

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Filiz ŞİŞGİNOĞLU
058121204**

**Danışman
Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI**

**ANKARA
2007**

ÖNSÖZ

Milli eğitime bağlı okullarda görsel sanat eğitimi dersleri (resim-iş) usta-çırak ilişkisine dayanan ve salt uygulamaya yönelik olarak yıllarca okutulmuştur. İçeriğinin ve amaçlarının diğer derslerden farklı olan bireylerin estetik ve güzel duygularına hitap eden bu dersin ölçülmesi de diğer derslerden farklıdır. Öğrenciyi çok yönlü geliştirmek için ortaya çıkan Çok Alanlı Sanat Eğitimi yönteminin ölçülmesi de bu belirsizlikler içerisinde bir sorun olarak devam etmektedir. Bu çalışma ile işte bu belirsizliklere çözüm aranmaya çalışılacaktır. Bu çalışma ile yavaş yavaş yayılmaya başlayan Çok Alanlı Sanat Eğitimi yönteminin kullanılmasındaki faydalara ve değerlendirme aşamasında yapılacak etkinliklere, görsel sanatlar (resim-iş) öğretmenlerine yardımcı olunacağı düşünülmüştür.

Yapılan araştırmalar ve çalışmam süresinde tez danışmanım Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI'ya, İstanbul, Mehmet Akif İlköğretim okulu idaresi ve öğrencilerine ve bana başından beri destek olan anne ve babama teşekkür ederim.

Filiz ŞİŞGİNOĞLU

ÖZET

ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME NASIL OLMALIDIR?

Şişginoğlu, Filiz

Yüksek Lisans, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Yusuf Baytekin BALCI

Aralık- 2007

Anahtar Kelime: Sanat Eğitimi

Sanat eğitiminin usta-çırak ilişkisine dayanan ve sadece uygulamaya yönelik bir eğitim olduğu inancı değişen eğitim sistemi içerisinde eleştirilmeye başlanmıştır. Yapılan çalışmalar bireyin merkezde olduğu yeni yaklaşımlar çıkarmıştır. Sanat eğitiminde ise bu yeni yaklaşımlar içerisinde dört alanı (Sanat tarihi, Sanat eleştirisi, estetik ve uygulama) birleştiren Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi benimsenmiş ve birçok ülkede uygulanmaya başlanmıştır. Sanat eğitiminin sadece yetenekli öğrencilere yönelik olmadığını savunan bu yeni yöntem; öğrenciyi çok yönlü geliştirmeye, sanatı tanıyan ve irdeleyen, kendi görüşlerini ifade edebilen, sanattan haz alabilen ve ortaya bir ürün çıkarma başarısını duymayı sağlayan öğrenciler yetiştirmektedir.

Türkiye’de Milli Eğitim içerisinde sanat eğitiminin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde belirli bir sistem ya da geliştirilmiş ölçütler yoktur. Genellikle öğretmene bırakılan, sanatın eğitiminin yetenek ve öznelik gerektirdiğini düşünerek belirli bir sistem getirilmemiştir. Bu araştırma ile ortaya çıkan Çok Alanlı Sanat Eğitimi yönteminde, sanat eğitiminde bir sorun olan ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiğine ve ortaya çıkacak sorunlara öneriler getirilmeye çalışılacaktır.

Araştırma da deneysel desenlerden ön test-son test kontrol gruplu desen modelinden yararlanılmıştır. Seçilen deney ve kontrol gruplarına 29 soruluk başarı testi (ön test-son test) uygulanmıştır. Deney grubuna Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemi ile kontrol grubuna ise geleneksel yöntemeye uygun 3 haftalık (3*40 dk.) ders etkinliği uygulanmıştır. Başarı testine bakılarak hangi grubun daha başarılı olduğuna bakılmıştır. Ayrıca deney grubundan 3 öğrenci seçilerek yakından incelenmiş, etkinlik boyunca hazırlanan ve uygulanan değerlendirme çalışmaları bu 3 öğrenci üzerinden çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda, eğitim sistemi içerisinde sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme boyutunun tam olarak netlik kazanmadığı, eksiklikler olduğu görülmüştür. Öğrenciyi çok yönlü geliştiren Çok Alanlı Sanat Eğitiminde değerlendirmenin de, öğrencinin gözlemlenerek her davranışın değerlendirilmesi gerektiği konusuna varılmıştır.

ABSTRACT
HOW SHOULD MEASUREMENT AND ASSESSMENT BE IN MULTI-FIELDED ART EDUCATION?

Şişginoğlu, Filiz

Master, paint-work

Thesis advisor: Ass. Prof. Yusuf Baytekin BALCI

December- 2007

Key Words: Art Education

The belief that art education is based on the master-apprentice relation and is only focused to application, is now that on started to be found strange and criticized in the developing and changing education system. However, in the art education, among those approaches, the multi-fielded art education method that combines the four fields (history of art, critic of art, aesthetic and application) is adopted and it is started to be practiced in many countries. This new method that art educators thinking that art education does not only focus to skillful students also defend, improves the students in multi-directed manner and grows students who know what art is, and explicate it, who express themselves in the right way, develop their ability of comment and criticism, feel the pleasure of art and the students who after all these pre-preparation feel the pleasure of success of producing a work.

In Turkey, there is not a definite system or improved measurements to measure and assess the art education in the National Education. In general, art education has been left to the initiative of the teacher, and a definite system was not developed because it was not thought that education of art requires skill and subjectivity. In this paper, in MFAE method, it is going to be presented how measurement and assessment should be made in art education, that it stands as a problem, and it is going to be tried to provide suggestions to probable problems.

In this research, empirical figures and pre-test last-test control group with pre-test last-test figure models are used. To the selected test and control groups, performance test that is combined of 29 questions (pre-test last-test) was applied. The lesson activity was applied to the experiment group with MFAE method and to the control group three week long (3*40 min.) activity in accordance with traditional method. By comparing the results of the pre-test last-test, it is tried to be evaluated which group is more successful. In addition, three students were selected from the experiment group and these students were examined in detail.

ÖNSÖZ	İ
ÖZET	İİ
ABSTRACT	İV
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	X
KISALTMALAR	XII

İÇİNDEKİLER sayfa

BÖLÜM I

1. Problem Durumu.....	1
2. Amaç	4
3. Önem	5
4. Sınırlılıklar	6
5. Sayıtlılar	6
6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. GÖRSEL SANATLAR (RESİM İŞ) EĞİTİMİ	9
1.1.Sanat Eğitiminin Gerekliliği	9
1.2.Sanat Eğitiminin Amaçları	14
2. ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ.....	17
2.1. Sanat Tarihi	19
2.2. Sanat Eleştirisi	23
2.3. Estetik	28
2.4. Uygulama.....	32
3. EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	33
3.1. Ölçme.....	36
3.2. Değerlendirme	37

3.3. Bilişsel, Duyuşsal ve Devinişsel Alana Ait Davranışların Değerlendirilmesi.....	40
4. SANAT EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	43
4.1. Sanat Eğitiminde Sınama, Ölçümleme (Derecelendirme), Değer ve Eleştiri Kavramları	46
4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme	52
4.2.1. Öğrencinin Kendi Kendisiyle Karşılaştırarak Değerlendirilmesi	55
4.2.2. Öğrencinin Sınıf Arkadaşlarıyla Kıyaslanarak Değerlendirilmesi	56
4.2.3. Öğrencinin Saptanan Ölçütlere Göre Değerlendirilmesi	56
5. Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme	58
5.1.Ön Değerlendirme	59
5.1.1.Süreç Değerlendirilmesi	60
5.1.2.Nitel Değerlendirme	61
5.2. Sayısal (Nicel-Geleneksel) Sanat Yoklamaları	62
5.2.1.Eşleştirme.....	62
5.2.2. Çoktan Seçmeli ve Tamamlama Yöntemleri	62
5.2.3. Çapraz Bulmaca.....	63
5.3. Sanatsal Çalışmaların (ürün) Değerlendirilmesi	63
5.3.1. Teknik Beceri.....	64
5.3.2. Üründeki Estetiksel ve Anlatımsal Öğeler	66
5.3.3. Yaratıcı Öğeler (Yaratıcılık ve Özgünlük)	67
5.3.4. Verileni Uygulayabilme Yetisi	69
5.4. Son Değerlendirme Yöntemleri	70
5.4.1.Dosya Değerlendirmesi	70
5.4.2. Sanat Dersi Genel Değerlendirilmesi	71
6. Eleştiri ve Öz Değerlendirme (Öz Eleştiri)	75
6.1. Çocuk Resimlerinin Eleştirilmesinde Öğretmenin Tavrı Nasıl Olmalıdır?	75
6.2. Öğrencinin Eleştirel Davranışlarının Değerlendirilmesi	78

6.3. Öğrencilerin Kendi Kendilerini Değerlendirilmesi	80
6.4. Öğretmenin Kendi Kendilerini Değerlendirilmesi	82

BÖLÜM III.

YÖNTEMLER

1. Araştırma Modeli	85
2. Evren ve Örneklem	89
3. Verileri Toplama Teknikleri	89
4. Verilerin Analizi	92

BÖLÜM IV.

BULGULAR VE YORUM

1. Çok Alanlı Sanat Eğitimi ve Geleneksel Öğretim Yönteminin Görsel Sanatlar (Resim-İş) Dersindeki Öğrenci Başarısına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	96
1.1. Deney Grubuna Yönelik Bulgular ve Yorumlar	97
1.2. Kontrol Grubuna Yönelik Bulgular ve Yorumlar	99
1.3. Deney ve Kontrol .Grubu Son test Bulguları ve Yorumları	101
2. Görsel Sanatlar Dersinin Ölçümleme ve Değerlendirme Aşısından Eğitsel Eleştiri	103
2.1. Eğitim Ortamının Betimlenmesi	103
2.2. Sanat Eğitimi Ortamının Betimlenmesi	104
2.3. Öğrenci Tanımlanması	104
2.4. Dersin ve Ünitenin Tanımlanması	105
2.4.1. Projenin Tanımlanması	105
2.4.2. Ünite ve Günlük Planlarının Tanımlanması	108
2.5. Öğretim İçeriğinin Çözümlemesi	108
2.5.1. 120 dk(3 hafta) Ders Etkinliğinin Açıklanması	108
2.6. Yardımcı Öğrencilerin Tanımlanması	111
2.7. Sınıf ve Yardımcı Öğrencilerin Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Bulguları	112
2.7.1. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Süreç Değerlendirmesi	112

2.7.2. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Ürün Değerlendirilmesi	122
2.7.3. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Sanatsal Bilgiyi Sınama Bulgularının Değerlendirilmesi	125
2.7.4. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Öğrenci Özeleştiri Bulguları	131
2.7.5. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Genel Değerlendirme Bulguları	134

BÖLÜM V

1. Sonuç ve Öneriler	
1. Sonuç	141
2. Öneriler	144
2. Kaynakça	146
3. Ekler	153

TABLO VE ŞEKİLLER

1. Tablo 1: Deney Deseni	89
2. Tablo 2: Çalışma Grubu İçerisinde Yer Alan Okul ve Öğrenci Sayıları	90
3. Tablo 3: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Ön test Sonuçları	90
4. Tablo 4: Deney ve Kontrol Gruplarının Bilgi Düzeyi Ön test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Ön test Sonuçları	90
5. Tablo 5: Deney ve Kontrol Gruplarının Kavrama Düzeyi Ön test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Ön test sonuçları	91
6. Tablo 6: Deney Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- testi Sonuçları	99
7. Tablo 7: Deney Grubu Öğrencilerin Bilgi Düzeyi Ön test ve Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları	100
8. Tablo 8: Deney Grubu Öğrencilerinin Kavrama Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	101
9. Tablo 9: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	101
10. Tablo 10: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bilgi Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	102
11. Tablo 11: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kavrama Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	102
12. Tablo 12: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı (Son test) Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	103
13. Tablo 13: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bilgi Düzeyi Başarı (Son test) Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	104
14. Tablo 14: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kavrama Düzeyi Başarı (Son test) Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları	105
15. Tablo 15: Süreç Ölçütlerinin Değerlendirilmesi	116
16. Tablo 16: Sınıfa İlişkin Süreç Değerlendirme Bulguları	116
17. Tablo 17: A Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu	121

18. Tablo 18: B Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu	122
19. Tablo 19: C Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu	123
20. Tablo 20: Ürün Değerlendirme Ölçütleri	125
21. Tablo 21: A Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri	126
22. Tablo 22: B Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri	126
23. Tablo 23: C Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri	127
24. Tablo 24: Sanatsal Bilgi “Sanat Tarihi” Değerlendirme Bulguları	128
25. Tablo 25: Sanatsal Bilgi “Sanat Eleştirisi” Değerlendirme Bulguları	128
26. Tablo 26: Sanatsal Bilgi “Estetik” Değerlendirme Bulguları	129
27. Tablo 27: A Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yaprağı Bulguları	130
28. Tablo 28: B Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yaprağı Bulguları	131
29. Tablo 29: C Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yaprağı Bulguları	132
30. Tablo 30: Sınıf Özeleştirisi Sonuç Tablosu	133
31. Tablo 31: Genel Değerlendirme Ölçütleri	135
32. Tablo 32: İlköğretimde Geçerli Notlandırma Sistemi	136
33. Tablo 33: Kübizm ve Picasso Sınıf Başarısı Genel Değerlendirme Bulguları	136
34. Tablo 34: A Öğrencisi Genel Değerlendirme Bulguları	137
35. Tablo 35: B Öğrencisi Genel Değerlendirme Bulguları	137
36. Tablo 36: C Öğrencisi Genel Değerlendirme Bulguları	138
37. Tablo 37: A Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu	139
38. Tablo 38: B Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu	140
39. Tablo 39: C Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu	141

KISALTMALAR

Ç.A.S.E.	: Çok Alanlı Sanat Eğitimi
D.D.S.E.	: Disipline Dayalı Sanat Eğitimi
MEB:	: Milli Eğitim Bakanlığı
S.E.	: Sanat Eleştirisi
S.T.	: Sanat Tarihi
SDÖİ	: Sanatsal Düzenleme Öge ve İlkeleri
K.S.A. ve P.P.	: Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso
dk.	: Dakika

BÖLÜM I

1. PROBLEM DURUMU

Dünyanın değişmesiyle ve gelişmesiyle insanın hayattan beklentileri de farklılaşmıştır. Bu farklı beklentiler eğitim sistemini de etkilemiştir. İnsanın ihtiyaçlarının ve gereksinimlerinin merkezde olmaya başladığı bir dünyada eğitim sistemi de bu beklentilere cevap vermeye çalışmıştır. Eğitim sisteminin her kademesinde olduğu gibi sanat eğitimi de yaşanan bu değişikliklerden etkilenmiş, özellikle öğrencinin merkezde olduğu bir eğitim sistemi benimsenmeye başlamıştır. Artık amaç öğrenciyi çok yönlü geliştirmeye, onu düşündürmeye, eleştiri yetisini kazandırmaya, bunu yaparken de sonuçta bir ürün ortaya koyma sürecine doğru kaymıştır. Bu süreçte uygulanabilecek en uygun yöntem nedir, sorusuna bulunan cevap ise Çok Alanlı Sanat Eğitimi olmuştur.

Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi tarafından sanatın önemi ve gerekliliğinin anlaşılmasına ve sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına yönelik sanat eğitiminde dört disiplin yöntemleri benimsenmiştir (Özsoy, 1998). Türkiye’de de 1994-1997 yılları arasında YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi adı altında Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemleri oluşturulmuş ve her biri birbirinden bağımsız ve birbirini tamamlayan Sanat Eleştirisi, Sanat Tarihi, Estetik ve Uygulama boyutları belirlemiştir (Mamur, 2004, s.1). Bu yaklaşım yalnızca öğrencilere sanatı uygulama, anlama ve yorumlama fırsatı sunmaya değil, aynı zamanda onlarda eleştirel düşünce meleke ve becerisi geliştirmeye ve insanoğlunun geniş bir alana yayılmış olan deneyimlerini anlamalarını da teşvik etmeye niyetlenmiştir (Özsoy, 2003, s.167). Çok Alanlı Sanat Eğitimi; sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama dört disiplinin birleşmesinden dolayı sanat eğitimciler tarafından Disipline Dayalı Sanat Eğitimi adıyla da anılmaktadır.

Dobbs (1988, s.3), Sanatta Öğrenme ve Sanat Yoluyla Öğrenme adlı kitabında Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yöntemini şöyle tanımlamaktadır: “DDSE, başta ilk ve orta öğretim öğrencileri için geliştirilen fakat aynı zamanda yetişkin eğitiminde, yaşam boyu eğitimde ve sanat müzelerinde kullanmak için formüle edilen kapsamlı bir görsel sanatlarda öğrenme ve öğretme yaklaşımıdır (Orhun, 2005, s.35).

Sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır? Eskiden beri sorun olan bu kavram Çok Alanlı Sanat Eğitiminin ortaya çıkmasıyla daha önemli bir sorun haline gelmiştir. Çünkü okullarda sanat derslerinde kullanılan değerlendirme ölçütleri ya açıkça belirtilmemiş, ya da öğretmenin kişisel kararına dayanmaktadır. Oysa insanlar, gözle görülebilir özenli bir sayılabilirliği ve öğrencilerin neyi, ne kadar öğrenebildiklerini bilmek istemektedirler. Bu nedenle sanat tarihi, sanat eleştirisi, çağdaş estetik ve uygulama gibi yöntemlerle genişletilmiş bir yapı kazanan sanat eğitiminde değerlendirme yöntemlerinin de gözden geçirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir (Mamur, 2004, s.2).

Öğrenciyi değerlendirirken nelere dikkat edilmelidir? Ürün mü, yoksa süreç mi değerlendirilmelidir? Çocuğun ortaya çıkardığı ürün diğer arkadaşlarıyla mukayese edilerek mi değerlendirilmeli, yoksa çocuğun ortaya koyduğu diğer ürünlerle mi mukayese edilmeli midir? Bunlar gibi birçok sorunun cevapları sanat eğitimcileri tarafından tam olarak verilememektedir. Genellikle sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretmenlerin kişisel kararlarına bırakılmıştır. Her öğretmen kendi ölçme sistemini kullanmaktadır. Olması gereken ise tüm sanat eğitimcilerinin ortak bir noktada buluşması ve buna göre bir ölçme-değerlendirme yaklaşımı oluşturulmasıdır. Öyleyse ölçme ve değerlendirme nedir? Ölçme; ”Bir niteliğin gözlenerek gözlem sonuçlarının sayı ya da sembollerle gösterilmesidir (Turgut, 1993). Değerlendirme ise; “Objektif ya da sübjektif kaynaklardan elde edilen verilerin (ölçme sonuçlarının) belirli bir ölçütle karşılaştırılması ve bir değer yargısına (karara) ulaşma işi” olarak tanımlanabilir (Turgut, 1983; Özgüven, 1994)

Sanat Eğitiminde değerlendirme, diğer alanlara göre son derece özel bir konumdadır. Öğrenci bilgi ve çalışmalarının değerlendirilmesi diğer alanlarda olduğu gibi sanat eğitiminde de yönetsel bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar. Viktor Lowenfeld, değerlendirmeyi kişisel yaratıcı deneyimler ve psikolojik gelişimin düzeyi açısından yönetilen çocuğun sanatsal gelişiminin bir göstergesi olarak görür. Lowenfeld'dan etkilenen birçok sanat eğitimcileri sanatın kişisel olduğunu, öğrencilerin yapıtlarının objektif olarak ölçülemeyeceğini, ölçülmemesi gerektiğini savunurlar (Henry,1992).

Bütün bunlardan daha da önemlisi, temel alan sanat bile olsa çocuğun doğuştan getirdiklerinden çok öğretimin onlara kazandırdıklarının ölçülmesidir. Buna inandığımız sürece de not ile değerlendirme yapılacaktır. Öyle ise, yapılması gereken, derecelendirmenin değerlendirmenin bütünlüğü içinde yer almasına, öğrencinin bir işi bitinceye kadar sergilediği her davranışın derecelendirilerek sonuçta bütüncül bir değer yargısına varılmasına özen gösterilmesidir (Kırıçoğlu, 2005, s.206).

Sanat eğitiminde değerlendirme kavramı başlı başına bir sorun olmuştur. Bu sorun Çok Alanlı Sanat Eğitimi'nde de artarak devam etmiştir. Ölçme ve değerlendirme kavramları nesneldir. Değerlendirme yapan kişi sübjektif olmalı, görüşlerini ve düşüncelerini değerlendirmeye katmamalıdır. Sanat eğitiminde ise zaman zaman değerlendirme yapan kişinin görüşleri ve beğenileri değerlendirmeyi etkilemektedir. Böyle zamanlarda değerlendirme sübjektiflikten çıkıp öznelliğe ve objektifliğe doğru kaymaktadır. Bu düşünceleri ortadan kaldırmak, sanat eğitiminde ortak bir ölçme ve değerlendirme sistemi oturtmak gerekmektedir.

Sanat eğitiminde bir sorun olan ölçme değerlendirme, Ç.A.S.E. ile yeniden sorgulanmaya başlanmıştır. Çok tartışılan ölçme ve değerlendirme kavramına sanat eğitimcileri tarafından çok çeşitli ve farklı çözüm yolları bulunmuştur. Öğrenciyi çok yönlü geliştiren Ç.A.S.E.le değerlendirmede çok yönlü olması gerekmektedir. Ç.A.S.E. de ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır? Bu araştırma ile bu soruna çözüm aranacaktır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Yirmi birinci yüzyılda teknolojik gelişmeler ve hızlı iletişimle birlikte eğitim sistemi de kendini yenilme durumunda kalırken, sanat eğitimi de bu yenilikler ışığında farklı arayışlara girmiştir. Sanat eğitimi usta çırak ilişkisinden çıkaran, sadece uygulamaya yönelik değil sanat eğitimin çok yönlü geliştiren yeni bir yaklaşım Ç.A.S.E. ortaya çıkmıştır. Disiplinlerin birleşmesi de denilen bu yeni yaklaşım sanat tarihi, estetik, eleştiri ve uygulama boyutunu birleştiren; bunun sonucunda da araştıran, sorgulayan, eleştirebilen sonuçta ortaya bir ürün koyma hazzını duyan bireyler yetiştirilmesini amaç edinmektedir.

Sanat eğitiminde değerlendirme çalışmaları tam olarak bir netliğe kavuşmuş değildir. Çok Alanlı Sanat Eğitiminde de aynı karmaşa devam etmektedir. Uzmanlar sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme çalışmalarının nasıl olması gerektiği hakkında ortak bir noktaya varamamaktadırlar. Sanat eğitimcilerini de ikiye bölen sanat eğitiminin değerlendirilmesi tartışılan bir konudur. Sanatın bireysel olduğunu düşünen yaratıcılığın kişiden kişiye değiştiğini ve öğrenciler arasında bireysel farklılıklar olduğunu savunan eğitimciler sanat eğitiminin ölçülmemesi gerektiğini savunurlar. Bu sorun nasıl giderilmelidir? Sanat eğitiminde ve Çok Alanlı Sanat Eğitiminde ölçme ve değerlendirme çalışmaları, nasıl olmalıdır? Bu çalışmada bu sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır.

Çocuğu çok yönlü geliştiren Ç.A.S.E. ile değerlendirmede bu doğrultuda çok yönlü değerlendirme şeklinde olmalıdır. Sanat Tarihi, Estetik ve Eleştirinin de değerlendirmeye katılacağı, sürecin izlenmesi gerektiği, bunun içinde oluşturulacak çalışma kağıtları, değerlendirme kriterlerinin belirleneceği bir değerlendirme sistemi

oluşturulabilir. Öğretmenin yakından takip etmesi gereken bu süreçte, öğretmene büyük görevler düşmektedir.

Ç.A.S.E. ile ilgili yapılan diğer araştırmalarda ölçme ve değerlendirme boyutuna değinilmediği görülmüştür. Bu araştırma ile sanat eğitiminde belirsiz olan ölçme ve değerlendirme boyutunun Ç.A.S.E. ile nasıl olması gerektiğine değinilerek bu soruna cevap aranmaya çalışılacaktır.

- Ç.A.S.E. yönteminin uygulandığı (deney grubu) eğitim ortamıyla, geleneksel (kontrol grubu) yönteminin uygulandığı eğitimi ortamı arasında fark var mıdır?
- Öğrenciyi çok yönlü geliştirmeyi amaç edinen Ç.A.S.E. yönteminde ölçme ve değerlendirme çalışmaları nasıl olmalıdır?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Gelişen dünyada, eğitim sistemi de kendini geliştirmeye çalışmaktadır. Bütün bunların tek amacı ise insanı geliştirmek olmuştur. İşte bu gelişmeler ve değişimler ışığında sanat eğitimi de kendini yenileme sürecine girmiştir. İnsanı sanat eğitimi açısından nasıl geliştirebiliriz? Sorusuna cevap ise Çok Alanlı Sanat Eğitimi olmuştur. Çok Alanlı Sanat Eğitimi ile çocuk çok yönlü gelişmeye; bilgi, estetik, eleştiri, düşünce ve el becerisi gibi farklı alanları aynı süreçte yaşamaya başlamıştır. Peki bu süreç nasıl değerlendirilmelidir. Birçok tartışmalara neden olan bu sorunun tam olarak cevabı verilememektedir. Bu araştırma ile bu soruya cevap aranmaya çalışacaktır. Eğitimin bir sistemdir. Bu sistemin en önemli parçalarından biride ölçme ve değerlendirmedir. Sistemdeki akışı kontrol eden ve sonuçları irdeleyen ölçme ve değerlendirme bir dönüt ve düzeltmedir. Eğitimin sürecin içinde devam ederken başlayan ve sürecin sonunda önem kazanan ölçme ve değerlendirme ile verilen eğitim irdelenmekte ve yanlışlar görülmektedir. Belirlenen eksikler ve yanlışlıklar düzeltilerek sisteme yeniden dönülmekte, eğitim devam etmektedir. Sanat eğitimi de eğitim ve öğretim içinde yer almaktadır. Nasıl diğer dersler bu sistem içinde yer alıyorsa ve sistemin gerekliliğine yerine getiriyorsa; sanat eğitimi de üzerine düşen gerekliliği yapmaktadır.

Değişen toplumlarda eğitim sistemi de kendine değiştirmiş ve yeniliklere gidilmiştir. Bu değişimler içinde sanat eğitimi de kendini sorgulamaya ve yenilemeye gitmiştir. Bu yenilikler içinde ortaya çıkan ise Ç.A.S.E. olmuştur. Eğitimin içine giren bu yeni yaklaşım beraberinde getirdiği değişikliklerin yanı sıra bazı sorunları da getirmiştir. Bu sorunlardan biri Ç.A.S.E. ölçme ve değerlendirme nasıl yapılmalıdır?

4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma 2007-2008 eğitim öğretim yolu İstanbul ili Kadıköy Mehmet Akif İlköğretim Okulu ilköğretim okulu 7. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır. 7. sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem grubuna uygulanan ön ve son anket uygulamalarıyla, ilgili literatür ve uzman görüşleriyle sınırlıdır.

5. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

- Seçilen kaynak, kişi ve dokümanların araştırmaya yardımcı nitelikte olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılmış olan öğrencilerin tüm ders etkinliği süresince samimi oldukları varsayılmıştır.

6. TANIMLAR/TERİMLER

Sanat Eğitimi: Güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimidir.

Çok Alanlı Sanat Eğitimi: (Disipline Dayalı Sanat Eğitimi) Sanat Tarihi, Estetik, Sanat Eleştirisi, Uygulama alanlarını birleştiren bir sanat eğitimi ve öğretimi anlayışıdır.

Eğitim: Bilgi, yetenek, yaratıcılık gibi değerlerin, güdümlü ve maksatlı yönlendirilmesi demektir. İnsanlarda sosyal hayata ve çağa uygun tutum ve davranış değişikliği sağlamaktır.

Ölçme: Aynı tür içindeki öğrencilerin notla değerlendirilmesine olanak veren ölçütleri saptamak ve bu ölçütlere göre öğrencileri derecelendirmek için yapılan çalışmalar (Kırıçoğlu, 1991, s.221)

Değerlendirme: Objektif ya da sübjektif kaynaklardan elde edilen verilerin (ölçme sonuçlarının) belirli bir ölçütle karşılaştırılması ve bir değer yargısına (karara) ulaşma işi” olarak tanımlanabilir.

Ürün: Sanat adına yapılan nesnelerdir. Aynı zamanda bir sürecin ve üretimin sonucudur (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, b.1.8.).

Ölçümleme (Derecelendirme): Verilen bir ölçüte göre öğrencilerin gelişimini ya da ürünleri değerlendirme sürecidir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, b,3.49).

Ölçüt: Kıstas, kriter (Doğan, 1990, s.882).

Ön Değerlendirme: Öğrenciler çalışır halindeyken öğrencini gelişimi hakkında öğretmenin karar vermesini sağlayan bir değerlendirme türüdür (Özsoy, 2001, s.148).

Son Değerlendirme: Öğrencilerin öğrenip öğrenmediğini belirleyip, daha ne kadar kavram ve becerilere gereksinim duyduğunu ve ona göre ileriki çalışmalarda

neleri vurgulaması gerektiğini anlamak için yapılan değerlendirmedir (Özsoy, 2001, s.149).

Dosya Değerlendirmesi: Öğrencinin gelişiminin değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme son ürünü ve bunun gelişim sürecini kapsar (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, 3.49).

Özeleştir (Öz Değerlendirme): Betimleme, Çözümleme, Yorumlama ve Yargılama gibi sanat eleştirisi yöntemini kullanarak öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmeleridir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, 3.49).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.GÖRSEL SANATLAR(RESİM-İŞ) EĞİTİMİ

1.1.Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Sanatın doğuşu neredeyse insanlığın doğuşuna kadar inmektedir. O zaman yapılan bilinçsiz sanat dünyanın değişmesi ve gelişmesiyle bilinçlenmeye ve önem kazanmaya başlamıştır. İnsanın estetik, güzel ve haz duygusuna hitap eden sanat, zamanla eğitiminde bir parçası haline gelmiştir. Fakat eğitim içinde kendine tam olarak bir yer edinebilmesi çok uzun sürmüştür. ABD’li eğitim felsefecilerinden Harry S. Broudy genel eğitimde sanatın rolü nedir? sorusunu sorarak “Eğer dengeli bir eğitimde sanat bir ana unsur ise ilk ve ortaöğretim kurumlarında eğitim programlarında bulunması yadırganmamalıdır. Eğer sanat çocuklar için ciddi okul çalışmalarından sonra elde edilen sadece güzel bir şey ise o zaman bu derse eğitim programlarında yer yoktur” diyerek çocuklara yönelik ve her birinin rahatlıkla yapabileceği sayısız güzel deneyimlerin varlığını belirtmiş ve sanat eğitiminin genel eğitim içindeki yerini sadece yetenek eğitimi veya geçici güzellikler elde etmekten ziyade sanat yoluyla insanların eğitilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Özsoy, 1998, s.56).

Sanat eğitimi; kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir. Demek ki sanat eğitimi, sanatçı yetiştirmeyi değil, yetiştirmek durumunda olduğu her kişiyi yaratıcılığa yöneltip, onun bilgisel, bilişsel, duyuşsal ve duygusal eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir (Yolcu, 2004,s.91).

Demek ki sanat eğitimi birçok kişinin algıladığı gibi sadece ressam, heykeltıraş yani sanatçı yetiştirmeyi değil, çocukların görsel algılarını zenginleştirmeyi ve onların bilinçli birer sanat tüketicisi olmalarını sağlamak istemektedir. Sanat eğitimi her yaştaki birey için gerekli bir ihtiyaçtır. Sanat eğitimi ile öğrencilerin yaratıcılıkları gelişir, ortaya bir ürün koyma hazzını tadarlar, estetik ve eleştiri kavramlarını doğru algılamayı ve ifade etmeyi öğrenirler.

Bu eğitimde çocuğun tüm sanatları tanıması, kendini anlatmada, kendi dışındaki dünya ile iletişim kurmada kendine yakın bulduğu sanat dilini kullanması hedeflenmektedir. Çocuk oyun oynar gibi, severek ve isteyerek; yetkili öğretmenlerin rehberliğinde, resim, seramik, drama, şiir, dans, müzik gibi tüm sanatlarla tanışır, öğrenir, uygulamalar yapar, yaptıklarını eleştirir, düşünür, geliştirir, arkadaşlarıyla, çevreyle iletişim kurar, ve böylece kendisini anlatabilmektedir (Etike, 1996, s.23). Çocuğun kendini ifade edebilmesinde sanatın ve sanat eğitiminin yadsınamaz bir önemi vardır. Okuma yazmayı bilmeyen, kendini tam olarak ifade edemeyen çocuk yaptığı ilk karalamalarla kendisini ve iç dünyasını aslında bizlere açmaktadır. Bu bilinçsiz şekiller ve karalamalar, sanat eğitiminin devreye girmesi ile yerini bilinçli şekillere bırakmaktadır.

Sanata ilişkin en önemli özellik anlatımdır. Kişinin çok özel iç dünyası, imgeleri, düşünceleri ve duyguları sanat ile görselleşir. Bu özel dünyanın dışa aktarılması, bir başka deyişle anlatımı, başkalarının anlatımının anlaşılması, insan için bir ihtiyaçtır. Hangi sanat formu olursa olsun yaratma eylemi anlatılmak isteneni izleyiciye iletme amacı güder. Bu aynı zamanda üretilen aracılığı ile bazı şeylerin paylaşılma istenmesidir. Sanatsal anlatımı, onun özel dilini kullanmayı öğrenen kişi aynı zamanda bu dil yardımıyla geçmiş ve çağdaş sanat eserlerine

yargısıyla ulaşabilir. Sanatın insana kazandırdığı bu niteliksel zenginlik, değerlerle düşünme gücü her incelemede biraz daha gelişir. Buna görsel duyarlılık ya da görsel okuryazarlık denilebilir(Kırıışoğlu, 2005, s.55).

Sanat Eğitimi Gereklidir; Çünkü:

- Güzel sanatlar genel eğitimin temel unsurlarından birisidir.

“Altı akademik konu alanlarından birisi de güzel sanatlardır ve tüm çalışma alanlarından özel bir yere sahiptir. Çünkü güzel sanatlar haya kurmaya hizmet eder, çok yönlü ve esnek düşünmeyi teşvik eder, sistemli çabaları geliştirir ve bireylerde kendine güveni oluşturur.” ABD Fakültelere Akademi Hazırlama kurulu.

“Güzel sanatlar eğitim kurumlarının programlarında birer lüksmüş gibi düşünmemelidir. Bilakis öğretim programlarının merkez unsurları olarak görülmeli, gerektiğinde daha fazla zaman ve parasal kaynaklar ayrılarak desteklenmelidir.” Arizona Eyaleti Eğitim Raporu.

- Güzel sanatlar sözsüz düşünme yeteneği, algıyı, imgelemeyi ve imgeleri gerçekleştirmeyi sağlar.

“Piramitler, katedraller ve roketlerin varlığının sebebi ne geometri, ne inşa teorileri ne de termodinamik değil, bunları gerçekleştirenlerin zihinlerinde daha önceden resim, imge olarak biçimlenmiş olmasıdır.” Eugene Ferguson, Tarihçi.

“İnsanın sözlü anlatımının, nutkunun kesildiği yerde müzik başlar.” Richard Wagner.

“Sanat eğitimi çocukların kendi yeteneklerini kendilerinin keşfetmelerinden ziyade, duygunun esrarengiz biçimlerinden ve ruhun doğru imgelerinden haberdar olmalarını sağlar.” Laura Chapman.

- Güzel sanatlar bir yerler yaratılmasına yardımcı olur.

“Amacımız her öğrenciyi sanatçı yapmak değildir. Ancak her öğrencinin var olan yaratıcılıklarını geliştirmek için eşsiz bir araç olarak sanatı kullanmaktır.” John Murray.

“Hayal gücü kuru bilgiden daha önemlidir.” A. Einstein

“Kendimi ve düşünce yöntemimi incelediğim zaman, bana göre fantezi yeteneğimin bilimi özümseme becerimden daha anlamlı olduğu sonucuna varıyorum.” Albert Einstein.

- Güzel sanatlar bireylerin kendi kendilerini disiplin altına almalarını sağlar.

“Bende müzik gelişmeye başladı...bir yapıcı, çözümleyici dayanak ki, o sayede bir şeyler yapıyorsunuz ve ancak size söylendiği gibi yapmıyorsunuz. Fotoğrafla uğraşmaya başladığı zaman...kuralları izlemiyordum...belirli bir yolda sadece kendimi ifade etme arzusu taşıyordum. Disiplin beni pasaklı, dağınık Joe olmaktan çıkarıp yarı mantıklı olmaya itti. Müziğe teşekkür ederim.” Ansel Adams, Fotoğraf sanatçısı.

- Güzel sanatlar eski tarihlerden modern kültürlere herkesin yaşayan tarihi mirastır.

“...uygarlığın başlangıcından itibaren kadın ve erkek müziği, dansı ve görsel sanatları, insanların tarihi mirasını, insanın neşe ve elemi aktarmak için kullanmışlardır. Güzel sanatlar uygarlığın ölçülebildiği araçlardır.” Ernest Boyer, Eğitimci.

“Bu etkinlikler patlaması ve günümüz sanatının heyecan verici çeşitliliği frak edilecek kadar önemlidir, çünkü bu bize çok yönlü seçkin toplumun oluşumunun başladığını müjdelemektedir...görsel sanatlar daima kültürün lokomotifliğini yapmıştır.” John Naisbitt, Yazar.

- Güzel sanatlar estetik okur-yazarlığı öğretir.

“Bilinmeyen bir üsluptaki bir resmi veya bir senfoniye anlamaya başlamak veya bir ekolün farkına varmak, yeni bir biçimde görmek veya duymak; okumak, yazmak ve katkı yapmak kadar bilişsel bir çabadır.” Nelson Goodman, Psikolog

“Güneş atmosfer ve dünya yörüngesiyle ilgili her şeyi anladığın zaman bile, güneşin batışının o muhteşemliğini hala fark edemeyebilirsin.” Alfred North Whitehead, Bilim Adamı.

- Güzel sanatlar diğer temel alanları tamamlayan bir yapıya da sahiptir; dil için zorunlu iletişim mekekesidir ve mantıksal matematiksel düşünme güzel sanatlar yoluyla geliştirilir ve motive edilir.

“Güzel sanatları dışlayan bir eğitim gerçek ve doğru bir eğitim değildir, sadece bir mesleki terbiyesidir... Bir kişinin mesleğini başarıyla uygulaması, sebep ve sonuç arasındaki bağı idrak edebilmeyi ve özgür toplumda bireyin yükümlülüklerini yerine getirme sorumluluğunu taşıyabilme yeteneği gerektirir.” Norman Cousin, Bilim Adamı.

“Yetersiz zaman ve kaynak ayırarak veya kötü eğitilmiş öğretmenler yoluyla güzel sanatların eğitime olan katkısını engellemek demek, çocukların kültürlerinin en şaşırtıcı, göz kamaştırıcı yönlerini ve onların zihinsel gelişmelerinin en etkili aracına kavuşmalarını gözden uzak tutmak demektir.” Elliot Eisner, Görsel Sanatlar Eğitimsi.

- Güzel sanatlar toplumsal beceriyi ve toplumsal bilinci geliştirir.

“Amerikan Fakülte Giriş Testleri programı tarafından gerçekleştirilen bir araştırma, lise spor, müzik, drama veya görsel sanatlar derslerinde alınan başarıların öğrencinin potansiyelini ölçmede, diğer üniversiteye giriş testlerine göre daha önemli göstergeler olduğunu ortaya koymuştur. Bu tür etkinlikleri program dışında bırakan okul ders programları dezavantajlı duruma düşmüştür.” Arizona Republic.

- Güzel sanatlar bireysel ifade ve olgunlaşma için gereklidir.

“Bir çocuk bir şeyler yapmaya teşvik edildiğinde iyi yapar, bunu yaparken muhtemelen kendisini iyi hissedecektir de...Matematikçe, fende veya beden eğitimde iyi olamadığım için gittiğim okulun kendimi güzel sanatlarda ifade etmem için sunduğu şanslar ve fırsatlar benim hayatımda bir değişiklik oluşturmuştur. Voleybol takımına seçilemedim, ama bir oyunda yer edinebildim. Matematikte bir hiç değildim, ama bir kompozisyon yarışmasında dereceye girebildim.” Ginger Hutton, Yazar.

“Ehli sanat gıpta etmez kimsenin ikbaline

Mal-ü Karun’a değışmez sayının mahsulünü.” Kanunui Sultan Süleyman.

(Özsoy,2003,s.157-158-159)

2.2. Sanat Eğitimin Amaçları

Çağdaş anlamda düzenlenmiş ve uygulanmakta olan görsel sanatlar eğitimini hedefi bugün artık sadece sanatçı yetiştirmekle, ya da yaratıcılığın ne olduğu konusunda

2007 yılında ortaya çıkan Görsel Sanatlar (1-8 sınıf) Öğretim Programı ve Kılavuzunda görsel sanatlar dersimin amaçlarını bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak dört gruba ayırmıştır.

A. Bireysel ve Toplumsal Amaçlar

1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemleme duyarlılığı kazandırmak,
2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirme,
3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak,
4. Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser vb.),
6. Öğrencinin her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak,
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyetini kazandırmak,

10. İş birliği yapama, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilincini geliştirmesini sağlar,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır.

B. Algısal Amaçlar

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkan tanımak,
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Öğrenciye bilgiyi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmaktır.

C. Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanında yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesneleri estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilincini kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmaktır.

Ç. Teknik Amaçlar

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak kendini geliştirmesini imkan tanımak,
2. Öğrenciyi değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
3. Öğrenciye farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedен anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır.

Bu amaçlarla sanat eğitimi, sadece teknik-uygulama aşamasından kurtulmaktadır. Özellikle yeni görsel sanatlar eğitimi ile, düşünen, irdeleyen, inceleyen ve eleştiren öğrenciler yetiştirmek amaç edinilmektedir. “Bu eğitim gelecekte Türkiye’nin ihtiyaç duyacağı sanattan tat alan, sanatı ve sanatçıyı takdir eden, kültürel çalışmalar yapan, sorunlara yaratıcı çözümler getiren, başkalarının olduğu kadar kendi sanatsal çalışmalarını da eleştirebilen, güzellik anlayışı, zevkleri ve beğenileri gelişmiş, her türlü çirkinlik ve kirliliklerden rahatsızlık duyabilen, ince ruhlu, hoşgörülü, saygılı, empatik davranışlar sergileyebilen yurttaşları yetiştirebilmeyi hedeflemektedir” (Özsoy, 2003, s.153). Burada artık amaç sadece üretmek değil, üretirken sorgulamak, eleştirebilmek, sanat eserlerini ve yapıtları öğrenmek ve eleştirebilmektir. Eğitimin amaçlarından biri zaten düşünen ve sorgulayan öğrenciler yetiştirmektir. Çağın değişmesi ve gelişmesiyle, sorgulayan bireyler ortaya çıkmaya başlamıştır. Verileni doğrudan alan, sadece beyni bilgiyle doldurmak değil, bilginin yanı sıra düşünen, bağlantılar kurabilen, analiz-sentez yapma yetisini kazanmış bireyler yetişmesi çağdaş eğitimin amaçlarındandır. İşte bu amaçlar doğrultusunda sanat eğitimi de kendini değiştirmiş, gelişen dünyanın ve değişen isteklere cevap vermeye çalışmıştır.

2- ÇOK ANANLI SANAT EĞİTİMİ

Bireyin merkezde olduğu bir dünyada eğitim sistemi de bu anlayışla değişmeye ve kendini geliştirmeye başlamıştır. Öğrenci merkezli anlayışın ortaya çıkmasıyla eğitimin her alanında öğrenciyi geliştirecek anlayışlar ve yeni yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Eğitimde yaşanan bu gelişmelerden tabi ki sanat eğitimi de etkilenmiştir. Sanat eğitiminin sorgulanması bilindiği üzere 1960 yıllarda önem kazanmış, özellikle Lowenfeld ve öğrencilerinin yaptığı araştırmalar yeni yaklaşımlara ışık tutmuştur. Bu araştırmaların ortak sonucu; çocuğun merkezde olduğu, sanatın eğitiminin sadece uygulamadan ibaret olmadığı, sanat eğitiminin bütün bireylere verilmesi gereken bir ihtiyaç olduğu, sadece yetenekli çocuklara verilecek ayrıcalıklı bir eğitim olmadığı gibi sonuçlara varılmıştır. Değişen dünyadaki ihtiyaçlar düşünüldüğü zaman bireyin ihtiyaçlarının ön plana çıktığı, buna yönelik olarak öğrencinin merkezde olduğu bir eğitim sisteminin olması gerektiği görülmüştür. Bu düşünceyle sanat eğitimi sisteminde yeni yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşımlar içerisinde Çok Alanlı Sanat Eğitimi (Disipline Dayalı Sanat Eğitimi); sanat eğitiminin sadece uygulamadan ibaret olmadığını ondan öncesinde sanat tarihi, estetik ve eleştiri basamaklarının da en az uygulama basamağı kadar önemli olduğunu savunan bu yaklaşım; sanat tarihi, estetik, eleştiri ve uygulama disiplinlerini bir araya getirmiştir.

Disiplinler arası bu canlı ve yaratıcı etkinliklerde sorgulama, çözümleme, yargılama, bilgilendirme, yeniden düzenleme, estetikleştirme, yeniyi ve geleceği tasarlama boyutları yanı sıra iletişim ve toplumsallaşmanın yer alışı, yeni sanat eğitimi anlayışını sergilemektedir (San, 1993, s.173).

Amerika Birleşik Devletlerinde, J.Paul Getty vakfı, görsel sanatlar (visual arts) eğitimi yoluyla paylaşılan, iletişimi sağlanan düşüncelerin ve değerlerin, her çocuğun eğitiminin önemli bir parçası olması gerektiği inancıyla 1982 de, Getty

Güzel Sanatlar Eğitimi (The Getty Center for Education in the Arts) ni kurmuştur. Merkezin amacı Birleşik Devletlerde resmi okullarda güzel sanatlar eğitiminin statüsünü ve kalitesini geliştirmek olarak belirlenmiştir. Yoğunlaşılacak öncelikli nokta ise sanat eğitimi (visual arts education; görsel sanatlar eğitimi) olmuştur (Özsoy, 1998,s.63).

Getty Eğitim Enstitüsü'nün amacı sanat uygulama, sanat tarihi, sanat kritiği ve estetik gibi dersleri okulların sistemine yerleştirerek, sanata her çocuğun eğitiminde yer verebilmektir. Eğitimlerinde sanata yer verilen çocukların, gelecek kuşaklarda yaratıcı problem çözebilme, takım halinde çalışabilme ve diğer kültürleri değerlendirebilme özelliğine sahip birer genç olacağına inan bu eğitim kurumu, konferanslar, yayınlar ve videolar hazırlamaktadır (Eyuboğlu, 1998,s.34).

Disipline dayalı sanat eğitimi dört alanda problemlerle başa çıkmada çocukların kabiliyetlerini geliştirmeyi amaç edinmiştir. Bu eğitimsel amaçların gerçekleşmesi, tanımladığımız deneyimlerde, çocuklara başarı sağlayan müfredatın varlığına bağlıdır. Aynı zamanda temin edilen programlara akıllıca-anlayışla aracılık eden öğretmenlerin kabiliyetlerine de bağlıdır. Öğretmene de geniş ve yaratıcı bir ortam sunan bu yaklaşımla, dersi görsel ve bilgi alanında zenginleştirerek, öğrencilerin daha anlamlı öğrenmelerine olanak sağlamaktadır. Öğretmenin dersi planlarken sanat tarihi, estetik, eleştiri ve uygulamanın oluşturduğu dört disipline yönelik etkinlikler oluşturması gerekmektedir.

Uzun yıllar sanatın öğretiminde uygulama (sanat yapma) tek çalışma alanı olarak bilindi. Çocuk bol ve çeşitli araç ve gereçle uğraşırsa yaratıcılığı gelişir, kendini anlatır, kimliğini bulur, dengeli olur görüşü sanat eğitiminde yaygındı. Çocuğun bu etkinlikler içinde kendi kendine geliştireceğine olan inanç nedeniyle de, dışardan öğretim anlamında herhangi bir etki sanat eğitiminde hep bir engel olarak görüldü. Bu öğretim düzeni içinde sanat yapma incelemesi, sanat tarihi, estetik gibi sanat eğitiminde kuramsal boyutun ağır bastığı öğretim alanları bir yana, çocuğu yönlendirici konuşmalardan bile kaçınıldı. Bugünde okullarda sanat dersi genelde uygulama ile sınırlı bir alan olarak düşünülmektedir(Kırıçoğlu, 2005,s.119).

Johnson (1999, s.13) Disipline dayalı sanat eğitiminin öğretimde alınan sonuçlarının çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Disipline dayalı sanat eğitimi yaratıcılığı, doğaçlamayı, düzenlemeyi, yorumlamayı, tartışmayı, sanat yapıtlarını çeşitlendirme ve hakkında rapor bildirebilmeyi, düşünmeyi sağlayan bir yaklaşımdır. Johnson'un uygulamaları sonucunda; yapılan testlerde yüksek başarı oranı, öğrenmeye istek, yüksek oranda derse devam gösterdiğini tespit etmiştir. Ayrıca öğretmende de ustalıkla düşünme, heyecan ve tekrar bir canlanma olduğu görülmüştür.

Bu yaklaşımla beraber; düşünen, eleştiren, savunan, geçmişle bugün arasında bağlantı kurabilen öğrenciler yetiştirmeye başlanmıştır. Sanat eğitiminin ihtiyacı olan yenilikler, bu yaklaşımla beraber kendini göstermeye başlamıştır. Yıllarca tartışılan neler yapılabilir? Sanat eğitimi nasıl daha iyi noktalara gelebilir? Sorularına Çok Alanlı Sanat Eğitimi büyük oranda cevap bulmuştur. Sanat eğitiminin sadece ortaya bir ürün çıkarmaktan ibaret olmadığını, sadece yetenekli öğrencilere verilen bir ders olması gerektiğini düşünenlerin tezini çürüten bu yaklaşım sanat eğitime yeni bir soluk getirmiştir. Sanat eğitimi daha eğlenceli ve öğretici bir ders haline getiren, öğretmenin kendini geliştirmesini, öğrencilerin düşünerek bağlantılar kurmasını sağlayan bu yaklaşımla sanat eğitimi istenilen noktaya gelmiştir.

2.1. Sanat Tarihi

Sanat tarihi öğretmenin en önemli amacı, belli bir kültürde ve belli bir zaman dilimi içinde oluşan sanat yapıtlarının sanat tarihi bilgisi ışığında önemini öğrencilere aktarmaktır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,s.1.27). Çünkü insan bildiği, tanıdığı şeyleri sever, korur ya da sahip çıkar. Sanat eğitiminin amacı, sadece sanatçı yetiştirmek ve sanat yapıtı üretmek değil, aynı zamanda üretilmiş olan yapıtları anlayabilen, değerlendirebilen, estetik beğenisi yüksek geniş bir izleyici kitlesi de yetiştirmektedir (Giray, 1996, s.34).

Geçmişini bilen, tanıyan insan bugününe ve geleceğine de sahip çıkar. Sanat tarihiyle geçmiş kültürünü öğrenen birey bugünü ve yarını arasında bağlantı kurarak geçmişini öğrenmesinde ve anlamasında yardımcı olur.

Sanat tarihi çalışması, kişinin kendi kültürü ve dünya kültürel mirası hakkında bilgi ve inceleme yapmasının, öğrencinin sanata değer vermesinin ve anlamasının yanı sıra, karmaşık görüş açlarına hoşgörüyü geliştirir. Sanat tarihi araştırmasıyla bağlantılı olarak öğrenciler küresel olduğu kadar kendi kültürlerindeki sanat eserlerini incelemeye ve araştırmaya ihtiyaç duyarlar. Çünkü sanat eserleri geçmişin evrimsel kayıtlarıdır. Eğer bunlar geçmişin anlaşılmasını geliştiremezlerse, günümüzün anlaşılmasına hiç yardımcı olamazlar demektir. Sanatın incelenmesi yoluyla öğrenciler kendi ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini öğrenebilirler. Bilinmektedir ki sanat eserleri ulusal değerlerin ifadesini en iyi şekilde iletirler. Öğrenciler böylece, düzenlilik-düzensizlik, oranın gerekliliği, üstün yeteneğin teşviki ve sanat eserleri yoluyla erdemin ve kederin takdir edilmesi gibi insanın doğasının karmaşıklığını da öğrenebilirler (Özsoy,2003, s.173).

Hurwitz ve Day'a göre (1985: 373-374), sanat tarihi öğretiminde aşağıda önerilen bazı yöntemler izlendiğinde olumlu sonuçlar elde edilebilir. Buna göre öğrencilere bir kartpostal ya da bir Mısır heykeli, Afrika maskı veya Rembrant'ın bir resmi gibi kültürel açıdan farklı büyük sanat eseri röprodüksiyonları gösterilerek ve her bir eserin dünya haritası ve tarih şeridi üzerinde ait olduğu yerin belirlenmesi istenebilir. Sonra dünya haritası ve tarih şeridi üzerinde ait olduğu yerin belirlenmesi istenilebilir. Sonra dünya haritasında sanat eserinin yapıldığı yer ile tarih şeridi üzerindeki noktasını doğrulamak için bir dizi hikaye ile birlikte resim panosunda bu röprodüksiyon sergilenebilir. Görsel bir tarih şeridi ve bir kavram haritası, sanat tarihi bakımından yararlı bilgiler sağlayabilecek sanatsal nesnelerin düzenlenmesinde yardımcı olabilir. Gençler o yıllar, yüzyıllar gibi uzun zaman dilimlerindeki kavramları yeterince algılayamasalar bile zaman şeridi üzerinde günümüzden uzak zamanlara farklı uygulamaları anlayabilirler. Böylece öğrenciler,

farklı kültürler ile bulundukları yerlerdeki sanat üslupları arasında bulunan farklılıkları anlayabilir ve kültürel empati geliştirebilecek duruma gelebilirler.

Sanat üsluplarına ilişkin algılarını artırmak için ayrıca her ay ve olabildiğince farklı sanatçı, kültür, üslup ve sanat konusunu sergileyen bir ilan panosu tasarlanabilir. Varsa öğretim programına ve çocukların ilgi ve yaş düzeylerine uygun olan başlıkları, kavramları, isimleri ve tarih gibi bilgileri içeren nitelikli röprodüksiyonlar kullanılabilir. Öğrencileri görsel sergiler, sanatçılar ve tarihsel ortamlar hakkında sanat tartışmalarına çekebilmek yönünde teşvik etmek de iyi bir yaklaşım olarak düşünülebilir. O takdir de sanat öğretimi yapan öğretmen, daha çok bilginin özümsemiğini görecektir ve daha çok sorma ihtiyacını duyabilecektir. Böyle bir yaklaşım ile, öğrencilerin çoğu yetişkinlerin bile gıpta edeceği bir bilgi ve anlama düzeyi ile sanatı tartışabilmesi sağlanabilir (Alakuş, 2002, s. 92).

Kırıçoğlu'na göre (2002, s.136-137), sanat tarihi öğretiminde yakın çevre ve yakın çağ ilkesinin uygulamasında üç yarar görmektedir. Birincisi, yakın çevre, ilgiyi sürekli canlı tutar, ikincisi, gerçek yapıtların çevrede bulunmasıyla bu kültürel varlıkların tarihsel ve sanatsal değerlerini öğrenci daha somut olarak kavrar, üçüncüsü, geçmişin nesnel olarak öğretimiyle sanat yapıtı inceleme birleşerek sanat tarihi kuruluktan kurtulmuş olur. Böylece yakın çevrede bulunan yapıtlardan hareket edilerek öğrenilen bir sanat tarihi aynı zamanda öğrenciye sanatta sürekliliğin bir gelişme değil bir değişme olduğunu da kavratmaktadır.

Sanat öğretmenleri, öğrencilerini bir sanat tarihçisi rolünü üstlenmeye onları bir sanat yapıtı ile ilgili sorular sormaya, bir yapıt ve onun kendilerine verdiği kültür hakkında nasıl bilgi edineceklerini öğrenmeye yönlendirmelidir. Sanat tarihçileri, sanat tarihi öğretiminin sanat tarihsel soru sorma yöntemleri bağlamında “yapıt yoğun(esere dönük)” ve “bağlam içinde” diye iki tür soru sorma yöntemi olduğunu vurgulamaktadırlar.

Esere dönük yöntem, sanat eserinin kendisinde bulunan ipuçları üzerinde odaklanır ve bir sanat eserinin konu ve teması, oluşumu, anlatım özellikleri ve eserin boyutları ile kullanılan malzemelerin tarihi tahmin etmek ve çözümlemek gibi fiziksel durumu ve teknik özelliklerini kapsar. Öğretmen ve öğrenciler, sanat eserinde asıl neyin gözlenmesi gerektiğini sorarlar. Bu yöntem, sanat eleştirisi yönteminin “betimleme” aşamasındaki yaklaşımlara yakındır (Yolcu, 2004,s.121-122).

Bağlam içindeki yöntemler bir sanat yapıtının içinde bulunduğu çevre ve koşulları araştırır. Sosyo-kültürel bir sistem içinde sanat yapıtı ve sanatçı hakkında bilgi arar. Bu sanat yapıtının işlevlerini, sahibi yada kurumun tarihi gibi kaynaklarını, sanatçının eğitimi ve sanat yapıtını destekleyen kişi ve kurumlar, yapıtın yapıldığı dönemdeki ekonomik ve politik ilişkileri içerir. Son olarak sanatçıyı ve yapıtı etkilemiş olabilecek dinsel, düşünsel ve öteki kültürel özellikler göz önüne alınır. Bu elemanlar sanat yapıtının yaratılma sürecini ve saklı kalan birtakım etkileri aydınlatır (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997,b:1.27).

Mark Erickson her düzeydeki öğrenciye yönelik, sanat tarihi öğretimi ile ilgili çalışmasına dayanarak en basit örnekten en zor olana doğru bir sanat tarihi anlayışı geliştirme amacı doğrultusunda sorular dizisi tasarlanmıştır. Bu sorular anlama, anlamı yorumlama, geliştirme süreci niteliğindedir (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997a).

- Bu çalışmanın sizce anlamı nedir?
- Bu yapıtın sanatçı için anlamı nedir?
- Bu çalışmanın seyirci için anlamı nedir?
- Bu çalışmanın kültür için anlamı nedir?
- Yapıtın bizler ve bugün için anlamı nedir?
- Sanatçıya hangi sorular sormak isterdiniz?

Öğrencilerin sorabilecekleri tipik sorular şunlar olabilir (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997b).

- Bunu kim yaptı?

- Bu nasıl yapıldı?
- Bunun için ne kullanıldı?
- Bu niçin yapıldı?
- Bu ne zaman yapıldı?
- Bu nasıl çalışır?

Böylece öğrencinin anlama, değerlendirme ve karşıt görüşleri özümseme yetenekleri geliştirilebileceği gibi kendi kültürü ve başka kültürler üzerine bilgi sahibi olması sağlanacaktır.

Ç.A.S.E. öğrenciyi çok yönlü geliştirmeyi amaç edindiğinden daha önce bahsetmiştik. Bunun içinde dört disiplini birleştirerek, bir eğitim öğretim sistemi benimsenmiştir. İşte bu eğitim öğretim sisteminin başında sanat tarihi gelmektedir. Ön hazırlık aşamasında öğrenciyi hazırlayarak, öğreneceği konunun tarihi, geçmiş ve bugünü arasında bağlantı kurarak anlamlı öğrenmesine olanak sağlamaktadır. İşlenecek olan konunun, eserin, sanatçının geçmişini, neden yapıldığını öğrenecektir. Bu dört disiplinle konuyu dört yönlü inceleyerek öğrenecektir. Sanat tarihi yöntemiyle öğrencilerin dikkatlerini konuya çekerek, merak duygusu uyandırılır. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinin sadece yetenekli öğrencilere özgü bir ders olduğu yargısı yavaş yavaş değişebilir. İlgi alanları farklı olan tüm öğrenciler, bu dört disiplinin birleşmesiyle görsel sanatlar dersinden kendilerine de bir şeyler bulacaklardır.

2.2. Sanat Eleştirisi

16. yüzyılda Fransa’da kullanıma giren eleştiri kelimesi, Grekçe’de krinein kelimesine dayanmaktadır; soruşturma, değerlendirme anlamı taşımaktadır. Halk arasında “yergi” karşılığında kullanılan bu kelime, herhangi bir şeyin kusurlarını, yetersizliğini belirtmek eş anlamlı olarak değerlendirilir. Halbuki sanatta eleştiri, bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir. Eleştiri, bir üst dildir; bir sanat eseri karşısında iki öznenin karşı karşıya gelmesidir (Yolcu, 2004, s.115).

Eleştiri yargılama ya da kötü yönleri ortaya çıkarma süreci değildir. Sanat eğitiminde eleştiri eseri irdeleyerek, anlayabilmektir. Eseri çok yönlü inceleyerek daha önceki basamak sanat tarihi arasında bağlantı kurarak öğrenebilmektir.

Sanat eleştirisi bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir. Sanat eleştirisi bireylerin çevrelerini daha iyi anlayabilme yetenekleri üzerinde durur. Öğrencilere bakmayı öğreterek görsel algılarının gelişimini sağlar (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997a:1.17-1.18).

Gözün salt uyarı durumuna “bakma” denir. Bakmanın görmeye dönüşmesi imgelemenin anlamlandırılması ve kavranılması ile oluşur. Ama her görme derin, kalıcı, etken veya yaratıcı, estetik bir anlama, kavrama, özümseme değildir. İnsanlar, günlük yaşamda gözlerini, genel olarak bakma edimliliği olarak kullanırlar. Görmede, göz merceğinin çapını değiştirerek yaptığı netlemeye “dikkat” denir. Yani, yakın alan içindeki bir uyarana, gözün yoğunlaşmasıdır. Dikkat edilince, bakma görmeye (dolayısıyla anlamaya) ulaşır (Atalayer, 1994, s.48).

Eleştiri, genel kanının aksine, yalnızca sanatın, bir sanat yapıtının irdelenmesi değil, aynı zamanda, bir sanat yapıtı ile karşı karşıya olan, teke tek ilişkide bulunan alıcının (sanat yapıtını okuyan, dinleyen, seyreden, gören, izleyen kişinin) bilgilendirilmesi, yönlendirilmesidir (Erinç, 1995, s.10).

Çağdaş sanat eğitimcilerinden Feldman (1987, s.457), sanat eleştirisi ve tarihi insan düşünce ve davranışının ana kalıpları ve sanat arasındaki bağlantıların görülmesine imkan tanıyan disiplinler olarak açıklamıştır. Eleştiri; sanattan hoşlanma ve anlama ihtiyaçlarıyla başlayabilir, fakat sanatsal yaratma standardı olarak ortaya çıkan duyguların ve düşüncelerin formülasyonu ile sonuçlanır. Sanatçıların yarattıkları şeylerden etkilenmeye başlanılabilir, fakat sanat eğitiminde, sanat hakkında konuşma ve sanatı satın almada, var oluşlarıyla eleştirel standartlar getirilebilir. Bu standartlar değişkendir ve formüle etmek zordur. Yine de eleştirel iletişim süreci çalışmalarında sürekli olarak görülür.

Herbert Read sanat yapıtlarını incelemenin çocuğa sağladığı yararlar üzerine şunları söylemektedir. “Eğer çocukta sanat yapıtlarına karşı iyi bir tavır yaratabilsek ve onda bu tür yapıtların değerlendirilişinde rolü olan yetenekleri geliştirecek, ancak o zaman onu, zamanımızın ve geçmişin sanat yapıtlarının anlamını kavrayarak bir konuma getirmiş oluruz. Bence bu, sanat eğitiminin en güç yanıdır. Sanat eğitiminde eskiden kazandığımız fikirlere saplanmakta ve çocuğun sanat hakkındaki bilgilerini bir takım kuru ve kısır bilgiler haline getirmekten kaçınmalıyız” (Altınok, 1993, s.71).

Bir sanat eleştirmeni, insanların dikkat etmedikleri şeyleri görerek, açıklayarak, toplum için önemini yargılayarak bir sanat yapıtının anlaşılmasına yardımcı olur (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,b,1.18). Eleştirmenler keşfettikleri şeyleri ortaya çıkartarak, anlama ve hoşlanma kapasitesini genişletirler. Bu yaklaşımla sanat eleştirisi tıpkı öğretme gibidir. Sanat hakkında fikirlerin iletişimi niteliğindedir ve bu sıklıkla hayat hakkındadır (Feldman, 1987, s.457). Sanat eleştirisi sürecinde öğrenciler, mantıklı gerekçelerle tartışmalarda yer almayı, arkadaşlarını dinlemeyi, arkadaşlarının görüşlerine karşı hoş görüyü öğrenecekler ve böylece sanat anlayışlarını geliştirebileceklerdir. Sanat yapıtı ile her karşılaşma bir serüvendir. Çünkü her süreç, duygu, düşünce ve yeni kavramlar geliştirilmesine neden olur (Kırıçoğlu ve Stokrocki,1997b).

Eleştiriye öğrenen çocuk bunu hayatına da yansıtır. Konuya tek taraflı bakmayı değil, çok yönlü bakmayı, görmeyi, anlamayı, algılamayı ve öğrenmeyi öğrenir. Arkadaşlarıyla bir konu hakkında tartışmayı, diğer insanları dinlemeyi ve onların fikirlerine saygı duymayı öğrenirler.

Sanat eleştirisi bir sanat yapıtı hakkında, yapıtın bütünlüğüne ilişkin içsel ipuçlarını bulmaya yönelik, bilgi ve araştırmayı kapsar. Sanat eleştirisi, betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama olarak dört evre içerir. Bu öncelikle ayrıntıları ayırt edebilme ve iyi kararlar vermek için, yeni ilişkiler kurabilme yeteneğinin gelişimini kapsar. Sanat eleştirisi; “Bu ne hakkındadır?, Bunun ayrıntıları nelerdir?,

Ne demek istiyor? Niçin güzel ve Niçin değerli?” sorularını sorar ve yanıtlarını bulmaya çalışır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1994).

Betimleme (Tanımlama)

Tanımlamada ilk koşul, yapıta uzun süre ve dikkatli bakmaktır. Yapıt daha önce görülmüş olsa bile bu bakış ilk kez görüyormuşçasına dikkatli olmalıdır (Kırıçoğlu,2002,s.133-135). Tanımlamalar önemlidir, çünkü izleyiciler neyin fark edilip, neyin fark edilmediği konusundaki bilgilendirmeleri içerir. Tanımlamalar yorumlamaların temelini oluşturur. Eğer tanımlamalar doğru değil ya da yeterli değilse, yorumlar zarar görür, hedefine ulaşamaz. Bu yüzden tanımlamalar ve yorumlar birbirine sıkça karıştırılır. Tanımlama, gerçeklerle, yorum ise kişilerin kültürel birikimleriyle ilgilidir. Yorum spekülasyona açıktır (Artut,2001,s.241).

Kırıçoğlu ve Stokrocki’ye göre (1997a:1.20) betimleme aşamasında;

- “Orada ne var? Ne görüyorsunuz?
- Bu hangi sanat formudur? (Resim, özgün baskı, yontu, seramik gibi)
- Ana teması nedir?
- Hangi çizgiler sanat yapıtında etkin görünmektedir? (Düz, eğri, diğerleri)
- Hangi şekiller etkindir? (Geometrik, organik, her ikisi de)
- Bulduğunuz ana örüntü ve dokuları adlandırın” şeklindeki sorular sorulabilir.

Çözümleme

Hiçbir sanat yapıtı; betimleme, tasarlama, araştırma ve inceleme yapılmadan hayata geçirilemez. Önce tasarlanan konunun geniş bir ön analizi yapılır. Yapıtın oluşturulmasında kullanılacak, yöntem, teknik, araç gereçler ve süresi belirlenir. Tasarlanan yapıtın diğer benzer yapıtlarla olan bağlantıları araştırılır, tikel yapısı tartışılır, sınıflandırılır ve organize edilir. Tüm bu ve benzeri analizlerden sonra toplanan veriler sonucunda bir bütünlük (sentez) oluşturularak yapıtın sanatsal dili belirlenmiş olur (Artut, 2001,s.241).

Böylece sanat eserlerinin nasıl oluştuğu, çözümlemede ortaya çıkabilir. Bunun içinde sanatçıların çizgi, renk ve örüntülerle yapmış oldukları tekrarlar ve bunlar arasında kurdukları ilişkilerle oluşturdukları kompozisyonları incelemek gerekmektedir. Böylece bir inceleme için;

- Şekiller nasıl düzenlenmiş? (Simetrik, üçgen, dikey, dairesel vb, gibi)
  - Renkler nasıl düzenlenmiş? (Açık, koyu, parlak, mat vb. gibi)
  - Uzam nasıl düzenlenmiş? (Birbirini örten biçimde, üç boyutlu, her ikisi vb. gibi)
  - Işık ve renk değerleri nasıl düzenlenmiş? (Gölgeleme yok, hafif gölgeleme, fazla zıtlık gibi)
  - Eser hangi teknikle yapılmıştır? (Çizgi, boya, kolaj ya da oyma gibi)
  - Ne çeşit gereçler kullanılmıştır? (Kil, ağaç, yağ vb. gibi)
  - Fırça darbeleri nasıldır? (Geniş, dağınık, ince, karışık vb. gibi)
- sorular sorulabilir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997a:1.21).

Yorumlama

Yorumlama eserden anlam çıkarma ve eseri başlı başına anlamaya yönelik bir süreç olup, özellikle duyusal bağlantılar, semboller, çağdaş ve tarihsel anlam ve yorumlardan ibarettir. Bu aşamada hareket noktası, betimleme ve çözümleme basamağındaki bulguların esas alınması ve kişisel görüş belirtmektedir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997a:1.21).

Hurwitz ve Day’a göre (1985,s.316), öğrenciler yorumlama aşamasında daha çok yaratıcı düşünmeye yönelir ve bir eserde şekillenen anlama ya da sanatçının aklından geçirmiş olduğu amaca ilişkin düşünmeye davet edilmesi istenir. Bunu yapmak için de çocuktan, fark edilebilen yapı ile sanatçının eserde göstermiş olduğu yön arasındaki bağ kurması istenir. Örnek verecek olursak, eğer bir sanat eserinde ışık, gölge ve şiddetli etkilerin keskin zıtlıkları kullanılmışsa bu aşamada “Ne amaçlanmış olabilir?” diye sorunun cevabı aranması istenir.

Kişinin yorum yapabilmesi için Kırıçoğlu ve Stokrocki (1997a, s.1.21), şu soruların sorulabileceğini belirtmişlerdir;

- Sanat yapıtının teması nedir? Ne demek istemektedir?
- Renkler sizi duygusal açıdan nasıl etkiliyor?
- Dokunduğunuz zaman yapıtın yüzeyinden neye benzer bir his alıyorsunuz? Yapıt;
- Ne gibi bir ses veriyor?
- Nasıl bir tat veriyor?
- Ne gibi kokuyor?
- Bu çalışmaya nasıl bir başlık verilebilir?
- Hangi simgeleri görüyorsunuz?
- Renkler neyi simgeliyor?
- Bu çalışma bugün insanlara ne ifade ediyor?
- O zaman ne demek istemiş olabilir?

Yargılama

Bilinçli tercih ya da yargılama aşaması, ilgili eserin neden ünlü olduğu, niçin güzel ve değerli olduğunun kesin bir yargı ile ifade edilmesidir. Burada yapıtın genel değerlendirilmesi yapılır. Değerlendirmede önemli olan “hoşlanmanın” ya da “hoşlanmamanın” ötesindeki öğrencilerin yargılarının yer almasıdır. Eleştiri bu aşamada yapıtların yer aldığı kimi kategorilere göre yapılır. Burada kimi yansıtmacı, kimi biçimci, kimi dışavurumcu ve kimi de duygusal boyuttaki yapıtlara özel ölçütlerle yaklaşmak gerekir. Öğretmen öğrencisine, yapıtın hangi tür ölçütle değerlendirilmesi gerektiğini öğretmek durumundadır. Öğrenci yapıt incelemenin başından beri eğer doğru yönlendirilirse, sonuçta uygun eleştiri kuramını bulup değerlendirmeye ulaşabilir (Kırıçoğlu,2002,s.135).

2.3.Estetik

Estetik duygu, insanın doğayı kendini ve kendi dışındaki gerçekleri bir algılama biçimidir (Doğan, 1998, s.37). Çünkü bir doğa parçası ya da sanat yapıtını

izlerken sanat eserinden hoşlanmak, ondan haz almak ve onu güzel olarak değerlendirebilmek bir ölçüdür. Böyle bir ölçü ise, geliştirilmiş, eğitilmiş bir beğeni şeklinde ortaya çıkmaktadır (İnce, 2000, s.147).

Estetik güzellik kavramını açıklamada geliştirilen felsefe branşının bir ilgi alanıdır. Bugün estetik bilimciler genel eğitimle sanatın en ilgili olduğu alanları, sanatı tartışırken kullandığımız sözcükleri, sanatı tanımlamak ve yargılamak için uygun yollarla ilgili teoriler, sanatta doğanın karşılığı, sanatta yaratıcılık ve sanatın toplumdaki rolü gibi konulara eğilmektedirler (Chapman,1994, s.3).

Estetiğin, sanatı değerlendirmede ve deneyimlerimizde eleştirel tepkiyi gerektiren felsefi aktiviteleri bir branşı olduğunu belirten Crawford (1989,s.229-230) estetik disiplinin katkılarını üç maddede özetlemiştir:

- Sanatın doğasını anlamayı, onun üzerindeki deneyimlerimizi, sanatla ilgili konuşmalarımızda kullandığımız kavramlar, hangi değerlere sahip olduğumuzu bir parça anlamamızı sağlar.
- Sanatla ilgili inançlarımız eleştirel sınavları genelde bireysel çalışmalara yaklaşımımızda algısal duyarlılığı geliştirebilir ve böylece daha ayırımsayıcı değerlendirmek, sunmak veya yaratmak için seçtiğimiz sanat alanında daha iyi kararlar almamızı sağlar.
- Sanatın doğasını analiz etmek, yorum için ilkeler formüle etmek, görsel, plastik ve dokunsal sanatsal için uygun değerlendirme gibi estetik etkinlikler sürecince estetik, felsefi çalışmanın bir sunumu haline gelir.

Bu yapıta niçin sanat eseri diyoruz? Bunu sizce ünlü yapan şey nedir? Bütün toplumlar bu eseri sanat eseri olarak kabul etmekte midirler? Bu eser güzel mi? bütün toplumlar bu eseri güzel buluyorlar mıdır? Öğrencilerin ilk önce kafasını karıştıran bu sorular onlarda bir karmaşa yaratacaktırlar. Bu sorularla öğrencilerin merak duyguları uyanacak, daha önce gördükleri ama hiç düşünmedikleri bu sorulara cevap bulmaya çalışacaklardır. Estetik burada ortaya çıkacak öğrencilerin yukarıda sıralanan sorulara cevap bulmasına yardımcı olacaktır.

Estetikle ilgili olarak öğrencilere, sanatın ele aldığı güzellik ve bunun niteliğini kuramsal bilgilerle vermeye çalışmak yerine, araştırmaya, düşünmeye ve bunun sonucu olarak da yoğun soru-cevap uygulamalarıyla değerlendirmeler yapmaya yönlendirmek, en iyi yoldur. Doğadaki güzellik ile sanattaki güzellik arasındaki fark, bir sanat eserini değerlendirebilmek için neleri ilmek gerektiğini, bir sanat eserinin neden değerli olduğunu anlamaya yönelik uygulamalar yoluyla öğrenciler, bir sanat eseri karşısında daha sağlıklı bir tavır sergilemeyi öğrenirler (Yolcu, 2004, s.124).

Estetik eğitim, sanatın genel anlamda doğasını, işlevlerini ve hedeflerini, sanatçının kim olduğu, sanatın kökeni ve değerleri konularında bilgi ve araştırmaları içerir. Bu bir insanın kendi toplumundaki sanat yapıtlarına estetik anlayışla yaklaşmasını ve eleştirci katkılarda bulunmasını ve bu alanda gelişme göstermesini ve öteki pek çok kültürden değişik düşünce, imge ve nesnelere karşı hoş görülmesi olmasını gerektirir (Kırıçoğlu ve Stokrocki,1994).

Sanat eğitiminde estetik kavramlar, tartışmalar ve gelişme için önemlidir. Estetik bir anlamda “dönüştürücü düşüncedir” (Omur,1995, s.56). Okullarda çocuklara verilmek istenen estetik eğitimin amacı, onlara önce estetik deneyimi yaşatmak, sonra bunu düşünsel boyuta taşıyarak kendilerine güzellik adına birikim sağlamaktır. Estetik öğretiminde dil çok önemlidir. Çocuğun anlayacağı bir dil öğretimi kolaylaştıracaktır. Örneğin estetik kuramlardan “yansıtmacı kuram” açıklanırken çocuğa; fotoğraf gibi mi? ya da tanıdığın bir şeye benziyor mu? gibi sorular yöneltilebilir. Okullarda estetiğin konuları yalnız sanat yapıtları ile sınırlı tutulamaz. Çevre, doğa, insanın günlük yaşamına girmiş her nesne güzellik yönünden tartışılır (Kırıçoğlu,2002).

Estetik çalışma, genel anlamda sanatın doğası, sahası, işlevleri; sanatçı kimdir, sanatın kökeni nedir ve değeri nereden gelmektedir gibi konularda bilgi vermeye ve inceleme yapmaya yöneliktir. Bu, kişinin kendi toplumunda sanatı anlamada ve sanatın katkısına eleştirel tepkide gelişmeyi ve farklı düşüncelere, imgelere ve birçok

farklı kùltùrlere ait nesnelere hoşgörüü gerektirir (Özsoy,2003,s.172). bu amaçla estetik;

- Sanat nedir?
- Sanat yapıtı neye denir?
- Doğa ile sanat arasındaki ilişki ile ayrılık nedir?
- Güzel ve güzellik nedir?
- Estetik kuramlar nelerdir?
- Sanat dünyası nedir? gibi sorulara yanıtlar arar.

Estetik, “Bu sanat mıdır?” “Sanat ne içindir?” gibi soruları sorar ve yanıtlarını araştırır. Sanat yapıtlarının değeri ve önemi ile ilgili estetik kuramlar Kırıçoğlu ve Stokrocki (1997,1.40-1.41) tarafından şöyle dile getirilmiştir.

Açık Kuram, sanat tanımının esnek olduğu, zaman ve yeni sanat formları ile değışeceği görüşüdür.

Biçimci Kuram, bir sanat yapıtında salt biçimsel nitelikleri vurgulayan estetik kuramdır. Sanat yapıtlarının gözle görülen estetik elemanları ve elemanların düzenlenmesi ile ilgili olup, sonuç estetik bir deneyim, bir sanat yapıtının salt, biçimsel niteliklerine bir yanıttır. Bu kuramda insanlar düzenlemeyi konu ya da temadan daha çok önemserler. İnsanların sanata sanat için değeri vermeleri gerektiğine inanırlar.

Yansıtmacı Kuram, ana konuya önem veren ve sanatçının bir nesne ya da manzaraya sadık kalarak resmetmesini vurgulayan bir tanımlamadır. Kimi zaman resmedilen acı çeken gibi hoşla gitmeyen bir konu olabildiği gibi ideal ve güzel konularda olabilir. Sanat yapıtları natürmort görünüm ve portreler gibi konuları içerir.

Dışavurumcu Kuram, bir sanat yapıtının duygusal ya da simgesel özelliğini vurgulayan bir kuramdır. İzleyiciler gördükleri canlı renklerde ya da çizgilerin kullanımında hissettikleri duygularla yapıta yaklaşırlar.

İşlevci (yararcılık) kuram, edebiyat, din ya da sosyo-politik konulardaki düşüncelerin geliştirme işlevi ile sanatı değeriendiren tanımdır. İşlevselci görüş bir

sanat yapıtını ahlaki bir görüşü ya da mesajı aktarmada başarılı olup olmamasına göre yargılanır.

Kuramsalcı Kuram, bir yapıtı sanat olarak değerlendiren ya da kararlaştıran kurama dikkati çeken bir tanımdır. En basit anlamda bir kuram, kurumsallaşmış kuramın uygulama alanıdır. Bir müze, bir şirket ve bir devlet dairesi bir kurumdur. Bu kurumlar hangi sanatın kurum için iyi olduğuna karar verirler.

2.4.Uygulama

Uygulamalı çalışma; atölye içinde gelişen, doğrudan yapmaya yönelik çalışma ve araştırma sürecidir. Uygulamalı çalışmalar plan yapma, tasarım ve üretim yollarını içine alır (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997b, 1.44).

Bu çalışmalarda bilgi, beceri ve ustalık deneyimlerle ve alıştırmalarla elde edilir. Buradaki bilgi kuramsal öğreti malzemesi olmaktan çok her çalışma sonunda öğrencide oluşan niteliksel birikimdir. Bu niteliksel birikim, teknik beceri ile birlikte belirli bir süre art arda yapılan çalışmaların sonunda elde edilir. Boyanın, kağıdın, kilin başına geçen çocuk tıpkı sanatçıların yaratma süreçlerinde olduğu gibi yapıtıyla bir diyalog içersine girer. İmgelerini, düşüncelerini ve duygularını bir gereçte somutlaştırırken gereç üzerinde yarattığı her değişimin bir başlangıcı olur. Bu yapma, bozam ve yeniden yapma işlemi en uygun bütünlük elde edilinceye kadar ya da en son ayrımsama yakalanıncaya kadar sürer (Kırıçoğlu, 2002).

Dört disiplinin en son süreci olan uygulama, önceki üç disiplinin sürecinde birikenlerin dışarı çıkarak bir ürün olarak ortaya çıkmasıdır. Eseri tanıyan, anlayan, inceleyen ve irdeleyen çocuk bu birikimlerini ortaya bir ürün çıkararak tanımlar.

Uygulamalı çalışmalarda, yoğun kuramsal bilgiden çok, ortaya konan ürünün niteliği önemlidir. Elbette bu niteliği önemlidir. Elbette bu niteliğe ulaşmada kuramsal bilgi gereklidir; ama, bu bilgi daha çok uygulamalı çalışmalar esnasında öğrencilere verilir veya sezdirilir. Böylelikle, niteliğin artırılması yolunda yapılan peş peşe çalışmalar sonunda elde edilen teknik beceri ile birlikte, yaratıcı düşüncenin

bir sonucu olan ürünün yapılması sağlanmış olur. Bu sayede, çocuk ya da gencin ürün üzerindeki duygu ve düşüncelerin ürüne yansıtılmış olur (Yolcu,2004, s.112).

Uygulamalı etkinlikler çoğunlukla birbirleri ile bağlantılı olmaksızın değişik projeler şeklinde yapılmaktadır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,1.44)

Öğrenci kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde bir hafta karakalem çalışıyorsa diğer hafta pastel tekniği çalışmakta, bir başka hafta ise çok daha farklı bir konu çalışmaktadır. Öğrencinin farklı çalışmalarla ilgisi uyanık tutulabilse de deneyimler arasında ilişki kurulamamasına ve bir şey öğrenilememesine neden olmaktadır. “Oysa sanatta öğrenme oldukça karmaşık ama yine de dizgisel bir süreçtir. Bu süreç içerisinde kimi bilgileri kavrama zaman alır. Kimi çalışma çok tekrar ister. Çalışmaların tümü ise deneyimlerin, araştırmaların sürekliliğini sağlamak için alıştırmayı, güç harcamayı gerektirir. Böyle bir öğrenme bir projeden ötekine, bir gereçten ötekine atlayarak gerçekleşmez” (Kırıçoğlu,2002, s.11).

Uygulamalı Çalışmalar:

- Gereç(teknik)-odaklı
- Kavram-odaklı
- Tema-odaklı
- Alan-odaklı olarak sıralanabilir.

Kırıçoğlu, (2002, s.150) bu sıralamayı şöyle açıklamaktadır.

Kavram-odaklı programlarda sıra, çizgi, renk, doku, form, uzam gibi sanatsal ve bu öğelerin uygulanma ilkelerine göre yapılır.

Karakalem, kuru boya, pastel, guaj, suluboya, yağlı boya, kolaj gibi bir sıralama izleyen programlar **gereç(teknik)-odaklı** olarak tanımlanır.

Tema-odaklı programlarda; ailemiz, ben ve sevdiklerim, çevre, insan hakları... gibi konular sıralamadan etkin olur.

Sanat öğretimi **alan-odaklı** yapılacaksa, program, resim, heykel, mimarlık, baskı resim gibi bir sıralama izler.

3. EĞİTİMDE ÖLÇME- DEĞERLENDİRME

“Eğitim” kavramının tanımı çok farklı şekillerde yapılmaktadır. Bu tanımların ortak amaçları ise, hayatın her aşamasında olan eğitim kavramını doğru anlatmaktır. Bireyin, kendini tanıması, çevresini tanıması, kültürünün farkında olması ve bunların yanı sıra zamana ve çevreye uyum sağlaması eğitimle gerçekleşmesidir. Tabi bunların ortak sonucu bireyde davranış değişikliği olmasıdır. Eğitimin yaygın olarak kullanılan tanımı ise “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişimler meydana getirme sürecidir” (Tekin,1996, s.1).

Toplum sürekliliğini sağlayabilmek için, içinde yaşayan her bireyin belli özelliklere sahip olmasını istemektedir. Bireylerin hem kendi, hem de toplumun gereksinimlerini karşılayabilmeleri için belli bilgi, beceri ve görüşlere sahip olması gerekmektedir. Eğitim bireyi bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönleri ile eğitmeyi amaçlamaktadır. Belli bir eğitimin sonunda birey eğitimin başındaki duruma göre farklılaşmaktadır. Yeni davranışlar kazanarak önceden sahip olduğu bazı davranışları değiştirebilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere kişide oluşturulması istenen bir dizi faaliyet bulunmaktadır. Bu faaliyetleri etkileyen, bazen davranışların değişmesine yardımcı olan, kolaylaştırıcı; bazen değişmeye, direnmeye sebep olan etkenler vardır. Bunların hepsi eğitimin bir ögesi oluşturur. İstenmeyen davranışların değiştirilmesi veya yenilerin oluşturulması için yapılan faaliyetlerde eğitimin başka bir ögesidir (Baykul,1999, s.68).

Tekin ‘in eğitimle ilgili tanımını yapmıştı. Bu tanıma göre eğitim, davranış değişikliklerinin gerçekleştirildiği bir süreç olarak görülmektedir. Oysaki eğitim, yapısı itibariyle girdiler, süreç, çıktılar ve kontrol (değerlendirme) öğelerinden oluşan bir sistemdir. Bu sistemde öğrencilerin sisteme girerken sahip oldukları davranışlar, öğretim programları, yönetmelikler, öğretmen ve yönetici özellikleri, toplumun özellikleri, okul, araç-gereç, finansman, kalkınma planları vb. bu sistemin girdileridir. Öğrencilerde davranış değişiklikleri gerçekleştirmek amacı ile düzenlenen eğitim etkinlikleri süre; süreç sonucunda oluşan davranışlarda çıktılardır. Sistemin ürünü olan çıktıları bakarak sistemin işleyişi hakkında bilgi edinmek ve sistem hakkında bir karar verebilmek için yapılan çalışmalar ise kontrol

(değerlendirme) olarak adlandırılır (Demirel,2004, s.188). Bu sistem bir devir daim gibi sürekli birbirini kontrol eder. Sistemde ki bir hata diğer öğeleri de etkiler. Bu sistemde ki en önemli öge kontrol (değerlendirme) diyebiliriz. Sistemin çalışıp çalışmadığı, eğitim sürecinin sonucu hakkında bilgi veren kısım değerlendirmedir. Eğitim sisteminin amacı bireyde istendik davranış değişikliği görülmesidir. İşte bu amacın kazanılıp kazanılmadığı değerlendirme ile anlaşılır. Davranış kazanılmadıysa sisteme geri dönülerek nerede hata yapıldığına bakılır. Bu döngü bu şekilde devam eder.

Değerlendirmenin öğretme ve öğrenme sürecinde pozitif bir etki oluşturan öğrenci ve öğretmen arasındaki sosyal bir iletişimi kapsayan bir özelliği bulunmaktadır. Sonuçta öğretmen öğrenci hakkında karar verme durumundadır. “Her kararın gerisinde bir değer yargısı bulunur. Değer yargılarına, gözlem veya ölçme sonuçlarının bir ölçüte vurulmasıyla ulaşılır” (Turgut, 1997, s.2).

Değerlendirme öğrenme ve öğretme sürecinde yer alan bir planlama etkinliği olduğu gibi bireylerin veya grupların bilgisini, performansını ve başarısını tanımlayan veriyi değişik yollar ile toplama, kayıt etme, yorumlama ve kullanmayı içerir (Türnüklü, 2001, s.34).

Öğrenciler hakkında eğitim kararları, başarının yanında başka değer yargılarına ve verilere de dayanmak zorundadır. Fakat öğrenci başarısı hakkında değer yargıları, eğitim kararlarının en önemli dayanağıdır. Bu kararların isabetli olması için öğrenci başarısı hakkında yeterince doğru değer yargısına ulaşılmış olması istenir. Bu değer yargısının doğruluğu ise, hem dayandığı hem de seçilen değerlendirme ölçütünün uygunluğuna bağlıdır (Turgut, 1997, s. 52).

İyi bir değerlendirme uygulaması gözlem, soru sorma, tartışma ve yapılan çalışmaları kontrol etme faaliyetlerinin dikkatlice seçilmiş kombinasyonları içerir. Örneğin, geniş kapsamlı sorular öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olur ve verilen cevaplar öğrenmelerine ilişkin derin (zengin) ve kaliteli deliller sağlar (Türnüklü,2001, s.34).

Değerlendirme aşamasında öğretmenin rolü de çok büyüktür. Bir nevi kendisini de değerlendirmektedir. Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıklarını, etkili öğrenmelerin gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamasında değerlendirmenin rolü büyüktür. Eğitim bir sistemse değerlendirme bu sistemin en önemli parçalarındandır. Sistemin işleyip işlemediğinin anlaşılmasında, sorunun ortaya çıkarılıp çözüm aranmasında değerlendirmenin büyük rolü vardır. Bu sistemi kontrol eden, aksaklıkları görüp, çözüm arayan kişi ise öğretmendir.

Buna bağlı olarak öğretmenin sınıf içinde çeşitli ve çok amaçlı rolleri bulunmaktadır. Öğretmen, etkili öğrenmeyi gerçekleştirebilmek için öğretimi planlama, yönlendirme, rehberlik ve değerlendirme gibi rolleri üzerine almak zorundadır. Eğer öğretim sistemli ve duyarlı bir yaklaşımla düzenlenir, öğrencilere öğrenme zorluğu çektiği yerlerde ve zamanlarda yardım edilir, öğrenciye tam öğrenmeyi gerçekleştirmek için yeterli zaman verilir ve tam öğrenmenin ne olduğu açıklayan açık ve net kriterler belirlenir ise, birçok öğrenci yüksek seviyede öğrenme becerisine ulaşılabilir bu yaklaşımda kullanılan testler öğrencilerin neyi öğrendiklerini ve üniteyi tamamlamak için ne yapmaları gerektiğini belirlemeye yardımcı olur (Türnüklü,2001, s.23). Önemli olan, öğrencinin “ne başardığı” değil, “neyi başarmaya hazır olduğunu” belirleyebilmektir.

3.1.Ölçme

“Belli bir nesnenin ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığını, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ve özellikle sayı sembolleriyle ifade edilmesidir (Tekin, 1993, s.31). Bir kişinin cinsiyetinin (kadın-erkek) ne olduğu; bir erkeğin medeni halinin (evli-bekar-dul) ne olduğu; bir öğrencinin matematik testinden kaç puan aldığını belirlemek birer ölçmedir. Ölçmeye konu olan özelliklerin bazıları doğrudan gözlenebilirken diğerleri dolaylı olarak gözlenir. Bu sebeple doğrudan ve dolaylı ölçme yöntemleri ortaya çıkmıştır (Tekin,1993, s.27). Ölçmeye konu olan özelliklerin kendileri ile aynı türden bir

araçla ölçülmesi *doğrudan ölçme* olarak adlandırılmaktadır (örneğin; uzunluk, ağırlık vb.). Ölçmeye konu olan özelliklerin doğrudan ölçülememesi ancak, kendileri ile ilgili olduğu bilinen başka özellikler aracılığı ile ölçülmesi ise *dolaylı ölçme* olarak adlandırılmaktadır. Eğitimde ölçmeye konu olan başarı, yetenek vb. özellikler daha çok dolaylı ölçme yöntemleri ile ölçülebilmektedir (Demirel, 2004,s.187-189).

Ölçme işleminde çeşitli ölçekler kullanılır. Ölçek ölçmede kullanılan araçtır. Ölçek, ölçme sonuçlarını gösteren sembol ya da sayıların formal nitelikleri anlamında kullanılır. Bu formlar doğada yoktur ve insanlar tarafından kabul edilmiş soyut kavramları ifade eder. Uzunluğu m, sıcaklığın C, zamanın dakika olarak ifade edilmesi gibi. Dört çeşit ölçek vardır. Bunlar; en az duyarlı olandan en çok duyarlı olana doğru sıralanabilir (Öncü, 1999, s.11).

Thorndike ve Hagen ölçmenin şu üç basamakta gerçekleştiğini vurgulamaktadır (Ültanır,1998, s.34):

1. Ölçülecek özelliğin tanınması,
2. Ölçülecek özelliğin ortaya çıkarılmasını ve gözlenmesini sağlayacak işlemlerin belirtilmesi,
3. Gözlem sonuçlarını derece veya miktar olarak sayısallaştırarak niceleyerek işlemlerin bulunması,

Eğitimde ölçme davranışların gözlenebilir hale getirilmesi ve bu gözlenebilir davranışlardaki değişikliklerin sayı ve sembollerle betimlenmesi önemlidir. “Belli bir özelliğe sahip olup olmama ya da sahip derecesi nesneye, durumdan duruma, aynı nesne içinde de zamandan zamana değişebilir. Fark kavramı ölçme için temeldir ve ölçme için temeldir ve ölçme farktan doğmuştur denilebilir” (Tekin,1996, s.31).

3.2. Değerlendirme

“Değerlendirme ölçme sonucunu bir ölçüt ile karşılaştırma ve bu yolla, ölçme sonucuyla belirlenmiş olan özellik hakkında bir karara varma işlemidir

(Özçelik,1998, s.160). Değerlendirme yapabilmek için öncelikle ölçme yapmak gerekir. “Ölçme bir niteliğin miktarını belirtirken değerlendirme bu miktarın yeterli olup olmadığını, az veya çok olduğunu ve amaca uygun olup olmadığını belirtir (Öncü, 1999 s.24).

Değerlendirme kavramı genel anlamda, “objektif ya da subjektif kaynaklardan elde edilen verilerin (ölçme sonuçlarının) belirli bir ölçütle karşılaştırılması ve bir değer yargısına (karara) ulaşma işi” olarak tanımlanabilir. Tanımdan anlaşılacağı üzere değerlendirme kavramının üç temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar; gözlem ya da **ölçme** sonucu, **ölçüt** ve **karar**dır (Turgut,1983, Özgüven,1984).

Değerlendirme bir yerde karar verme işidir. Ölçme sonucunun, bir ölçütle karşılaştırılarak, bir sonuca varma ve karar verme işidir. Öğrenen, anlayan ve kavrayan öğrencinin, konuyu ya da etkinliği tam olarak öğrenip öğrenmediğini anlaya bilmek için ölçme yapan öğretmen sonuçta bir değerlendirme uygulamaktadır. Genellikle eğitimde yazılı şeklinde olan ölçütün sonuçlarına bakarak öğrenci hakkında öğrendi-öğrenmedi ya da geçti-kaldı şeklinde bir sonuca varma işlemi değerlendirmedir.

Eğitimde ölçülen ve değerlendirilen bazı özellikler vardır. Bu özellikler dört bölümde ele alınır (Öncü,1999s.32).

1. Girdiler, eğitim amacına hizmet eden girdilerin yeterliliklerinin ve uygunluklarının tespit edilmesidir. Bireyler, bireylerin uygun programlara yerleştirilmesi, bireylerin psiko-motor, bilişsel ve duyuşsal yeterlilikleri değerlendirilir.
2. Süreç (işlemler), öğretim faaliyetinin değerlendirilmesidir. Kullanılan araç-gerecin, uygulanan yöntem ve tekniklerin bireyin davranışlarına, belirlenen ölçütlere uygun olup-olmadığı değerlendirilir.
3. Çıktılar, kazanılan davranışların sürecin başında belirlenen amaçlara uygun olup-olmadığının, yeterliliğinin değerlendirilmesidir.

4. Değerlendirme, ölçümlerin geçerliliği, güvenirliliği ile kullanılan kriterlerin değerlendirmenin amacına uygunluğunun değerlendirilmesidir.

Süreklilik, aşamalılık, kaynaşıklık ilkelerine göre düzenlenen öğrenme de öğrencilere kazandırmak için harcanan çabaların etkili olup olmadığı hakkında bilgi edinmek gerekir. Öğrencide oluşturulması düşünülen davranış değişikliklerine ne derecede ulaşılabildiği aşağıdaki değerlendirme türleriyle ortaya çıkabilmektedir (Tekin,1996, s. 87).

1. Tanıma-yerleştirmeye yönelik değerlendirme
2. Biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme
3. Değer biçmeye yönelik değerlendirme (son değerlendirme)

Tanım- Yerleştirmeye Yönelik Değerlendirme:

Bu değerlendirmede iki amaç güdülmektedir. 1)Öğrencilerin belli bir kurs, ders ya da ünitenin ön koşulu niteliğindeki giriş davranışlarına sahip olma derecesini ve 2)İlgili kursun geliştirmeyi düşündüğü davranışlardan öğrencilerde önceden edinilenler olup olmadığını belirlemektedir (Tekin,1996,s.24).

Sürecin başında yapılan bu değerlendirme ile konu ile ilgili ön koşul öğrenmelerin olup olmadığına bakılır. Eğitim öğretimi planlayan öğretmene büyük kolaylık sağlayan bu değerlendirme ile öğrenciler arasında ki farklı düzeyler ortaya çıkar.

Biçimlendirmeye- Yetiştirmeye Yönelik Değerlendirme:

Bu değerlendirme türü öğretim sürecinin bir parçasıdır. “Bu değerlendirmenin ana işlevi, öğretim sürüp giderken, her bir üniteye öğrenme eksikliklerini ve güçlüklerini belirlemek; bu eksiklikler ve yetersizliklerin giderilmesi yani ünitenin

daha iyi öğrenilmesi için her öğrenciye ayrı ayrı önerilerde bulunmaktadır” (Tekin,1996,s.25).

Öğrenmeyi desteklemek çerçevesinde yoğunlaşan bu değerlendirme öğrenmeyi izleme ve öğretime ilişkin kararları almaya yardımcı olacak bilgileri sağlayacak şekilde, günlük ölçümlere dayalı olarak yapılan değerlendirme olarak da tanımlanmıştır. Bu tanımlama da rutin, her gün gerçekleştirilen sınıf etkinlikleri önemli bir yere sahiptir. Değerlendirmenin temel amacından dolayı, öğrenmenin gerçekleştiği sınıflarda öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki önemli rol oynamaktadır (Türnüklü,2001, s.54).

Süreç içerisinde eksik ya da yanlış öğrenmeleri belirlemek, eğitim öğretimin yararlı ve verimli olup olmadığını kontrol etmek için uygulanan bu değerlendirme ile öğretmen kendisini ve eğitim planlarını da değerlendirmektedir. Bu değerlendirme sonuçlarına göre eksikleri düzeltmek geri kalan eğitim-öğretim ortamını yeniden düzenlemektedir.

Değer Bıçmeye Yönelik Değerlendirme:

Genellikle öğretim devresi sonunda, ara sıra öğretim devresi içinde, programın öngördüğü hedeflere ulaşıp ulaşılmadığına bakılarak öğrenci ve öğretmen programa ilişkin yargılarda bulunur (Tekin,1996,s.27).

Öğrenciye değer bıçme not vermeyle aynıdır. Not verme işlemi öğrencileri öğrenme seviyelerine göre sınıflandırma ya da ayırma işlemidir. Bu tür değerlendirme sonunda, önceden saptanan istendik davranış değişikliklerini oluşturup oluşturmadığı açısından programın etkili olup olmadığı hakkında da karar verilebilir (Tekin,1996).

3.3. Bilişsel, Devinişsel ve Duyuşsal Alana Ait Davranışların Değerlendirilmesi

Eğitimde kullanılan araç ve yöntemlerle ölçülmek istenilen değişkenler bireylerin bazı nitelikleridir. Bu nitelikler öğrencilerin başarısı, duyuşsal özellikleri ve psiko-motor davranışlarıdır (Erden,1993,s.34).

Bir grup eğitimci, değişik yer ve zamanlarda eğitimin hedefi olarak alınan insan niteliklerini inceleyerek bunları, öncelikle eğitsel; sonra mantıksal ve daha sonra da psikolojik ölçütlere uygun şekilde sınıflandırmaya çalışmışlardır. Bu çalışma sonucunda eğitimin hedefleri kapsamında insan nitelikleri;

1. Organların tek tek ve toplu hareketleriyle ilgili becerilerden (yetilerden) oluşan ‘devinişsel’ alan,
2. Bilgiyi tanıma ve hatırlama, onun üzerinde akıl yürütme, kavramlar, genellemeler, kuramlar vb. oluşturma ve bunları denetleme gibi süreçlerde kendini gösteren yeterliliklerden oluşan ‘bilişsel’ alan,
3. İlgi, tutum, öz kavramı (öz güven) gibi adlarla anılan duygu ve eğilimlerden oluşan ‘duyuşsal’ alan (Özçelik,1987) olarak üç bölüme ayrılmıştır.

Bilişsel Alandaki Davranışların Değerlendirilmesi

Bilişsel öğrenmede öğrenci basitten karmaşığa doğru hatırlama, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme alanlarını kullanır. Her bilgi alanında, işlem yollarının, gözlemlerin, genellemelerin ve görüşlerin doğru olup olmadığı hakkında değer yargısına ulaşmakta kullanılan ölçütler vardır. Ölçütler, bilgi üretmenin çeşitli basamaklarda yararlı olur. Öğrencilerin ölçütleri bilmeleri ve yerinde kullanabilmeleri, o alanın bilgilerini o alanın yöntemleriyle, bir bilim adamı gibi öğrenmelerini kolaylaştırır. Bir öğrenci bir alanın bilgilerini araştırarak, hipotez kurarak, deneyerek ve yoklayarak öğrenekcese ölçütleri kullanmak zorundadır (Turgut, 1997).

Bilişsel alanda, çoğunlukla, belli konularda tek bir doğru vardır ve bu bilgi, beceri herkes için genel konulardır. Oysaki duyuşsal alanda, özellikle belli konularda tek bir doğru değil doğrular vardır ve kişinin inançları, tutumları, kişilik özellikleri çok daha özel sayılır (Tekin, 1996, s.209).

Duyuşsal Alandaki Davranışların Değerlendirilmesi

Duyuşsal alandaki öğrenmeler, genellikle kişinin yetenekleri ile çevresi arasındaki yaşam boyu etkileşimin ürünleridir (Tekin,1996,s.209). Kişinin tüm hareketlerini etkileyen ve yaşam tarzını geliştirmeye yönelik davranış değişikliklerini duyuşsal alandaki öğrenmeler sonucunda olmaktadır.

Öğretim programlarında yetiştirilen insanda bulunması istenen belli duyuşsal özelliklerin (ilgi, güdü, benlik kavramı, tutum, değer) ifadesi olan değerlerde vardır. Öğrenciler öğretim etkinliği ve öğretmen bu hedeflere erişme derecesi bakımından da değerlendirilmek zorundadır (Tekin,1996,s.209).

Duyuşsal hedeflere erişilme derecesini ölçmek, hem zordur hem de bu konuda elde edilen ölçümlerin geçerliliği ve güvenilirliği düşüktür. Duyuşsal davranışların ölçülmesinde çoğu kez şu üç yoldan biri tutulur (Tekin,1996,s.210):

1. Uzmanlar tarafından geliştirilmiş, ilgi ve tutum ölçekleri,
2. Kişileri gerçek yaşam durumlarında gözleyerek onların belli durumlardaki davranışlarını kaydetme,
3. Öğrencilerin kendi duyuşlarını, ilgilerini, tutumlarını sözlü ya da yazılı rapor etmeleri

Devinişsel Alandaki Davranışların Değerlendirilmesi

Okul programlarında bilgiye dayanan hedeflerin payı büyüktür. Onun için programlardaki hedeflerin çoğunda zihin becerileri gerektiren ve dille ifade edilen davranışlar yer alır. Bununla birlikte okul programlarında devinişsel becerilerin ağır bastığı ders ve etkinliklerde bulunur. Müzik, dans, jimnastik, spor oyunları vb. geniş ölçüde beden hareketlerine dayanır. İş dersleri çeşitli atölyeler dersleri, laboratuvar çalışmalarını kapsayan derslerde bazı devinişsel becerilerin gelişmesini hedef alır (Turgut,1997).

Eğitimin hedefleri arasında yer alan bu devinişsel becerilerin, karmaşık ve zorluk derecesi bakımından standart bir biçimi yoktur (Özçelik,1987,s.34). Psiko-

motor davranışların ölçülmesinde kullanılan testlere ise “performans testleri” denilmektedir.

Öğrencilerden belli işlemler sırasını izlemesi, belli bir alanda her hangi bir yola ya da belli bir yolla bir ürün ortaya çıkarması istendiğinde performansın ölçülmesi gerekir. Performans testlerinde kişiden bir şeyin nasıl yapılacağını söylemesinden çok o şeyi bizzat yapması istenir (Tekin,1996). Performans testleri performansın en önemli ve gözlenebilir yanlarını içeren genelde istenilen davranışın olup olamamasını araştıran kontrol listeleri ve istenilen davranışın yapılabilme derecesini gösteren dereceleme ölçeklerinden oluşmaktadır.

4. SANAT EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır? Başta çok basit olarak algılanan bu sorunun cevabı oldukça zordur. Sanat eğitimcilerin de ortak bir cevap bulamadığı bu soru çok tartışılmaktadır. Sanat eğitiminin sonucunda ortaya bir ürün çıkmaktadır, sanat eğitimcilerin çoğu ortaya çıkan bu ürünü değerlendirmektedir. Fakat bu ürün ortaya çıkarken geçirilen süreç değerlendirilmeli midir? Bu soruların cevabı sanat eğitimcilerinin çoğu ürün-süreç değerlendirilmesinden yanadır. Evet, ortaya bir ürün çıkmaktadır, fakat bu ürünün ortaya çıkma sürecinde ürün kadar önemlidir. Yaratıcılığını ve el becerisini ortaya koyan çocuk, yaratırken öğrenmekte ve ortaya çıkan ürünün sonucunda başarıya duygusunu tatmaktadır.

Sanat (resim) öğretmenleri bazen çocukların çalışmasının değerlendirilmesinin yaratıcılığı ve kişiselliği sınırladığını düşünürler. Eğer değerlendirme keyfi ve dışsal ölçütlere bağlı olarak yapılıyorsa bu gibi durumlar oluşabilir, fakat eğitim sürecinin vazgeçilmez parçası olarak görüldüğünde öğretme stratejilerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Eğitimin önemli bir aşaması olan değerlendirme, etkili ve destekleyici olarak yapılırsa dönütleri oldukça verimlidir. Bu verimi artırmak için öğretmenin yapması gereken öznel değil nesnel değerlendirmedir. Kendi kişisel

görüşünü değerlendirmeye katmadan öğrenciden istenilen davranışın sergilendiğine bakarak karar vermesi gerekir. Sanat eğitiminde nesnel değerlendirme yapmak oldukça zordur. Sonuçta sanat eğitimcinin sanatsal bir tarafı vardır ve sanat öznedir. Öğretmenin bu tarafı çoğu kez ortaya çıkmaktadır, beğenisi bu yöne kaymaktadır. Değerlendirmeye olabildiğince kendi öznel görüşünü katmadan ürün-sürece bakarak öğrenciyi bireysel olarak değerlendirmeye çalışmalıdır.

Öğretmenin oluşabilmesi için bir ders planının “niçin öğreteceğiz?, ne öğreteceğiz? ve ne kadar öğrettik?, başarının %80’ne ulaşması için neler yapılabilir? Sorularına cevap vermesi beklenir (Olçum,1997,s.29). Öğretmenler sürekli olarak resmi ve resmi olmayan durumların her ikisinde de değerlendirme ile iç içedirler ve geniş, ayrıntılı bir programda çocukların kişisel ihtiyaçlarına göre karar vermek üzere bir dizi teknik kullanma ihtiyacı duymaktadırlar. Öğrenmenin bütün yönlerinin değerlendirilmesi, nitelikli öğretim için önemlidir (Mamur, 2004,s.37).

Eğitimin yararlı sonuçları ancak öğretmenlerin süreç ve ürünleri izlemesi ve değerlendirmesi ile elde edilir ve güçlendirilebilir. Çok sık olarak değerlendirme başarı kadar başarısızlığın seviyesini tespit etmek için kullanılan bir sınav olarak görülmüş ve zayıf yönleri ortaya çıkabilecek tehlikeli bir durum olarak algılanmıştır. Bununla birlikte bütün başarılı eğitim sistemleri değerlendirme delillerine bağlıdır ve öğrenme yetkinliğinin ayrılmaz bir parçası durumundadır. Pek çok öğretmenin de değerlendirmenin incelikleri konusunda bir hayli becerikli olduğu söylenebilir.

Sanat eğitimcisi Viktor Lowenfeld, değerlendirmeyi, kişisel yaratıcı deneyimler ve psikolojik gelişimin düzeyi açısından yönetilen çocuğun sanatsal gelişiminin bir göstergesi olarak görülür. Lowenfeld’ten etkilenen birçok sanat eğitimcilerin sanatın kişisel olduğunu, öğrenci yapıtlarının objektif olarak ölçülemeyeceğini, ölçülmemesi gerektiğini savunurlar (Artut,2001,s.293).

Lowenfeld notlandırmaya karşı çıkmıştır. Ancak ölçütleri reddetmemiş, ama yaratıcılığa fazla puan verilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu konuda Sanat dersliği

(atölye) çocuğun kendisinin özgür olabileceği bir yer olmanın yanı sıra, kendi duygularını sansürsüz ifade edebileceği, kendi amaçlarına doğru keyfi notlandırma sisteminin yükü olmaksızın kendi hedeflerine doğru ilerleyişini değerlendirebileceği, okul kurallarına karşı kutsal bir alan olmalıdır.

Sanat ve tasarım gibi bir derste değerlendirme ölçütleri oluşturmak son derece zordur. Çünkü bu alanın yapısı diğer alanlara kolayca uygulanan düzenli kategorilere kendini uyduramaz. Sanat eğitiminin temel amaçlarından olan ifade etme, kişisel gelişim, yaratıcılık, hayal gücü ve özgünlüğün gelişimi gibi bazı temel amaçları değerlendirmek gerçekten zordur (Aughwaine,1983).

Bir başka zorluk ise öğretmenlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü öğretmenin sanatçı kişiliği onu, değerlendirme yaparken kolayca öznelliğe düşürür. Kendi beğenisini çoğu kez söz ve hareketle belli ettiği gibi nota da yansıtabilir (Kırıçoğlu,2002, s.204).

Sanat eğitiminde değerlendirmenin bir başka zorluğu da önceden ne kadar hedef saptanırsa saptansın, sanatsal bir sorun tüm sınıfa yöneltildiğinde farklı çözümler ortaya çıkabileceğidir. “Kimi zaman öğretmen üründe yer alan birden ortaya çıkan değerleri görmek ve amacını o değerler doğrultusunda değiştirmek zorunda kalabilir. Bu önceden planlanmamış değişikliklerle, öğretmen daha tikel durumlarda öğretim yapma olanağı bulur ve bu durumda öğretim daha sanatsal bir görünüm alır. Ancak bu kez öğrencinin değiştirilen bu özel amaç doğrultusunda değerlendirilmesi gerekir ki, bu da elbette değerlendirmeyi öğretmen açısından güçleştirmektedir” (Kırıçoğlu,2002, s.205).

Eisner “Sanat eğitiminde ayrı yetenekleri değerlendirmede aynı değer ölçütleri ancak her çocuğa sağlanan eşit eğitim olanaklarına dayandırılırsa anlamlıdır” ifadesiyle değerlendirmenin yapısını ortaya koymuştur. Kırıçoğlu ise (1990,a,s.104) değerlendirmenin içeriğinde şunların bulunması gerektiğini belirtmiştir.

- 1) Öğrencinin geldiği çevre, okulun sağladığı olanaklar,
- 2) Saptadığımız öğretisel ve anlatımsal hedefler,

- 3) Çalışma süresince öğrencinin sergilediği davranışlar,
- 4) Bitmiş iş(ürün) üzerinde değerlendirme yer almalıdır.

Öğretmenlikteki yetkinliği sanatçılığı kadar ünlü Eyüpoğlu şöyle der: “Kırk kişilik bir sınıfı bir saat boyunca kırk kişilik bir orkestra gibi sopanın ucunda toplayabilmek ne müthiş bir şey! Kırk kişiyi bir çift kulak, bir çift göz, bir tek vücut sanmak ne müthiş bir avunma. Bir sınıfta kırk öğrenci mi var öğretmenin? Kırk tane mesele var demektir” (Eyüpoğlu,1977).

Oysa “Sanatta öğrenme ve öğretim” konularında değinildiği gibi sanat öğretiminde nesnel ve öznel öğeler bir bütündür. Sanatsalı alıp öğretiseli dışlamak, kadar öğretiseli dışlamak, kadar öğretiseli yeğleyip sanatsalı dışlamak da bu öğretim alanının özüne aykırı düşmektedir. Nasıl bir sanat yapıtında biçimi içerikten, tekniği anlatımdan ayıramazsak, öğrenme düzeyinde de ürün her yönü ile bir bütün olarak değerlendirmelidir.

4.1. Sanat Eğitiminde Sınama, Ölçümleme (Derecelendirme), Değerlendirme ve Eleştiri Kavramları

Değerlendirme bir şey hakkında bilgi arama ve buna bir değer biçme sürecidir. Sınamak, bilgi saptaması süreci, ölçümleme (derecelendirme) ise, verilen bir ölçüte göre öğrencilerin gelişimini ya da ürünlerini değerlendirme süreci olarak tanımlanabilir (Kırıoğlu ve Stokrocki 1997,s.48).

Eisner ise, (1972) değerlendirmeyi eğitim açısından uygun bulunan olgulara değer yargısı ile yaklaşmak olarak tanımlanırken, sınamayı, bu değerlendirmeyi yapmak için veri toplamak şeklinde açıklamıştır (Kırıoğlu,1994,s.114).

Sınıftaki bir öğrencinin resmini inceleyerek not vermek, değerlendirmeden çok notla ölçmek, belirli bir ölçüte uydurma anlamını taşımaktadır. Buna bir anlamda derecelendirme de denilebilir. Öğrencilerin notla değerlendirilmesine olanak veren

ölçütleri saptamak ve bu ölçütlere göre öğrencileri derecelendirmek için yapılan çalışmalar ise “sınamak” olarak tanımlanmaktadır. Değerlendirme de ise, kimi zaman bu yaklaşımların tümünü içine alan, süreci ve ürünü ile nicel ve nitel anlamda yargılama söz konusudur (Kırıçoğlu,2002, s.206).

Sanat eğitiminde gerçek bir değerlendirme yapabilmek için, her sanat sorusunun bir tek yanıtı olmasa da özellikle derecelendirmeyi temel alacak önceden saptanan hedefler hem öğrenciyi, hem de öğretmeni sağlıklı bir değerlendirmeye götürebilecektir (Mamur,2004, s.40). Önceden belirlenen hedeflerle, öğretmen öğrenciden ne istediğinin bilecek, bu hedeflerden öğrencilerinde haberi olursa öğretmenlerinin kendilerinden ne istediğinin farkında olacaklardır. Her iki tarafında beklentilerinin aynı olması eğitim ortamını daha verimli hale getirecektir. Öğrencilerin daha önceden değerlendirme kriterlerini bilmeleri, hatta öğretmenin bu kriterleri belirlemede öğrencileri de katması ölçme ve değerlendirmeyi daha etkile ve verimli kılacaktır.

Derecelendirme öğrencilerin çalışmalarında sonucun, yani ürünün belirli ölçütler içinde puanlanması ise okullarda genelde yapılan budur, yani puanlama ile değerlendirmedir. “Not” ile değerlendirme sanat dersi genel yapısı içinde düşünüldüğünde öğretmeni bağlayıcı zorluklar içerir (Kırıçoğlu,2002,s.205).

Barrett, ölçümleme (derecelendirme) ve değerlendirme kavramlarını şöyle ayırmaktadır: “Ölçümleme bir sürecin kararı veya bir ürünün açıkça tanımlanmış ölçütlere karşı kararı anlamına gelecek şekilde kullanılır. Değerlendirme ya da değerlendirilir hedefler de aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu tanımlamayı kabul ettiğimiz zaman ölçümleme için önceden gerekli olan şart; kavram, süreç ve ölçütlerin öğretmen ve öğrenciler tarafından anlaşılır ve paylaşılır olmasıdır. Bu tanımlama da ölçütler içerisinde çok yüksek bir nesnellik vardır. Değerlendirme terimi ise, bir sürecin yargısı veya bir ürünün kişisel ve belli bir anlam üzerinde tartışmalar yoluyla kabul edilen değerler çerçevesinde bir yargıya varmak anlamında kullanılmaktadır. Bu tanımlamada öznellik, nesnellik kadar önemlidir. Değerler tartışmaya açıktır ve esnektir. Onlar, iş üzerinde oluşturulan ölçütler tarafından

yargıya daha fazla uygulanabilirler, fakat sadece basitleştirme ve açıklama için kullanılır.

Not ile değerlendirmenin bir başka özelliği, elden geldiğince nesnel olmayı gerektirmesidir. Bu da ancak önceden saptanan hedeflere sonucun ya da ürünün elde edilenlerin uyması ile olanaklıdır. Sanat derslerinde bu oldukça zor elde edilen bir durumdur. Çünkü sanatsal sorun çözmede bir sorunun, sonuçta birden çok yanıt ortaya çıkabilir. Bu ayrı yanıtlar da nesnel bir ölçü tutturmada öğretmeni zorlayabilir (Kırıçoğlu, 2002, s.205).

Ancak, sanat okul sistemiyle bağdaşsa da bağdaşmasa da bu kurumlar içinde yer aldığı sürece not ile değerlendirme sanat öğretmenleri için kaçınılmazdır. Ayrıca bu derste derecelendirmeden kaçınmak derse yaklaşımlardaki olumsuz tutumu da artıracaktır. Öyle ki öğrenciyi (a) kendi başarısı hakkında bilgilendirmek için, (b) öğrenciyi başarısından dolayı güdülemek için, (c) öğrenci hakkında davranışlara bir dayanak olması için, (d) öğretmenin öğretimde etkisini alması için ve (e) okul yöneticilerine ve ilgililere bilgi vermek için gereklidir (Kırıçoğlu, 2002, s.205). Eğitimin vazgeçilmez bir parçası olan ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimde bütün derslerde olduğu gibi sanat eğitimde de vardır ve gereklidir. Öğrencinin gelişimi hakkında bilgi veren değerlendirme, geri dönüşümdür. Hem öğretmen hem de öğrencinin geri dönüşümüdür. Bu geri dönüşümle sanat eğitimi süreci daha verimli, hale gelecektir. Ölçme değerlendirme eğitimin bir parçası olduğu için, sanat eğitiminin de bir parçasıdır. Önemli olan doğru değerlendirme sistemini gerçekleştirip, oturtmaktır.

Derecelendirmenin temelinde bulunan sınamada; derecelendirmek ve değerlendirmek için belirli ölçütler doğrultusunda hazırlanmış ölçme malzemesiyle değerlendirme ve sonucunu sayıya ya da harfe dökmek söz konusudur. Sanat eğitiminin büyük sınıflarda ki kurumsal olarak öğretilen çalışma alanlarının kimi durumlarında (eleştiri ve sanat tarihi gibi) ölçümler geleneksel sınav biçimlerin de yapılabilir. Ancak, uygulamalı alanda, eleştirel ve kültürel alanların uygulamayla ilgili durumlarında bu sınav biçimleri geçerli değildir. O sınavlara yakın nesnel

ölçümler geliştirmeye yönelik kimi zaman resim-iş derslerinde gülünç durumlar yaratabilmektedir. Örneğin, “hayalden beş hayvan resmi çiz” “her hayvan resmi iki puan gibi... gibi” (Kırıçoğlu,1991, s.54).

Sanat eğitiminde sınama tekniklerinin kullanılması genellikle çocuğun estetik anlamda gelişen davranışlarındaki yeterliliği belirlemek için kullanılmaktadır. Örneğin; yaratıcılık testleri, sanatsal kavramlar ve sanat tarihi bilgi testleri, estetik algı testleri, yetenek testleri gibi. Bu testlerin uygulanmasıyla ortaya çıkan sonuçlar öğretmene hem derecelendirmede hem de değerlendirmede rehber olacak nitelikte olduğu gibi sanatsal yaratıcılıktaki çeşitli davranışlarda aynı zamanda ölçülebilmektedir. Sınamak ve derecelendirmek değerlendirmenin bütünlüğü içinde yer almak zorundadır (Mamur, 2004, s.41).

Değerlendirme sanatsal gelişimi ölçmeye daha çok yaraşır bir tanımdır. Çünkü değerlendirmede süreç de ürün kadar önemle ele alınır. Yalnız ürün dikkate alınarak yapılan ölçümlemelerde göz ardı edilen pek çok davranış değerlendirmede kapsam içinde kalır. Bu bağlamda değerlendirme “öğretim yolu ile geçerli kılınmış süreçte ve sonuçta yer alan tüm davranışlara değer yargısı ile yaklaşmak” olarak tanımlanabilir (Kırıçoğlu, 2002, s.206).

Değerlendirmenin genel yargıya ulaşmak gibi bir özelliği söz konusudur. Bu nedenle öğrencinin çalışmasını bitirinceye kadar sergilediği her davranışın derecelendirmek suretiyle bir bütün olarak değerlendirilmesi uygun olacaktır ve öğrencinin çabasının hiçbir zaman göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Mamur, 2004,s.42). Sanat eğitiminde değerlendirme ürün+süreç olarak ele alınmalıdır. Birçok sanat eğitimcisi bunu savunmaktadır. Ortaya bir ürünün, çıktığı eğitim sürecini sadece ürüne yönelik ya da sürece yönelik değerlendirme olaya tek taraflı bakmak gibidir. Bu süreç bir bütündür, bütünü tam olarak incelemek, irdelemek ve karara varmak gerekmektedir. Bu kararın verimli ve etkili olabilmesi için öğretmenin olabildiğince öğrenciyi de bu sürece dahil etmesi gerekmektedir. Bir değerlendirme çalışması hazırlayan öğretmen, derecelendirme sistemi ile hem

öğrencinin ürünü ortaya çıkartırken geçirdiği evreleri hem de ürünü değerlendirme kısmını düşünerek etkili bir değerlendirme çalışma kağıdı hazırlayabilir.

Kırıçoğlu (2002, s.206) Sanatta Eğitim adlı kitabında değerlendirmede dikkat edilmesi gereken noktaları şöyle sıralamıştır:

- 1- Öğrencinin o aşamaya gelinceye kadar kazandığı değerler: Burada öğrencinin geldiği çevreden edindiği dolaylı birikim ile, o aşamaya gelinceye kadar öğrendiği bilgi ve deneyim yer alır.
- 2- Okulun öğrenciye sunduğu araç, gereç donanımı ve öğretim kaynakları: Öğrencinin uygulamada başarılı olabilmesi için gerekli deneyim gereçleri ve görsel kaynakların hizmete sunulması gerekir. Görsel sanatların görme, anlama, yaratma sürecinin doğrudan gerece dayalı yapısı bunun önemini kendiliğinden açıklar.
- 3- Öğrencinin kapasitesi, öğrenme gücü: Burada söz konusu olan öğrencinin yapabilme gücüdür. Çocuğun gelişim evreleri bütün öğrencileri bağlayıcı olmamalıdır. Burada söz konusu olan öğrencinin bireysel olarak yapabildiğinden çok yapabilecekleri ve bunun ötesidir.
- 4- Programda öngörülen etkinlikler ile öğrenme durumunda ortaya çıkan öğrenme ve sorun çözme durumları: Burada öğrenciye öğretilen ile öğrencinin öğrendikleri ve bütün bunlar yanında saptanan hedeflerden ayrı olarak bireysel, özgün yanıtlar yer alır.

Bir de eleştiri kavramı vardır ki, bu çalışma süreci içinde de bitmiş iş üzerinde öğretmen ve öğrencilerin birlikte yaptıkları bir değerlendirmedir.

Uygulamalı çalışmalarda tartışma ve sözel açıklamalar usta-çırak ilişkisi ile gelişen, ya da yapma süreci içinde kendi kendine oluşan eleştirel tavır yanında yer alabilir. Bu nedenle değerlendirmelerde eleştirel davranış kimi zaman ayrı kimi zaman birbirleriyle kaynaşmış bütün alanlarda sözel, yazınsal ve uygulamalı olarak yapılabilmektedir (Kırıçoğlu, 2002, 205).

Eleştiri, sanat eğitimi dersinde süreç içerisinde, sanat yapıtları üzerine ve süreç sonucunda kendi yapıtları üzerinde yapılırsa istenilen sonuç elde edilecektir. “Yapılan eleştirilerde kelimelerin doğru bir şekilde kullanılması ve örülen gerçekle, görsel iletişim arasındaki ilişki önemlidir. Sanatsal ifadelerin kullanımı değerlendirmede ipucu niteliğindedir” (Atkinson, 2001, s.102).

İnceleme içeriğindeki sanatsal eleştirisi yoluyla çocuklar kendi görme kuvvetlerini odaklamayı, görüş açılarını geliştirmeyi ve fikirlerini birbirinden alıp vermeyi öğrenirler. “Doğru sorulardan yola çıkarak varılacak farklı yorumlar ise, bir bilgi bulanıklığına değil, fakat bakış açılarının çeşitlenmesi nedeniyle, düşünce zenginliğine yol açacaktır” (Cemal, 1996, s.36).

Eserin somutlaştırılmış önemi, kısmen öğrencinin kişisel değerlerinin anlaşılmasıyla ortaya çıkacaktır ve öğrenciyi kabul edilen ölçütlerin tanınmasını gerektiren kültür ortamına götürecektir. Grup eleştiri ortamları aynı zamanda zihinsel değerlendirmenin etkileyici yönleri arasında farklılıkları da ortaya çıkabilir. Bazı öğrenciler resmin anlamıyla veya teknik işlem ve beceri düzeyi ile ilgilenirler, öte yandan bazı öğrenciler ise eserin ifade edici niteliğine daha fazla ilgi gösterebilir ve onun estetik çekiciliği veya kültürel yönleriyle işte eleştirel grup tartışmaları oldukça karmaşık işlemlerin anlaşılmasında yararlı olacaktır. Bu geniş bakış açısı, sanat eserine yaklaşma yeteneğinin gelişimi ile ilgilidir ve sonsuz bir cevap verme dizisini kapsar. Bu oturumlar aynı zamanda öğrencilerin sanatçının iç gerçeği ile sosyo-kültürel gerçekçilik aşamasındaki ilişkiyi araştırmalarına da yardımcı olur.

Büyük oranda duyarlılık ve eleştirel beceri isteyen sanat öğretmeninin önemli bir görevi de bir öğrencinin çalışmasının analiz ve yorumlarını bir başka öğrenciye yaptırmasıdır. Bu öğrencilerin kendi eserlerini yorumlamalarını ve analiz yapmasını öğrenmesi ve öğrencilerin çalışmalarında, hangi yönde ilerlediklerini görmesine neden olur. İlk başlangıç aşamasında olan öğrenciler için sanat eğitimcisi sanat eserinin üretimi süresinde bir eleştirmen olarak işlev üstlenir. Öğrenci çalışması da böylelikle eleştirel bir işbirliğinin önemli bir türünü sunar, bu işbirliği sanatsal bir bağımlılık formu da olmamalıdır. Pedagojik eleştiride amaç, öğrencilerin sanatsal ve

estetik olgunluğunu geliştirmektir. Kendi eserini yargılama becerisinin ötesinde, öğrencilerin kendilerini yargılamasına da izin verilmektedir (Feldman, 1987).

4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme

Sanatı değerlendirmede kişisel değerlendirme mi, yoksa onun objektif biçiminin mi değerli olduğu konusunda bir problem yaşanmaktadır. Kendine özgü yöntemleri olan sanatın, yine kendine özgü yöntemlerle değerlendirilmesi gerekmektedir. Sanat eğitiminin yöntemleri diğer öğretim alanları ile karşılaştırıldığında farklılık ve esneklik göstermektedir. Çünkü sanat eğitiminde değerlendirme zorluğu yaratan kişisel ve yaratıcılık devreye girmektedir. Öğretmen için öğrencilerin kişisel tepkileri ile mi yoksa kabul edilen ve daha nesnel olan değerlerle mi onlara yardım edileceğini soruşturmak önemlidir (Mamur, 2004,s.44).

Sanatta öğrenme ve öğretim konularında nesnel ve öznel öğeler bir bütündür. Sanatsalı alıp öğretiseli dışlamak kadar, öğretiseli alıp sanatsalı dışlamak da bu öğretim alanının özüne aykırı düşmektedir. Nasıl bir sanat yapıtında biçimi içerikten, tekniği anlatımdan ayıramazsak, öğrenme düzeyinde de ürün her yönü ile bir bütün olarak değerlendirmelidir (Kırıçoğlu, 2002, 208). Zor olanda nesnel ve öznel alanları kapsayan bir değerlendirme oluşturmaktır. Eğitim nesneldir, sanat ise öznel bu ikisini bir araya getirerek bir değerlendirme oluşturmak oldukça zordur. Eğitimi esas alırsak nesnel değerlendirme ağır basacaktır, fakat sanatı yaratıcılığı be bireysel özellikleri dikkate alarak nesnel değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Şüphesiz yaratma işlemlerinde sanatı değerlendirmede nesnellik elementleri bulunmalıdır. Kişisel (öznel) değerlendirme sadece o değerlendirmeyi yapan için geçerlidir ve başkaları tarafından da paylaşıp hoş karşılanabilir (bu ihtimal %50 altında). Nesnel değerlendirmede ise, dışarıdan konulan ölçütlerin tanımlanması gerekir. Fakat sanatın herkesin değerlendirmesine açık objektif yönlerinin de olduğu

apaçık ortadadır. Sanatın; tarihi bilgi, biyografi, sosyoloji, antropoloji ve kültürel bilgi gibi nesnel olarak değerlendirilebilen pek çok yönü bulunmaktadır. Fakat bu alandaki uzmanlık estetik ve sanatsal öğrenme alanlarından oldukça farklıdır. Bunlar fikirlere görsel bir şekil vermeye ilgilidirler.

Sanatın sosyol ve kültürel bir aktivite olarak nesnel bir öğrenme ile ilgili yönleri üzerindeki bu vurgu öğrencinin belli bir referans çerçevesi içerisinde değerlendirme yeteneğinin önemli göstergelerini sağlayabilir, fakat sanatın meydana getirilişi ve uygulama işlemlerinin değerlendirilmesinde hem şekil hem de tabiat bakımından farklıdır. Eğer daha önceden derecelendirilmiş ve sunulmuş ölçütler var ise onu değerlendirmek kolaylaşmaktadır. Bu yöntem sanatsal etkinliğin ürünü ve sürecinin somutlaştırıldığı ve elle dokunulmaz niteliklerden çok sayılabilir ve pek çok kişiye hitap edebilir.

Sanat eğitiminin nesnel, herkese açık değerlendirmeye tabii tutulan yönleri vardır. Fakat sadece sanatsal çalışmalarındaki estetiksel, anlatımsal ve yaratıcı öğeler ölçülmeye çalışıldığında değerlendirme öznel, fakat güç olmaktadır. Bu alanda daha nesnel olmanın tek koşulu ise somut ölçütlerin oluşturulmasıdır. “Değerlendirmede öğretisel yani teknik beceri (gördüğünü doğru yansıtma) araç gereç kullanmada yeterlilik gibi öğeler değerlendirmede ağır basarsa o zaman sonuç daha nesnel olabilmekte ve değerlendirme kolaylaşmaktadır” (Kırıçoğlu, 2002, s. 204). Özellikle aranan nitelikler ise (kriterlerde) genelde şunlar olmaktadır; ilgi, merak, ilginç oluş düzeyi, gelişim, ifade edebilme, hayal gücü, gözlemlleme, özgünlük, azim, duyarlılık gibi beceriler olmaktadır.

Bazı öğretmenler çocuğun yalnız başına özgür bırakıldığında doğal olarak da gelişim göstergesine inanmaktadır. Bu düşünce sanatsal yeteneğin doğal büyümeye koşul ortaya çıkacağına dayanan gelişim kuramından kaynaklanır. (Lowenfeld ve Britain) Lowenfeld kuramında bu doğal ve özgür büyümenin yanında çocuğun soru sorma yolu ile de güdülenmesini de savunmuştur (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,b,1.6).

Öğretmenlerin çözmek zorunda kaldığı problemlerden birisi öğrencinin özgürlük arayışı, deneyimlere tepkisi ve uygun öğrenme becerileri arasındaki dengedir. Bunu yapabilmek için öğretmen sanat yoluyla eğitim için, bir temel olarak kullanılacak ölçütleri açıklamalıdır. Bu kriterler öğrencinin eserine dayanmak ve ona uygun bir şekilde desteklemek için kullanılmalıdır. Fakat bu kriterler çocuğun hayal gücü ve yaratıcı eylemleri üzerine bir kontrol ögesi olmamalıdır (Mamur, 2004, s.46).

Özgürlük ve kontrol arasında çok dikkatli bir dengeye ihtiyaç vardır. Bu ancak öğrencinin ve öğretmenin yapıcı bir değerlendirmede sürekli beraber çalışmasıyla başarılabilir. Çok fazla özgürlük ve kişisel kalite değerlerine güvenmek öğrenciyi şaşkın yapacak ve kültürel açıdan da zihnini karıştıracaktır. Çok fazla kontrol ise sanatın ve yaratıcılığın ölümü ile sonuçlanacaktır. Aynı şekilde tam bir özgürlük de yıkıcı ve amaçsız olacaktır. Sürekli izleme, değerlendirme v tartışarak öğrenme bu iki uç nokta arasındaki dengeyi sağlamanın en iyi yoludur. Pedagojik felsefede de öğrenci içerisindeki eleştirel standardın gelişimine yardım etmek yatmaktadır. Bu standartlar öğrencinin ortaya çıkaracağı sanatsal beğeni ile bağdaşır olmalıdır (Feldman, 1987, s. 457).

Sanat eğitiminde değerlendirmenin süreç olarak gelişimine ve büyümeye dönük olması gerekmektedir. “Amaç sanatla eğitimidir; gerek sanat uğraşısında bulunan kişide, gerek sanat eseriyle karşılaşp onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, anlama, çağrışım gibi güçlükleri eğitmektir” (San, 1977, s.2).

Sanat eğitimi alan kişilerde farklı öğrenme seviyeleri görülür. Öğrenme dereceleri o kişilerin yetenek seviyelerine bağlıdır. Eğitilenlerin yeteneklerindeki düzey farkı, bireyin nasıl değerlendirileceği sorununu ortaya çıkarır. Yetenek konusunda araştırma yapmış olan June King Mc. Free yetenek nedir?, Nasıl değerlendirilir?, Daha az yetenekli olduğu için birey nasıl cezalandırılabilir? gibi sorulara yanıt aramıştır. Yetenekli ve yeteneksiz ayrımı her zaman tartışma konusu olmuştur (Erbay, 2000). Sanat eğitimi sadece yetenekli öğrencilere verilen bir eğitim

değildir. Öğrencilerin çocuğunun yakındığı nokta resim yeteneklerinin olmamasındandır. Eğitim öğretim alanında olan sanat eğitimi sadece yetenekli öğrencileri eğitmek değildir. Her öğrencide bulunan sanat yetisini geliştirerek, bilinçli sanat tüketicisi geliştirmektir.

Sanat eğitiminde değerlendirmenin biçimi, ister süreç içinde, ister sonuç üzerinde olsun genelde 3 şekilde yapılmaktadır. Bunlar (Kırıçoğlu, 2002, s.212):

- 1- Öğrencinin kendi kendisiyle karşılaştırarak değerlendirilmesi,
- 2- Öğrencinin sınıf arkadaşlarıyla kıyaslanarak değerlendirilmesi,
- 3- Öğrencinin saptanan ölçütlere göre değerlendirilmesi.

4.2.1. Öğrencinin Kendi Kendisiyle Karşılaştırarak Değerlendirilmesi

Öğrenci, yaptığı çalışmalarla son yaptıkları arasında karşılaştırma yapılarak değerlendirilir. Öğretmen öğrencinin ilk çalışmalarına önce bir değerlendirir, yani onları derecelendirir. Bir dönem ya da yıl sonunda yapılan öteki çalışmalara verilen derecelerle ilkler karşılaştırılır. Öğrenci bir gelişme gösterdiyse, bu son değerlendirme olarak dereceye alınır. Bu tür değerlendirme bireyseldir. Her öğrenci için ayrı kartlar tutulur ve yine her öğrenci için ayrı ölçütler geliştirilir. Öğrencinin kendi başarısını kendine kanıtlayan bu değerlendirme öğrencinin kendine güvenini sağlar, onu güdüler (Kırıçoğlu, 2002, s. 212).

Öğrencinin yapılan çalışmada ne denli başarılı olup olmadığını, görmesi bakımından mümkünse yapılan bütün resimler tahtaya asılmalı. Her öğrenciye kendi resminin nasıl olduğu sorulmalıdır. Öğrenci böylece diğer resimlere bakarak, kendi resminin neresinin iyi olup olmadığını, kompozisyonunu, rengin nasıl olduğunun farkına varır. Resimlere bakmayı, eleştirmeyi de öğrenir (Demirtaş, 1990).

Küçük çocukların kendi kendilerini düzenleyen bir sistem içinde gelişen öğrenmelerinde, çocuğun kendi başarısını ölçen bu değerlendirme birimi çok yararlıdır (Kırıçoğlu, 2002, s. 212).

Öğrencinin kendi kendisiyle kıyaslanma sürecine bağlı değerlendirmede ölçüt oluşturmada iki önemli dayanak vardır. Birinci, öğretmenin öğrenciyi iş üzerinde gözlemesidir. Öğrenci sayısı az sınıflarda bu tür değerlendirme kolaydır. Ancak kalabalık sınıflarda öğretmenin her çocuk için gözlem yapıp notlar tutması olanaksızlaşır. İkincisi, öğrenci dosyalarını incelemektir. Öğrencinin bir dönem ya da öğretim yılı başından başlayarak biriktirdiği bütün çalışmaları sıralanarak incelenir ve sonuçta ne kadar çaba harcadığı, ne öğrenip ne öğrenmediği, gelişme gösterdiği anlaşılmaya çalışılır. Öğrencide bu değerlendirmeye katılırsa, kendi ürünü üzerindeki konuşması ve tartılması değerlendirmeyi pekiştirecektir (Kırıçoğlu, 2002).

4.2.2. Öğrencinin Sınıf Arkadaşlarıyla Kıyaslanarak Değerlendirilmesi

Bu değerlendirmede, öğrenci sınıf arkadaşlarıyla kıyaslanır. Değerlendirme, en iyiler, ortalar, zayıflar gibi bir sıralama içinde gerçekleşir. Öğrencinin kendi gelişimi göz ardı edilerek öğretmenin beklentilerine, öğrencilerin birbiriyle kıyaslanmasına göre öğrenciler derecelendirilir (Kırıçoğlu, 2002, s.213).

Özel olarak belirlenmiş öğrenme sonuçları ölçütleri ne kadar iyi karşılandığından çok, bir öğrencinin başarısının diğer öğrencinin başarısı ile karşılaştırılmasına kavram referanslı değerlendirme de denmektedir (www.bced.gov.bcca 2007).

Öğretmenin bu anlamda beklentileri çok önemlidir. Bu tür değerlendirmelerde öğretmen sınıfındaki öğrencilerin kaçta kaçını en iyi, kaçının orta, ne kadarının da zayıf alabileceğini önceden düşünür. Bu gibi beklentilerde bütün sınıfın geçmesi ya da en iyi notu alınması olanaksız gibidir. Bütün sınıf geçerse, ya da kalırsa, öğretmen ölçüyü iyi tutturamamakla, ya da iyi öğretmemekle suçlanabilir. Bu tür beklentilerin eğitim sisteminde yıkıcı ve kayıplara yol açıcı olduğu öğrencilerde öğrenme isteğini azalttığı, öğrenme için gerekli güdülemeyi yok ettiği sonuçta daha sonraki öğrenmeleri engellediği bilinir (Kırıçoğlu, 2002, s.209).

4.2.3. Öğrencinin Saptanan Ölçütlere Göre Değerlendirilmesi

Sanat eğitiminde önceden saptanan hedefler doğrultusunda ve oluşturulan ölçütlere göre değerlendirme, daha çok teknik beceri ve öğretisel davranışları ölçer. Öğrencinin teknik beceri yanında anlatımsal ve yaratıcı davranışları önceden saptanan hedefler doğrultusunda gelişmeyebilir (Kırıçoğlu, 2002, s.214).

Kriter referanslı değerlendirmede bir öğrencinin performansının diğer öğrencilerin performanslarıyla değerlendirmekten çok kabul edilmiş ölçütlerle öğrencinin performansı kıyaslanır. Kriterler öğrenci ilerlemesine göre oluşturulur. Kriterlerin belirlenmesinde önceden elde edilmiş öğrenme sonuçları temel alınır (www.bcead.gov.bcca 2007).

Kriter referanslı değerlendirme şu basamaklar üzerine kurulabilir (www.bced.gov.bcca 2007):

- 1- İstenilen öğrenme sonuçları tanımlanır.
- 2- Öğretim ve öğrenme için gerekli anahtar öğrenme amaçları tespit edilir.
- 3- Kriterler saptanır ve madde düzenlenir. Bu kriterlerin saptanmasında uygun olduğu müddetçe öğrenci de işin içine katılır.
- 4- Ölçütlerde ana hatları belirtilen bilgi ve becerileri öğrencilerin kazanmasına yardımcı olacak öğrenme aktiviteleri planlanır.
- 5- Öğrenme aktivitelerine öncelik vererek öğrencilerin çalışmasını hangi ölçütlerle öğrencilere bildirilir.
- 6- Arzu edilen performans düzeyinin örnekleri öğrenciye sağlanır.
- 7- Öğrenme faaliyetleri yerine getirilir.
- 8- Yeni geldikçe, kişiye özel değerlendirme metotları kullanılır.
- 9- Ölçütlerle ilgili olarak her bir öğrencinin performans düzeyi ve sanatsal çalışmasının niteliği değerlendirilir ve değerlendirme bilgileri tekrar gözden geçirir.
- 10- Uygun ve gerekli olduğu durumlarda ölçütlerin ne kadar iyi karşılandığını gösteren harf derecelendirmesi kullanılır.

11- Değerlendirmenin sonuçları öğrencilere bildirilir.

5. ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

İyi bir sanat dersinde sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik ve uygulama gibi parçalar bir kumaşın dokusu gibi birbirine karışmıştır. Sanat eğitiminin liflerini oluşturan faktörler düşünüldüğünde bunların hepsinin birbiriyle örüldüğü ve 5. bir lifle de birbirine bağlandığı görülür. İşte bu lifde değerlendirmedir. Eğer biz bunlardan birini çekersek veya bir ipliği dışarıda bırakırsak o örgüde delikler oluşacaktır (Sally 2007, www.naes-reston.org).

Öyleyse iyi dokunmuş bir örtü için ve dokusunu muhafaza edebilmek için ne yapmalıdır? Bu liflerin yeterince güçlü olup olmadıkları nasıl bilinebilir? İşte bu sorunların cevabı değerlendirmenin eğitim planlarındaki bütünleyici etkisinde ve dikkatlice sıralamış parçalarında saklıdır (Sally 2007, www.naes-reston.org).

Değerlendirme uygulamanın amacını tarafsız olarak belirlemeyi amaç gütmelidir. “Amaçlara ulaşma düzeyini ölçmeyen, hedef davranışların düzeyi ile ilişkili olmayan dönütler, öğretmeni yanıltarak, planlama ve uygulama aşamalarında yeni bir düzenleme yapmasını engellemesi olasıdır” (Bozkurt, 1995, s.33). bu da göstermektedir ki, öğretmenin objektif ve bilimsel bir değerlendirme yapabilme niteliğinin bulunması bir zorunluluk taşımaktadır.

Howard Gardner (1988) geleneksel değerlendirme uygulamalarının eksiklikleri üzerine yaptığı bir yorumda sınavın (test etmek) sınıf öğrenimine özgü bir okul olayı olduğu konusunda şikayetlerini belirtmektedir. “ Okuldan ayrılır ayrılmaz bir başka sınava asla girilmeyebilir. Buna karşılık, gerçek hayatta, okulda öğrenmiş olmamız gereken beceri ve bilgiyi kullanmakta sürekli bir amaç bulunulabilir. Nitelikli sanat eğitimi çabaları basit testlerin yapıldığı sınıflardan daha ileriye

gidilebilecek öğrenme ve daha geniş deneyim vizyonu sağlamaktadır” (Hansen ve Teeter, 1995,s.41).

Sonuçta değerlendirme için hangi metot seçilirse seçilsin, değerlendirmenin biçimlendirici, özetleyici ve mutlaka, bilgiyi öğrenciyle paylaşan bir plan olmalıdır. Angelo ve Cross(1993) değerlendirmelerden öğretmenin ne öğrendiğinin ve öğretmekle ne gibi farklılıklar yapacağının öğrencilere söylenmesi gerektiği tavsiye etmektedirler. Onlar bilginin öğrencilerin daha aktif bir şekilde konuya katılmalarına ve iyi motive edeceğine inanmaktadırlar (Scally, 2007, www.naea-reston.org).

İçeriği genişleyen ve öğrenciyi çok yönlü geliştiren Çok Alanlı Sanat Eğitimi ile değerlendirmenin anlamı ve kapsamı genişlemiş, daha açık, net ve anlaşılır bir değerlendirme ortaya çıkmıştır.

5.1. Ön Değerlendirme

Ön değerlendirme, öğrenciler çalışırken onların gelişimi hakkında öğretmenin karar vermesini sağlayan bir değerlendirme türüdür. Burada öğrencilerin çalışma süreci içinde gözlenmesi ve gereken önerilerin yapılması yer alır. Günlük gözlemler, anında yapılan uyarılar ve önerileri içerir. Örneğin, “iyi çalışma”, “hareketi kullanmayı unutma” gibi. Küçük gruplarla yapılan açıklayıcı görüşmeleri ve karşılıklı birebir konuşmaları kapsar (Kırıışoğlu ve Stokrocki, 1996 b).

Bu değerlendirmede çocuklar kendi eserlerini anlayabilmeyi öğrenerek, genişleyen bir perspektif içinde daha sonraki çalışmaları planlayabilirler. Onlar bunu bilgi ve öğretmenin deneyimli ve geliştirilen bir çerçeve içerisinde kendi kişisel değerlendirmelerini yaparlarsa başarabilirler. Kısaca geçmişin ve şu anın geleceğe rehber olacak şekilde değerlendirilmesidir.

Bu değerlendirme yönteminin iki şekilde ele almak mümkündür. Bunlar:

- 1- Süreç değerlendirmesi
- 2- Nitel değerlendirme

5.1.1. Süreç Değerlendirilmesi

Öğrenciler durumundayken yani ürünün oluşturulması aşamasında gözlemeyi ve öğretmenin karar vermesini sağlayan bir sistemdir. Değerlendirmenin ve öğretmenin objektif olabilmesi açısından ölçülecek özelliğin tanınması ve tanımlanabilmesi gerekmektedir. Bu da öğrenciyi nitelikli bir biçimde gözlemekten geçer. Bunun için öğrenci denetim listeleri hazırlanabilir. Aynı zamanda, etkinlik süresince öğrencilerin gözlenmesi, öğretmenin karar vermesine etkili olabildiği gibi çocuğa ait rehberlik amaçlı kişisel bilgiler elde edebilmekte ve resimleriyle ilişkilendirilerek sağlıklı tespitler yapılabilir. Etkinlik süresince öğrencinin gözlenmesine yönelik ölçütler şunlar olabilir:

- Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?
- Araç gereç sorumluluğu var mı?
- Araç gereci kullanma yeterliliği var mı?
- Özenli çalışıyor mu?
- Temiz ve düzenli mi?
- İlgili ve istekli çalışıyor mu?
- Kendine güveni var mı?
- Çalışmasında içtenlik ve duyarlılık var mı?
- Çalışmasına ve çalışanlarına saygılı mı?
- Resimdeki problemlerin çözümünde farklı teknik veya araç-gereç kullanıyor mu?
- Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?
- Zamanı iyi kullanabiliyor mu?
- Konuya hakimiyeti nasıl, dikkati dağılıyor mu?
- Kompozisyon sorunu yaşıyor mu?
- Çalışmasında etki altında kalıyor mu?
- Gördüğünü veya bildiğini mi çiziyor?
- İçerik veya dışa dönük bir yapıya mı sahip?

- Gözlem ve algılama yetisi kuvvetli ya da zayıf mı?
- Renk kullanımında ürkek ya da cesur mu?
- Resim çizerken hareketli ve konuşkan mı, yoksa sessiz mi?
- Öğrenci düşüncelerini anlatmada kararlı ve istekli mi?
- Başkasını yapmaya hevesli mi?

Bu ölçütler konudan konuya ya da projeden projeye gerektiği şekillerde alınıp yorumlanabilecek bir gözlem formuna dönüştürülebilir (Mamur, 2004, s.53).

Bir öğrenciyi mükemmel bir biçimde izleyebilmek; onu açık bir şekilde görselleştirebilmek için uygun temel elemanları ve unsurları doğru olarak kaydetmek gerekmektedir (Atkinson, 2001, s.102).

Nesnel bir değerlendirme yapabilmek için önceden kriterler belirlemek ve bu belirlenen kriterleri öğrencilerle paylaşmak sağlıklı olacaktır. Kendinden ne beklediğini bilen, nasıl değerlendirileceğini öğrenen öğrencinin derse ve konuya karşı tutumu da değişecektir. Bir ürünü ortaya koyarken geçen aşamaları gözlemlemek ve bu gözlemleri değerlendirmeye katmak değerlendirmenin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Süreci değerlendirmeye başlamadan önce öğretmenin kriterlerini belirlemesi ve bu kriterleri göz önüne alarak değerlendirme yapması Çok Alanlı Sanat Eğitiminin getirdiği değişime

5.1.2. Nitel Değerlendirme

Niteliksel değerlendirme araçları bir sanat yapıtının ya da bir sanat deneyiminin niteliklerini tanımlar, ancak bunları ölçmez (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, b,3, s.49). Bir tür eğitsel özelliği taşıyan bu değerlendirme türü öğrenciye yol göstermeyi amaç gütmektedir.

Bu değerlendirme ile ilgili birkaç örnek vermek gerekirse (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997,b,3, s.49);

- Öğrencilerin banda alınmış konuşmaları, uygulamalı çalışmaların video kayıtları ve öğrencilerin sanat yapıtlarının fotoğraflarını içeren kayıtlar,
- Gösterilen tıpkıbasımlarla ilgili sanat eleştirisi yazılı sınavı, kavram kontrol listeleri (örneğin 4. sınıf düzeyinde ön plan, orta plan, arka plan ya da tamamlayıcı renkler gibi),
- Çalışma ve ödev kağıtları.

Betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama gibi sanat eleştirisi yöntemlerini kullanarak öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmeleri, kendi yapıtlarını yargılamaları için öğrencilerin neyin başarılı olduğunu ve bunun nasıl geliştirilebileceğini yazmaları gerekir. Daha sonra öğretmen öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerini derecelendirir (Kırısoğlu ve Stokrocki, 1997,b,3, s.49). Öğrencinin kendini geliştirmesi aşamasında kullanılabilecek olan bu değerlendirme ile, not kaygısı gütmeyen öğrencinin rahat bir ortamda konuyu araştırıp, tartışarak, inceleyerek öğrenmesine fırsat sunar.

5.2. Sayısal (Nicel- Geleneksel) Sanat Yoklamaları

Sayısal ölçme gereçleri öğrenmeyi sayısal değerlerle saptar. Bu ölçümlerde genellikle salt tek doğruyu ve yalnız bilgiyi anımsama yeteneğini ölçerler. Sanat dallarında; eşleştirme, çapraz bulmaca, çoktan seçme ve tamamlama gibi testler bu grup değerlendirmeye girer (Kırısoğlu ve Stokrocki, 1997, b.3, s.49).

5.2.1. Eşleştirme

Eşleştirme maddeleri, iki grup halinde verilen ve birbirleriyle ilgili olan bilgi öğelerinin, belli bir açıklamaya göre eşleştirmesini gerektirir. Bu maddelerde eleştirilmesi beklenen bilgi öğeleri arasında şunlar yer alabilir: Terimlerle, onların tanımları, sembollerle onların adları, ilkelerle onların uygulanabileceği durumlar, yazarlarla onların eserleri, tarihi olaylarla onların geçtiği tarihler, problemlerle onların çözümleri, buluşlarla onların adları vs. (Tekin 1996).

5.2.2. Çoktan Seçmeli ve Tamamlama Yöntemleri

Seçmeli testlerin başlıca özelliği, bu testlerde öğrenciye her soru ile birlikte bir sorunun cevabı ve onun cevabı sanılabilecek olan ifadeler verilmesi ve öğrenciden bunlardan hangisinin sorulan sorunun cevabı olduğunu belirtmesinin istenmesidir. Bazı kaynaklarda bu testlere çoktan seçmeli testlerde denilmektedir (Özçelik 1987).

Tamamlama yöntemi cevabı bir kelime, bir sayı veya bir cümle olan sorular sorulması ve öğrencilerin bu soruların cevabını düşünüp bularak yazmasının istemesidir. Bu tür sınav sorularına doldurmalı sorularda denmektedir (Özçelik 1987).

5.2.3. Çapraz Bulmaca

Çocuklar için eğlendirici bir yöntem olabilecek olan çapraz bulmaca ile sayısal veriler elde edilebilecektir.

Bu ölçme teknikleri kanıt (delil) toplamayı içerir. Bu kanıtlar, yapılan çeşitli sınavların yanında, öğrenmenin gerçekleştiği sınıf içerisinde öğrenci hakkında elde edilen derin ve geniş bilgileri içerir (Türnüklü, 2001, s.34).

5.3. Sanatsal Çalışmaların (Ürün) Değerlendirilmesi

Uygulamalarda ortaya çıkarılan sanatsal çalışmalar, sanat eğitiminde en zor değerlendirilen alandır. Okullarda sanat eğitimi derslerinde değerlendirme, ya öğretmenin kişisel kararına dayanmakta ya da değerlendirmede birtakım ölçütler kullanılmaktadır. Teknik ile ilgili davranışları önceden saptanan hedeflere göre ölçümlemede bir problem yaşanmamaktadır. Fakat yaratıcılık, estetiksel ve anlatımsal öğelerde güçlükler çıkmakta ise de bu alanların değerlendirme dışına itilmesi de büyük bir hata olacaktır. Bir çalışmayı değerlendirirken onun hakkında doğru- yanlış, iyi-kötü veya yararlı-yararsız denilebilmesi için "neye göre" sorusunun sorulması gerekmektedir. Bu soru yanıtlamada ulaşılan her yargı güven vermeyecektir. Her ne kadar öğretmenin kişisel deneyimleri ve sanatsal kararına pek

çok kez büyük bir güven duyulsa da belli ölçütlerin konulması değerlendirmeyi nesnel (herkese açık) hale getirecekti (Mamur, 2004, s.56).

Performans için artırılmış bu ölçütlerin kullanılması güvenilirliği belli bir dereceye kadar artıracaktır. Hiçbir ölçütün (kriter) olmaması yani “Ben onu seviyorum (hoşlanıyorum)” gibi faktörlere bağlı ise güvenilmezdir. Zaman içinde ve karar verenler arasında da mutlaka değişecektir (Aughwaine, 1983, s.106-107).

Sistemli, programlı bir biçimde, kendine özgü yöntemlerle öğretilen sanat yine kendine özgü ölçütlerle değerlendirilmesi gereken bir alandır. Değerlendirmede öğrenmenin ayrılmaz bir parçası ve bir yerde kanıtı niteliğindedir. Yapma, görme, algılama, estetik duyarlılık ürün üzerinde tartışarak düşünme hem öğrenme hem de değerlendirme sürecinin evrelerini oluşturur. Öğrencinin bu çalışma sürecine ilişkin davranış ve kayıtları yani öğrenci dosyaları değerlendirme amacıyla incelendiğinde önemli ipuçları verirler. Nasıl bir sanatçı çizgi yetisi, yani doğayı yansıtmaya becerisi, malzeme üzerindeki teknik yeterliliği olmadan yapıtını oluşturamazsa, sanatsal ve anlatımsal değerler olmadan da yapıt sanatsal nitelik taşımayacaktır. Bu iki bileşenden birincisinin somut veriler içerdiği için değerlendirme kapsamı içine alıp, ikincisinin öznel yanı nedeniyle değerlendirme dışı bırakılması hem sanatın bütünselliğine, hem de öğretimin özüne ters düşecektir(Kırıışoğlu, 1990).

Buradan da anlaşılacağı gibi uygulamalı çalışmaların değerlendirilmesi aşağıdaki davranışlarda toplanabilir:

- 1- Teknik beceri
- 2- Üründeki estetiksel ve anlatımsal öğeler
- 3- Üründeki yaratıcı öğeler
- 4- Verileni alma ve uygulama yetisi

5.3.1. Teknik Beceri

Burada sanat ürünü vermeye yönelik yapma eyleminde ve üründe öğrencinin araç ve gereci kullanmadaki becerisi yer alır. Bir başka deyişle öğrenciden beklenen, gereci bir anlatım aracına dönüştürmesindeki yeterliliğidir. Çocuk sulu boya ile resim yapıyorsa, fırçanın ve boyanın kullanma tekniğini, kil ile heykel yapıyorsa kili yoğurmayı, temizlemeyi, parçaları birbirine kaynaştırmayı iyi öğrenmiş olmalıdır. Örneğin, kil heykelde, kol bedene eklendiği yerden kopup ayrılıyorsa, iyi yoğrulmamaktan dolayı çatlıyorsa bu beceri öğrenilmemiş demektir. Araç ve gereç üzerindeki disiplin, gerçekte sanatsal bir sonuç elde etmede aranan tek öge de değildir. Ancak bu disiplinden yoksunluk, ya sonuca varmayı geciktirecek ya da yok edecektir (Kırıçoğlu 2002).

Teknik beceri, öğretilen bir davranıştır. Fakat teknik beceri, okullarda resim-iş derslerinin temelini oluşturduğu düşüncesiyle yetenek olarak ifade edile gelmektedir.

Yetenek aynı zamanda okullarda, öğrencilerdeki doğayı yansıtmaya becerisi ile eş anlamlı görülür. Resim-iş derslerinde bu beceri, değerlendirmede hemen hemen tek ölçüttür. Oysa yapılan araştırmalar doğayı doğru yansıtmaya yetisinin de öğretimle geliştirilebileceğini göstermektedir. Öyle ki, sanatsal öğrenme süreci içinde doğayı yansıtmaya yetisi öğrenilmesi gereken temel konulardan biridir (Kırıçoğlu 1990a).

Bir başka kavram kargaşası ise gördüğünü yansıtmaya becerisinin teknik beceri olarak tanımlanmasıdır. Öğrencinin gördüğünü doğru olarak yansıtmayı, bir başka deyişle görüneni doğru çizmesi sanat öğretiminde bir temel öge olarak aranan bir davranıştır. Bu yetkinliğin anlatımda önemli bir temel oluşturduğunda öğretmenler birleşir. Böyle olunca değerlendirme de bu yetkinlikte ölçüt içinde düşünülür. Öyle ki değerlendirmede öteki davranışlar bu temel üzerine eklenerek bir derecelendirmeye gidilir (Kırıçoğlu 2002).

Görsel sanatlarda çizgi elbette temel bir değerdir. Çizginin öğretiminde göz ve el bağlaşımı, tasarımı, yaratıcılık, vb. öğeler saptanan hedeflere göre değişir. Eğer

aranan yalnız göz ve el bağlaşımı ise, geçmişte resim-çizim derslerinde olduğu gibi, simetri, ışık-gölge, ölçü, oran, benzetme vb. gibi aşama aşama öğrenilen bu davranışlar beceri olarak düşünülür ve daha nesnel ölçütlerle değerlendirilir (Kırıçoğlu 2002).

5.3.2. Üründeki Estetiksel ve Anlatımsal Öğeler

Burada anlatımsal bir yapıya dönüştürülen renk, çizgi, doku, uzam gibi değerlerin estetik karakteri ölçülür.

- Öğrenci üründe bütünlüğü yakalayabilmiş mi?
- Bu bütünlük seyirciye bir şey anlatıyor mu?
- Ürün bir anlam taşıyor mu?
- Anlatımsal öğeler nelerdir?

Bütün bunlar ürünün teknik yeterlilik dışında kalan daha öznel, ancak daha yaratıcı daha estetik ve ifade içeren bölümleridir (Kırıçoğlu, 2002, s.208).

Bu tarz sorular öğrenciye bakmayı değil, görmeyi öğretmek problem çözmede sezgilerini ve imgelem gücünü birlikte kullanmayı, göz ile beynin koordineli çalışmasını sağlamayı planlamaktadır (Kırıçoğlu 1990,a, s.199).

Estetik ve anlatımsal öğeler, problem çözümlerinde anlamlı kullanıma yardımcı bulunan güçlü kavramlardır. Fakat tek başlarına öğretildiğinde amaçsızdırlar, bu kavramların bir sanatsal çalışmada bütünlüğü yakalayabilmek için beraber kullanılması gerekir. Unutulmamalıdır ki;"Gözün uyum zenginliği, ancak eğitim öğretimle kalkındırılır" (Atalayer 1994).

Estetik alanda kişisel değerlendirme matematik alanına göre daha etkilidir. Örneğin; bilgi maddelerinden başka estetik alanda sadece bir doğru veya yanlış cevabı gerektiren birkaç faydalı soru vardır. Güvenirliği artırmak için tasarlanan belli ölçütlerin kullanımıyla kişisellikle ilgili problemler en aza da indirilebilir (Aughwaine, 1983, s.106).

Bir üründe teknik yeterlilikle ilgili durumlar; anlatımsal ve estetik öğeler birbiriyle kaynaşmış olarak yer alır. Öğrencinin gelişme ve öğrenme açısından dikkatinin belirli noktalara çekilmesi bakımından değerlendirmenin ayrı ayrı noktalar üzerinde yapılmasında yarar vardır. Değerlendirme öğrencinin hangi boyutta, hangi alanda yardıma gereksinimi olduğunu ortaya çıkaracaktır, öyle ise, çocuğun gördüğünü yansıtmada mı, gereç kullanımında mı, yoksa estetik-anlatımsal bütünlüğü yakalamada mı yardıma gereksini mi vardır? Bunları anlamak ve öğrenciyi ona göre desteklemek ve yönlendirmek için her ölçütü de kendi içinde bölümlere ayırarak bir değerlendirmeye gidilebilir. Bu durum ayrıca öğretmene, hazır değerlendirme reçeteleri kullanmak yerine, kendi ölçütlerini oluşturmada esneklik kazandıracaktır (Kırıçoğlu 2002).

5.3.3. Yaratıcı Öğeler (Yaratıcılık ve Özgünlük)

Değerlendirmede saptanan ölçütler arasında en baş yeri "Yaratıcılık" alır. Yaratıcılığın bu baş yeri almasına karşılık bir üründe hangi özelliklerin "yaratıcılık" olarak nitelendirildiği pek açık ortaya konmamıştır. Nedir bir ürünlerdeki yaratıcı öğeler? Gereci yeni bir biçimde kullanmak mı? Üründe kendiliğindenlik, içtenlik mi? Yepyeni bir davranışın ortaya çıkması, yani özgünlük mü? (Kırıçoğlu 2002).

Özgünlük ve hayal gücü daha önceden tespit edilip paketlenemez, bu yüzden de aynı eseri değerlendirenler arasında birbirini tutmayan farklılıklar oluşacaktır (Aughvaine 1983, s.113).

Çizek'e göre sanat eğitiminin amacı sanatçılar yetiştirmek değildir, ancak Çocukların yaratıcı güçlerini özgür bırakarak doğal yapıları içinde çiçek açar gibi gelişmelerini sağlamaktır. Lowenfeld, öğretmenleri, çocuklara yetişkinlerin

düşüncelerini aktarmamaları konusunda uyarmıştır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,a, 3.s.12).

Öğrenme aşamasında öğrencinin ürününde tam bir özgünlükten yepyenilikten söz etmek olanaksızdır. Hatta bu durum her sanatçı için de geçerlidir. Buna daha gerçekçi bir yaklaşımla çocuğun belirli ölçüde sergilediği "düş gücü" de denilebilir. Yine de bir grup öğrenci içinde teknik beceride, estetik değerler içeren bir bütünlük yaratmada ve anlatımda yetkinlik gösterenler arasında bazılarının ötekilerden ayrıldığı görülür. İşte bu ayrılma noktası yaratıcılıktır (Kırıçoğlu 2002).

Elliot Eisner 1972'de dört tür yaratıcı davranış türü belirlemiştir. Bunlar: Sınırları zorlayan; Duchamp'ın hazır objeleri, sınırları kıran Picasso'nun yeni bir akıma öncülük etmesi gibi, icat eden Leonardo'nun makineleri ve estetik düzenleme yapan özgün bir bütünlük oluşturan şeklinde ayırmıştır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,a, 3.s.12).

Sınırları zorlama davranışı bir nesnenin, bir değerinin alışılmışın dışında bir başka biçimde kullanılmasıdır. Örneğin; bir kumaş parçasını doku elde etmek için özgün baskı çalışmasında kullanan, plastik su kaplarından üç boyutlu bir bütünlük yaratan, sayıları, harfleri bir leke düzeni oluşturmak için kullanan çocukçu bu tür yaratıcı bir davranış sergiliyor demektir (Kırıçoğlu, 1991).

Sınırları kırma, var olan durumlardaki sınırlılıkları ve boşlukları görme ve bu durumlara karşılık yeni sorunsallar ve çözümler öne sürme olarak tanımlanır. Sınırları kırmada derin anlayış ve düş gücü gereklidir. Derin anlayış kişiyi ayrı konular, olaylar ve nesneler arasındaki ilişkiyi ve de boşlukları kavramaya yöneltir (Kırıçoğlu 1991).

Buluş yapma ise, iki olay ya da nesne arasında yaratıcı bir ilişki kurarak yeni bir yapı ortaya koymak olarak tanımlanır. İki nesne arasında salt ilişki kurmak bu

davranışın sonuca ulaşması için yeterli değildir. Bu ilişkilerden hareketle kişinin bazı düşünceler, yapılar ve sonuçlar üretmesi gerekir (Kırıçoğlu 1991).

Estetik düzenlemede yüksek derecede bütünlük ve uyum sergilenir. Ancak yepyenilik ya da buluş yapma gibi bir durumun olması gerekli değildir. Bu bileşendeki özellik içinde düzeni kurma, karmaşa içinden bütünü yakalamaktır. Parçalar uyumlu bir bütünlük oluşturmak için bir araya getirilir. Çocukların ve gençlerin ürünlerinde ve çalışma süreçleri içinde yaratıcılığın tanınmasında en bilinen özellikler estetik düzenleme ile ilgili bulgulardır. Genellikle yetenek olarak tanımlanan bu özellikler birer yaratıcılık belirtisidir (Kırıçoğlu, 1991).

Fakat yaratıcılığı bir üründe görüp çıkarmak oldukça zordur. Üründeki her değişik yaklaşım yaratıcılık olarak nitelendirilemez. Sanat yöneticilerinin ve eğitim psikologlarının ortaklaşa vardıkları kanı, testlerin öğrencilerin sanatsal kabiliyetlerini ölçmede yetersiz kaldığıdır. Bu yetersizliğin asıl sebebi, yaratıcı gücün zor anlaşılan karakteri olduğunun farkına varılmasıdır. Yaratıcı güç, elle tutulan bir olgu değildir. Elle tutulabilen sadece yaratıcı gücün sonunda ortaya çıkan eserdir (Erbay 2000).

Yaratıcılık yapısı itibariyle bir çalışma ve sonucun süreç kadar önemle alındığı durumlarda gelişecektir ve uygulamalı çalışmalardaki değerlendirme burada belirtilen kuramsal bilgi ile sınırlı değildir. Öğretmen bunlara ek olarak bazı ölçütleri kendi deneyimlerine dayanarak geliştirebilir. Ancak bu ölçütler sanat eğitiminin özüne ters düşmemelidir. Ürün üzerindeki değerlendirme, öğrenciyi bu alanda nitelikli ürünlere doğru yönlendirirse anlamlı olur. Amacında zaten bu olması gerekir (Kırıçoğlu 2002).

5.3.4. Verileni Uygulayabilme Yetisi

Ürün değerlendirmesindeki bir başka önemli kavram ise öğrencinin konuya ilişkin nitelikleri çalışmasına yansıtabilmesidir. Öğretmen, yapılan sanatsal çalışmada konuyu yansıtabilme becerisini de öğrenci çalışmasında arar ya da bunları ipuçları şeklinde çok az bir kanıtlarla da olsa görmek ister. Bu kanıtlar, öğrencinin dinlediğini,

gördüğünü, öğrendiğini ya da hayalinde oluşanı aktarabilme yeteneğini gösterecektir. Çünkü yaratıcılıkta de önce gör, anla ve sonra yarat olgusu söz konusudur (Mamur, 2004, s.61).

Malzemeyi beceri ile işlemek, sanat yapıtlarındaki niteliksel ilişkileri tanımak, estetik bütünlük içinde malzemeyi bir sanat nesnesine dönüştürmek, yapıta anlatımsal bir nitelik kazandırmak, sanatı oluşturan bütüncül bir yapının parçalarıdır (Kırıçoğlu, 1990, s.94).

5.4. Son Değerlendirme Yöntemleri

Son değerlendirmeyi bir tür toparlayıcı değerlendirme olarak da görmek mümkündür. Bu değerlendirmeye, başarıların ve yeteneğin kanıtlarını içeren geriye doğru bir başarıdır da denilebilir (Mamur, 2004, s.62).

Bu değerlendirmede sadece tek tek aktiviteler üzerinde durulmaz, sanatsal sürecin önemli yönleri, oluşum ve gelişimi ile ilgilenilir. Burada asıl amaç gelecekteki öğrenme ihtiyaçlarının ve stratejilerini devam eden öğrenme ve öğrencinin ilerlemesinde tespit etmektir.

Bu değerlendirme yöntemini 2 şekilde ele almak mümkündür.

- 1- Dosya Değerlendirmesi
- 2- Sanat Dersi Genel Değerlendirmesi

5.4.1. Dosya Değerlendirmesi

Çalışma dosyalarının değerlendirilmesi önceki çalışmaların olumlu kanıtı ve şu andaki süreç ve ürünün takipçisidir ve öğrencideki çok güçlü noktaların, zayıflıkların ve çalışma alanındaki boşlukların en iyi göstergeleridir.

Dosya değerlendirmesi; öğrencinin bir projesinin işlem evrelerindeki gelişiminin değerlendirilmesidir. Öğrencilerin ilgilendikleri şeyleri ayrıntılarıyla ve okul saatleri dışında da araştırmaları gerekir. Projeler, uzun dönem öğretim programları, üniteleridir. Bunlar öğrencinin hem ürün hem de ürünü oluşturmadaki süreçleri üzerinde derin ve tartışmalı düşünmesini, çözümlemeleri algısal ayrımsamaları kapsar (Kırışoğlu ve Stokrocki 1997a).

Öğrencinin dosyasını değerlendirmek için puanlarla birlikte değerlendirilecek unsurların listesi hazırlanır. Süreç dosyasını değerlendirmek, örnek çalışma öğelerini, ön hazırlık krokilerini, taslakları, notları, çözümlenen soruların açıklamasını, projenin değişik uygulamalarını, son ürünü, kendi kendini değerlendirmeyi, sanat eleştirisi, çalışma ve projenin nasıl geliştirileceğine ilişkin düşünceleri kapsar (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997a).

Dosyaların değerlendirilmesinde öğrencinin dönem içindeki etkinliklerinin niteliği, kişilik yapısı ve çalışma temposu, arkadaşlarıyla olan ilişkisi, kavrama düzeyi ve yaratıcı gücü gibi değerler öğretmen tarafından göz önünde bulundurulur. Öğrencinin dönem başındaki artistik gelişim düzeyi ile dönem sonundaki düzeyi arasında karşılaştırma yapılarak yapılan sonuç süreç dosyasına işlenerek öğrenci velisi bilgilendirilebilir (Artut 2001).

5.4.2. Sanat Dersi Genel Değerlendirmesi

Sanat konusundaki bu değerlendirme şekli Türkiye'de henüz yerleşmiş değildir. BU değerlendirme belirli öğrenme alanlarını kapsar; Sanat tarihi bilgisi, sanat yapıtlarına göre değer, algı, yargı ve sanatsal çalışmadır (V.Özsoy Yüksek lisans Ders Notları, 2000).

Bu değerlendirmede sorular sözlü ve görseldir. Öğretmen, sözlü soruları okumakta zorluk çekebilen öğrenciler için kullanabilir. Sorular ön ve son test olarak kullanılabilir. Bir defada yaklaşık yedi ila on soru sormak gerekir; aksi halde deneme yorucu olabilir (Kırışoğlu ve Stokrocki 1997,a, 3.s.51).

Bilgi Soruları

Bilgi soruları, öğrencinin sanat kavramları ya da sanat tarihi gerçeklerini ne kadar anladığını kapsamaktadır (Kırıñoğlu ve Stokrocki 1997,b, 3.s.50).

Sanat tarihi çocukların tüm sanat eserlerini yetiştirildiğı yer ve zaman içersinde sanatı anlamalarına yardım eder. Hiç bir sanat şekli şartsız ve Çevresiz bir ortamda var olamaz. Sanatı anlamının bir parçası aynı zamanda onun çevre ve şartlarına da bağılıdır (Eisner 1989).

Sanat yapıtının ve onun toplumdaki yerinin anlaşılmasını sağılayan sanat tarihi bilgisinin ve sanat kavramlarının, öğretim ve öğrenim sürecine girmesi ve değeriendirilmesi gerekmektedir.

Değer

Değer biçme soruları bir öğrencinin sanat biçimlerine karşı tutumunu ve daha yenileri için hazır olup olmama durumunu saptar (Kırıñoğlu ve Stokrocki 1997,b,3.50).

Sanat değeri, ekonomik, estetik, politik, kişisel eğitimsel ve tarihsel gibi kültüre değeriye dayanır. Değerler insanları sanatı yaratmaya, sanatı elde etmeye, onu korumaya, sergilemeye ve sanatı takdir etmeye yöneltir. Kimi insanlar sanat yapıtını çalar, kimi yapıta zarar verir, kimi hiç aldırmaz, kimileri de yapıttan aşırma yapar. Sanat için önerilen değeriyle ilgili sorular ise (Kırıñoğlu ve Stokrocki, 1997,b,3, s.29):

- BU tablonun değeri ne kadardır? (Ekonomik Değer)
- Bunu yapmak kaç saat almıştır? (Süre)
- Ne kadar eskidir? (Tarihsel ya da antik değeri)
- Sanat yapıtı hoş a giden bir deneyim izlenimi uyandırıyor mu? (Ruh Durumu)
- Sanat yapıtının duyusal bir etkisi var mı?(Duyusal),
- Sanat yapıtı bir sosyal eleştir i ve politik etki formu olabilir mi?
- Sanat yapıtı imgelenimi uyarıyor mu? (Düş gücü)

- Sanat yapıtı öyküler mi anlatıyor, yoksa tarihsel bir belge mi?
- Sanat yapıtı el yapımı mıdır? (Ustalık)
- Sanat yapıtı dekoratif midir? (Süsleme)
- Bu sanat yapıtına sahip olma bir durum simgesi ya da üst düzey göstergesi midir? (Sosyal konum)

Algılama

Algısal sorular bir öğrencinin sanat öge ve ilkelerini görsel olarak ayırt etme yeteneğini saptar (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,b,3.50). Algının temelinde daha iyi görüp, daha iyi ayırımsamalar yapabilmek ve biçimler arasında bağlantılar kurabilmek söz konusudur.

Algılama soruları sanatın dili olan öge (çizgi, şekil-biçim, renk, mekan (uzam), değer, doku- örüntü) ve sanat ilkelerindeki (bütünlük, ritim, denge, oran-orantı, zıtlık, çeşitlilik) nitelikleri görmeyi ve ayırt etmeyi öğreterek tüm yaşam biçimine davranış olarak aktarabilmektedir (Mamur, 2004,s.65).

Örneğin; doğal bir nesnede nitelikleri görmeyi ve ayrıntıların ayırt edilmesini öğretmek ve tartışmak gibi (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,a, 1.13). Örneğin:

- Şekli nasıldır? (Yuvarlak, kare, üçgen, küp vs.)
- Şeklin türü nedir? (Geometrik, organik, her ikisi de)
- İç ve dış kontur çizgilerini bulun. Kontur bir nesnenin dış çizgilerini gösterir. Ancak kimi kontur çizgileri içyapıyı da belirler; bir yaprağın damarları gibi.
- Figür olan formu ve formun dışındaki negatif boşluğu, fonu gösterin.
- Taşın nasıl bir dokusu var?(Düz, pürüzlü, her ikisi de)
- Taşta hangi örüntüleri bulabilirsiniz?(Benekler, paralel çizgiler, noktalar, pırıltılar...)

Bu tür sorular bir sanat yapıtını incelemesinde ise;

- Sizce figür ya da figürler hangileridir?
- Ne şekiller görüyorsunuz? (Geometrik, organik, her ikisi de)

- Ne çeşit çizgiler var?(Kıvrık, düz, zig zag)

Ana çizgilerin yönleri nelerdir? (Yatay, dikey, dairesel)

Eleştirel Yargı

Yargı soruları bir öğrencinin geçerli nedenlere dayanarak bir sanat yapıtını değerlendirme yeteneğini saptar. Yargılama düşüncenin en üst düzeyi olup öğrenciler için belki de en zor olanıdır. Bütün bu çok kolay görünen sorulardan sonra bir tartışma sorusu "niçin?" gelmelidir? (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,b, 3.s.51)

Bu tür eleştirel yargı soruları sanata karşı duyarlı tepki verebilmeyi saptayabilmektedir. “Niçin” sorusu da öğrencilerin bilgiye dayalı düşünceler üretilmesine neden olmaktadır. “O halde neyin iyi, daha iyi veya en iyi olduğuna dair yargı için bir temel yaklaşıma ihtiyaç vardır. Niçin? Çünkü hoşlanılan şey hakkında güvende hissedilmek istenir” (Feldman, 1987).

Aslında hoşlanmak ya da hoşlanmamak kritik özellikleri açısından önemsizdir. Önemli olan sanat eserini anlamaktır. Bu ilgi, sempatiye yaratıcılık gerektirir. Eğer bir sanat eseri anlaşılmazsa, yargılanamazda (Feldman, 1987).

Ürün(Sanatsal Çalışma)

Öğrencilerin sanat yoluyla kendilerini anlatabilme ve bütün bir yaşam boyu öğrenmeye yönelik ve yaşamlarını anlamlı kılacak sanat formlarına gereksinimleri vardır (Kırıçoğlu ve Stokrocki 1997,b,1.14).

Ürün üzerinde yapılan değerlendirmelerde, amaç saptama, öğrencinin öğrenmeye hazır olması, öğretim materyallerinin doğru seçimi ve öğretim yöntemleri etkin rol oynar (Kırıçoğlu 1994, s.113).

- Öğrenci önceden saptanan hedeflerin ne kadarına ulaşabilmiş?
- Görsel deneyimlerini ve elde ettiği teknik beceriyi kullanarak estetik bir düzen yaratabilmiş mi?

- Öğrendiklerini ürününde uygulayabilmiş mi?
- Yapıt yaratıcı öğeler içeriyor mu?...gibi nitelikler aranır (Kırıçoğlu, 2002, s.207).

Sanat eğitiminde uygulamalı çalışmalar en zor değerlendirilen alandır. Beceri öğretimi ile ilgili davranışlar önceden saptanan hedeflere uygun sonuç alındığı için değerlendirmek kolaydır. Yaratıcılık, anlatım ve estetik öğeler bireysel çözümler içerdikleri için yine bireysel değerlendirmeyi gerektirir. Ancak yarattığı güçlük nedeni ile bu tür davranışlar değerlendirme dışı bırakılamaz (Kırıçoğlu, 2002, s.214).

6. ELEŞTİRİ VE ÖZDEĞERLENDİRME(ÖZELEŞTİRİ)

Sanat eğitiminde eleştiri; bir amaç doğrultusunda yapılan çalışmanın, ödevin, resmin, belirlenen amaçlara ne denli ulaştığının ortaya çıkarılmasıdır ki, bu anlamda eleştiri eğitimi bir değerlendirme yöntemidir (Etike, 1999, s.27). Bu nedenle burada eleştirinin değerlendirmedeki işlevi ele alınmıştır.

6.1. Çocuk Resimlerinin Eleştirisinde Öğretmenin Tavrı Nasıl Olmalıdır?

Çocuk resimlerini değerlendirirken öğretmenin tutumu çok önemlidir. Öğretmen, süreç ve sonuç değerlendirmesinde sabırsız ve yıkıcı bir tutuma girerse, çoğu zaman bir yetenek işi olarak görülen resim-iş dersine karşı olumsuz yargılara neden olacaktır. Öğretmenin öncelikle öğrencinin başardıkları üzerinde durması ve başarısız yönlerini ise, yapıcı bir tarzda iletmesi gerekmektedir (Mamur, 2004, s.67).

Çocukların çalışmaları üzerinde konuşurken "En güzel hangisi" yerine "Hangi iş verilen konuya en iyi çözümler getirmiştir?" veya "Hangi çalışmalar konuyu en iyi anlatabilmiştir?", "En iyi hangisi" yerine, "Hangi çalışmaya daha çok

emek verilmiştir? gibi sorular sorularak çocuğun yaptığı çalışmaya bir kez daha yabancı gözle bakması sağlanmalıdır. Çünkü çocuk, yaratma 'anında kendisinden ve çalışmasından habersizdir. Olumsuzluğu belirtmek için "Daha iyi nasıl yapılabilir? gibi bir soru sorulabilir. Küçük yaş gruplarında dolaylı yoldan sezdirme yolu seçilirken büyük sınıflarda röprodüksiyon gösterilerek veya diğer ders yardımcılılarıyla film, slayt gibi plastik değerler gündeme getirilebilir (Gel, 1990).

Çocuğa yardımcı bir yol olmak üzere, Bingöl şöyle bir yöntem önermektedir: "Çocuk yapacak; siz soracaksınız, o açıklayacak, aradığı unuttuğu yerler varsa ve bunlar konunun özü ile ilgili ise, çocuğun çevresini daha dikkatle incelemesini sağlamak için, onları yalnızca hatırlatmakla yetineceksiniz"(San, 1977, s.56).

Böylelikle öğrencilerin hem başarıları hem de çabaları daha fazla incelenabilmektedir ve onların bu incelemeye katılımı sağlanarak daha fazla keşifte bulunmaları sağlanabilmektedir. Kendi fikirlerine değer verildiğini gören öğrencide, istenilen güdülenme oluşturulabileceği gibi, problemlere yeni çözümler getirmeye devam edecektir (Mamur, 2004, s.67).

Her alanda bilimsel bilginin kesinliğinde bilgiler edinmeye çalışmak yerine, felsefede olduğu gibi, doğru soruyu sormayı bilginin ölçütü almak, amaca uygunluk bakımından asıl elverişli olan yoldur (Cemal, 1996, s.35). Öğretmen sanatsal çalışmaları eleştirirken doğru sorular sorarak eleştiriyi hem öğretim-öğrenim sürecine, hem de değerlendirme sürecine alabilmelidir.

Artut (2001,s.242) sanatsal çalışmalara karşı etkili soruları şu şekilde özetlemiştir:

- Sadece Evet/ hayır şeklinde kısa sorulardan kaçınılmalıdır.

Örneğin: Bu resmi hangi sanatçının yaptığını biliyor musunuz?

- Yanıtı sorunun içinde bulunan soruları sormaktan kaçınılmalıdır

Örneğin: Sanatçının bu resimde ışık- gölge değerlerini çok iyi kullandığını

görebiliyor musun?

- Bilinen yanıtları olan sorular sormaktan kaçınmalıdır.

Örneğin: Sanatçının bu yapıtında egemen olan renk kırmızı ve tonları mıdır?

- Bir soruda çok yanıt istenmemelidir.

Örneğin: Bu yapıtın tanımlanmasında başka hangi teknikleri kullanabiliriz? veya yeni sanatsal kelime dağarcıklarını kullanarak yapıtı nasıl betimleyebiliriz?

- Mümkün olduğu kadar diğer duyuşsal yollar betimlemelerde kullanılmalıdır,

Örneğin: Eğer sanatçı bu yapıtını seslerle ifade edebilseydi hangi sesleri çıkarırdı?

- Konu hakkında gerçek bilgiler yeri geldiğinde kullanılmalıdır.

Örneğin: Bir resmin Picasso tarafından yapıldığını nasıl anlarız?

Çocuk yaptığı resim hakkında konuşmak isterse desteklenmelidir. Çocukların yaratılarını açıklamalarını istemek onları değerlendirmeye yöneltmek demektir. Bu yolla çocuk daha sonraki sanatsal ürünleri hakkında yeni düşünme ve uygulama teknikleri geliştirilebilir (Etike, 1995,s.42).

Öğretmenin sınıf içersinde unutmaması gereken başka bir nokta ise öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve becerilerini görebilmesidir. Sınıf içinde işlenen aynı konuyu içeren birbirinden farklı resimler panoya asıldığında öğretmenin buradaki konumu ve kontrolü önemlidir. Özellikle resimler üzerinde " Bu resim çok güzel olmuş?" Şu resim anlamsız" gibi tutumlardan kaçınmalı, öğrenciye cesaret veren ve onu yönlendirerek araştırmaya yönelten sorular sorulmalıdır (Mamur, 2004, s.68).

Ayrıca öğretmen sınıfta tüm öğrencilere söz hakkı tanınmalıdır. Bu tutum öğrencinin kendi görüşlerine önem verildiği hissini doğuracak ve öğrenciye cesaret verecektir. Özellikle çekingen ve içe kapanık öğrenciler görüşlerini bildirme konusunda cesaretlendirmelidir. Fakat öğretmen her öğrenciden de mantıklı cevaplar bekler bir tutuma da girmemelidir. Onların hatalı ve eksik yanıtlarını farklı

sorularla görebilmelerini sağlayacak şekilde cesaretlendirilmelidir. Ayrıca öğretmenin sınıf içersinde uyumsuz kişilikle ya da amaca uygun yapılan resimleri de dikkate alarak bu resimler üzerindeki ayrıntılarda (renk, şekil, çizgi) olumlu bir şeyler bulması bu öğrencilerin tutumlarının değişmesine neden olacaktır (Artut 2001).

Öğretmen yapılan ürünle ya da çalışma yöntemiyle ilgili sorular sorarak çocuğu değerlendirme işlemini teşvik etmelidir. Sorulan sorular ve daha önceki ifadeleri göz önüne alınmalı ve öğrencinin soru sorması ve araştırması cesaretlendirilmelidir. Soru ve cevap alış veriş öğrencilerin dahil olmasını gerektirdiği için öğretmen ve öğrencilerin deneyimlerinin gelişimini sağlayarak öğrencinin algılamasını geliştirebilir. Öğrenci tarafından sorulan nesnel bir soruyu öğretmenin cevaplaması öğrencinin kendini değerlendirmesi şeklinde görülecektir.

6.2. Öğrencinin Eleştirel Davranışlarının Değerlendirilmesi

Çocuğun özellikle okul öncesi dönemde algılama, düşünme ve biçim verme süreçleriyle çevresini tanımayı, anlamayı, bir anlamda da fethetmeyi öğrenmeye başlamasıyla eleştiri yetisi de belirmeye başlar. Bu eleştiri yeteneğini mümkün olduğunca erken uyandırmak ve temellendirmek, her ne kadar çocuğu yetiştirenler (anne-baba, öğretmen) için pek hoşnutsuzluk verecek bir durum değilse de, bir görev sayılmalıdır. Çocuğun bu yeteneğini, olumlu ve olumsuz yaşantılar destekleyecek, kamçılacaktır (San, 1977).

Eğitimde eleştir; dikkatli ve gözlem gücünü, düşünme ve düşündüğünü dile getirme yeteneğini geliştirir, konunun daha iyi öğrenilmesini sağlar bir sonraki konu için birikim ve deneyim kazandırır, öğrenciye ilerideki yaşantısında gerekli olacak yapıcı, eleştirel-hoşgörülü bir kişilik kazandırır (Etike, 1999).

Burada konu olan öğrencinin sanat yapıtı ya da kendi ürünü üzerinde duyusal, çözümsel, tematik ve teknik boyutlarda tartışması ve bu

yaklaşımlarda çocuğun elde ettiği gelişmenin değerlendirilmesidir (Kırıçoğlu, 2002, s.210).

Eğitici gruplar halinde ya da bireysel olarak, çocuktaki eleştiri yetisini geliştirmeye, onun bu yetisini kullanmasını sağlamaya çalışmalıdır. Yapılanın değerlendirilmesi, çocuk için önemli bir aşama, onun zihinsel kişilik gelişimine katkıda bulunacak bir süreçtir. Değerlendirme yoluyla sanat etkinliğinin ussal yanı hareket kazanmış ve çocuğun bir düşününden diğerine, bir formdan diğerine, her keresinde biraz daha ilerlemiş olarak geçişi sağlamaktadır (San, 1977).

Sözlü eleştirilerde ani ve kesin yargılardan kaçınmayı gerektiren gerçek öğrenmeyi sergileyen şu davranışlar değerlendirilir (Kırıçoğlu, 2002,s. 210).

- 1- Öğrencinin bir yapıtla ilk karşılaşmada özgürce ortaya koyduğu tepkilerin, duygularının ve tavrının açıklaması,
- 2- Bir uyarıcı olarak sanat yapıtına herkesin ayrı tepki vereceğinden hareketle kendi öğrenme ve deneyimlerini ortaya koyması.
- 3- Yapıtla doğrudan fiziksel ve psikolojik ilişkiden kaynaklanan açıklamalar yerine, tartışma ve görüş destekleyici örneklemelere dayanarak yargılara varması,
- 4- Çağdaş ve tarihsel yapıtlarla deneyimini genişleterek kendi bağımsız yargısını oluşturması. İlk karşılaşmada, hoşlanmak, hoşlanmamak gibi duygusal yaklaşımların üzerine çıkabilmesi

Burada önemle durulması gereken bir nokta daha vardır. Öğrenci bir sanat eseri karşısında ya da kendi sanatsal çalışmasına karşı eleştirel yargıda bulunması “ben bu ağacı beğendim”, demesi eleştirel bir yargıyı ifade etmez. Burada Niçin? sorusunun da sorulması gerekmektedir. Çünkü hoşlanılan şey hakkında açıklama yapabilme ve güven gerekir. Eğer Niçin? sorusu "çünkü güzel olmuş" yanıtı taşıyorsa eleştirel bir yargı taşımaz. Yüksek bir düşünme düzeyi isteyen “niçin” sorusuna öğrencinin belli bir dayanak oluşturabilmesi gerekmektedir (Mamur, 2004, s.71).

Eleştiride, betimlemede kullanılan dilin daha nesnel, yorumda kullanılan dilin daha şiirsel, değerlendirmedeki dilin ise değer ve anlam yüklü olması gerekir. Bütün bunlar görsel deneyimin söze aktarımıdır. Öğretmen her davranışı ayrı ayrı ölçerek bir sonuca ulaşmalıdır. Bütün açıklamalar sanat yapıtı incelemenin, duyuşsal, çözüşsel, tematik ve teknik alanlarında yapılır. Öğretmen öğrencilerin hangi bölümde gelişmesini hedeflediye o noktaya ağırlık vererek değerlendirmesi yapmalıdır (Kırışoğlu 2002)

6.3.Öğrencilerin Kendi Kendilerini Değerlendirilmesi

Değerlendirme öğrenciye dönüt ve düzeltme olanağı vererek öğretme ve öğrenme sisteminin onarımını sağlamaktadır. Fakat insanın en önemli özelliğı olan düşünebilme yetisi öz eleştiri yapabilmesine neden olmaktadır. Öğrencinin kendi yaptığı bir eser üzerinde değerlendirme yapabilmesi sanat eğitiminde oldukça önemlidir. Öğretmen, öğrencinin yaptığı işi değerlendirirken, öğrencinin kendi süreç ve ürününü değerlendirebilme yeteneğini de göz önünde bulundurmalıdır (Mamur, 2004, s.71).

Bu nedenle yapılan işin devam eden gelişimine yardımcı olabilmek için öğretmen ve öğrenci kullandıkları ölçütleri tartışmak ve anlamak zorundadırlar. Öğrenme işleminin bir parçası da paylaşılan ölçütler çerçevesinde kişinin sürekli olarak kişisel kriterlerini oluşturmastır. Öğrencinin kendi kriterleri, bilgisi, anlayışı ve biriktirdiğı deneyimleri arttıkça karmaşık hale gelir. Fakat öğrenci yine kendi kriterleri sayesinde öğrenme stratejilerini tartışabilir. İşte bu karşılıklı değerlendirme işlemi öğrenme ve öğretme etkinliğinde çok önemlidir. Özellikle sanat eğitiminde öğrencinin öğrenme etkinliğini anlayabilmesi öğretmenin başlangıç noktası olmaktadır.

Çocuğun resmini anlatması, bu konuda düşünmesi demektir. Çocuk resmin de gerçekleştiğı ya da gerçekleştiremediğı şeyleri anlatırken olaya zihinsel olarak katılmakta ve düşünmektedir. Bu yolla, kendini tanıması için öğretmenine ipuçları

vermektedir. Bu arada kendisini de içgüdüsel olarak eleştirmekte ve değerlendirmektedir. Öz eleştiri ve değerlendirme ise insanın yaşam boyu geliştirmeye çalıştığı önemli bir kişilik boyutudur (Etike, 1995).

Değişik yaş gruplarında çocuklar kendi çalışmalarını farklı şekillerde değerlendirebilir ve övebilirler. Eillean Pickard "Çocuğun Yaratıcı Yeteneğinin Gelişimi" adlı incelemesinde şöyle demektedir. Somut işlemlerle ilgili gelişme dönemine giren çocuk kavramayla ilgili organizasyonu önemli ölçüde elde etmiştir. Fakat çocuk çevresi tarafından sınırlandırılır. Kendisini kuramsal dünyada rahat hissedemez. Fikirlerden çok nesnelerle ilgilenir ve şartlar onun gerçeğini oluşturmasını engeller. Varsayımda (hipotez) bulunmasını bilmeyen somut işlemlerle uğraşan çocuklar kendi veya başkalarının çalışmalarını algılama, kıyaslama, karşıtlık, odaklama, seçme ve değer verme suretiyle övüp değer biçebileceklerdir.

Çocuklar olgunlaşırken varsayımda bulunabilecek kabiliyete gelmekte ve soyut işlem basamaklarını anlayabilmektedirler. Kendi bilgi ve deneyimleriyle varsayımda bulunabileceklerdir. Daha küçük çocuklar deneyimlerini doğrudan somut cevaplar vermeye dayalı bir değerlendirme ile yapar. Onlardan büyüklerin yaptığı çok zekice kültürel farklılıklara tepki göstermeleri beklenmemelidir. Onlar, büyük olasılıkla kendi görüşleriyle aynı olacak estetik yargılarda bulunmayacak ve eserin tanımlanabilir içeriğine tepkide bulunacaklardır. Örneğin "ben şu ağacı sevdim, bu güzel bir renk" diyebilirler. Onlar bir sanat eserini bir fotoğraf gibi algılamaktadır.

Görülmektedir ki, öğrenciye sanat derslerinde yaptığı sanatsal çalışmayı ifade etme olanağı verildiğinde öğrenme ve öğretimin ana hedeflerine ulaşabilmektedir. Öğrencilere kendi öğrenmelerinin farkında olabilecekleri kendini yine kendilerinin değerlendirebileceği imkanlar verilmesi gerekmektedir (Mamur, 2004, s.72).

Bu nedenle öğrencilerin kendilerini değerlendirebilecek aşağıdaki soruların benzerlerini sorup yanıtlamaları sağlanabilir (Oğuz, 2000, s.26):

- Bu konuda neler biliyorum?, Bilmediklerim neler?
- Bunları arkadaşlarıma nasıl öğretebilirim? Bu bilgileri günlük yaşamımda nasıl kullanabilirim?
- Konunun ana ve yan fikirleri nedir?
- Sunulandan başka, ben hangi örnekleri verebilirim?
- Bunların en önemlisi hangisidir? Neden?
- Bu durumda ben olsam ne yapardım?
- Böyle olsaydı nasıl olurdu?
- Bunlar ne gibi sonuçlar doğurabilir?

Ken Baynes'in ise tasarım sürecini yaşayanlardan şu sorulara yanıt aramalarını istemiştir (Yurdakul, 1990, s.86):

- Nasıl bir deneyim yaşadım?
- Bu deneyim hakkında ne düşündüm? Bu deneyim hakkında nasıl düşündüm?
- Bu deneyim hakkında neden düşündüm?
- Muhakeme ederken temelde hangi kriterleri, değerleri göz önüne aldım?
- Neden bazı şeylerden hoşlanıyor, bazılarından hoşlanmıyorum?
- Durumu daha da iyiye götürmek için ne yapmalıydım?

Kendi kendine değerlendirme kişiye kendi aktivitelerinin bilicinde olmasını sağlayarak öğretmen ve öğrencinin karşılıklı iletişimini kolaylaştıracaktır. Kendi kendine değerlendirme kayıtları ise öğrencinin daha önceki aktivitelerine dönüp bakmasına neden olacak ve güçlü oldukları alanları ve zayıf oldukları noktaları görmelerine neden olacaktır.

6.4. Öğretmenin Kendi Kendini Değerlendirmesi

Değerlendirmeyi yapan öğretmen, öğrencisini değerlendirmenin yanı sıra, kendini ve öğretim sistemini de değerlendirmektedir. Bunun bilincinde ve farkında olan eğitimciler daha etkili bir değerlendirme yapabilmek ve ortaya çıkan sorunları

çözebilmek için çabalamaktadırlar.

Değerlendirme sırasında karşılaşılan problemlerin çoğunu öğretmenlerin sanat eğitimindeki değerlendirme konusundaki genel deneyimsizliğinin sonucu olduğu söylenebilir (Aughwaine, 1983, s.105). Zamanla deneyim kazanan öğretmen nasıl eğitim-öğretim ortamını etkili ve verimli bir hale getiriyorsa, aynı şekilde ölçme değerlendirme sistemini de kendine ve eğitim-öğretim ortamına göre düzenleyecek ve geliştirecektir.

Bir başka sorun ise sanatsal çalışmaların değerlendirilmesinde sanat eğitiminin hedeflerinin belirtilmemesi eksikliğidir. Bu konuyla ilgili şunları söylemektedir. "Biz sadece öğretmenlerin, öğretmen olarak neyi öğrenmeye ihtiyacımız olduğunu ve aynı zamanda öğrencilerin kendi kendileri hakkında neyi bilmek istediklerini sormalıyız. Onlar kendilerinden ne beklenildiğini ne ölçüde başarabildiklerini öğrenmek isterler ve hepsinden önce kendilerinin değerlendirildiği kriterleri paylaşmak anlamak ihtiyacındadırlar".

Artut ise (2001,s.246) sanat eğitiminin temelinde olan eleştirel tavrın ortaya çıkmasında da öğretmenin kendi kendine şu soruları sormasını istemektedir.

- Sınıfta eleştiri ortamını, havasını nasıl ilginç hale getirebilirim?
- Nasıl bir başlangıç yapmalıyım, iletişim tarzı nasıl olmalı?
- Sanatsal öğrenmede eleştirinin rolü nedir?
- Eleştiri kriterleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun mu?
- Sanatsal öğrenmede eleştiri kapsamını nasıl genişletebilirim?
- Eleştirinin amaç ve anlamına yönelik hangi kaynak, araç- gereçlerden yararlanmalıyım?
- Eleştirel ortamda rolüm ne olmalı, öğrencilere ne tür sorular sorabilmeliyim?
- Öğrencilerin katılımını nasıl sağlayabilirim?
- Öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal güçlerinin ifadelerine ilişkin

ortamı nasıl yaratmalıyım? Onları nasıl cesaretlendirmeliyim?

- Sanat ürünlerinin eleştirisinde öğrencilerden beklentilerim ne olmalı?

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren-örneklem, verilerin toplama araçları ve verilen analizi üzerinde durulmuştur.

1- Araştırma Modeli

Araştırmada deneysel desenlerden “Ön test-Son test Kontrol Gruplu Desen” modelinde yapılmıştır.

Deneysel desenler değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma yöntemleridir. Araştırmacı bu hedefine varmak için deneysel değişkenleri yani bağımsız değişkenleri manipüle etmek, iç geçerliği korumak için istenmedik değişkenleri kontrol altına almak ve bağımlı değişkenler üzerinde ölçme yapma durumu söz konusudur (Büyüköztürk, 2001, s.3). Karasar’a göre (1998, s.97), bilimsel değeri en yüksek denemeler olarak kabul edilen gerçek deneme modellerinden ön test-son test kontrol gruplu model ile yapılan araştırmalarda, yansız atama ile bir deney, bir de kontrol grubu örnekleme oluşturulmaktadır.

Araştırmada Çok Alanlı Sanat Eğitiminde ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır, neler yapılmalıdır bu sorulara cevap aranacaktır. Araştırmada İstanbul/Kadıköy ilçesi Mehmet Akif İlköğretim Okulu 7-A, 7-B sınıf öğrencilerden 2 grup olarak toplam 46 öğrenci seçilmiştir. Yansız atama (random) yoluyla gruplardan birisi deney, diğeri kontrol grubu olarak atanmıştır. Deney grubuna Ç.A.S.E. dayalı öğretim yöntemi, kontrol grubuna ise geleneksel öğretim yöntemi uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan deney deseni, Tablo-1’de özetlenmektedir.

Tablo–1

Deney Deseni

Grup	Ön test	Denel İşlem	Son test
GD	Ö1	GDÖ	Ö3
GK	Ö2	GÖ	Ö4

Araştırmada ayrıca nitel araştırma yöntemleri de kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.19).

Gözlem belli bir kimse, yer, olay, nesne, durum ve şarta ait bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiştir (Karasar, 1998, s.156).

Stewart ve Cash ise görüşmeyi, önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlamışlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.92).

Eğitsel eleştiri ise, bir günlük okul etkinliğinin daha iyi ve tam anlamıyla anlaşılabilmesi için tanımlanması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik araştırma işlemidir.

Deney grubundan seçilen seviyeleri farklı üç öğrenci yakından takip edilerek; gözlemler yapılarak ayrıntılı formlar hazırlanmış ve uygulanmıştır. Sanat eğitimi dersinin ölçme ve değerlendirme aşamasıyla ilgili hazırlanan formlar öğrenciler gözlenerek doldurulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırma 2007-2008 eğitim öğretim yılı İstanbul Kadıköy ilçesindeki bir ilköğretim okulunun 7. sınıf görsel sanatlar/resim dersine kayıtlı toplam 46 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Tablo 2’de çalışma grubu içerisinde yer alan ve öğrenci

sayıları verilmiştir.

Tablo-2
Çalışma Grubu İçerisinde Yer Alan Okul ve Öğrenci Sayıları

Okul	Grup	N
Mehmet Akif İÖÖ	Deney	24
	Kontrol	22

Hangi grubun deney ya da kontrol grubu olacağına yansız atama yoluyla karar verilmiştir. Tablo-3'te deney ve kontrol gruplarının ön test başarı puanlarının genel olarak karşılaştırılması verilirken, Tablo-4'te Bilgi Düzeyi, Tablo-5'te Kavrama Düzeyi açısından ön test puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır.

Tablo-3
Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test Başarı Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	T
Deney	24	11,80	1,82	58	0,587
Kontrol	22	10,60	1,13	58	0,587

$p>0.05$

Tablo-3'ten de anlaşıldığı gibi deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında manidar bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin görsel sanatlar/resim dersi Kübizm ve Picasso konusunun gerektirdiği önkoşul öğrenmeler ya da giriş yeterlilikleri açısından bir farklılık taşımadığı söylenebilir.

Tablo-4
Deney ve Kontrol Gruplarının Bilgi Düzeyi Ön test Puanlarının
Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	sd	t
Deney-bilgi	24	7,87	1,81	58	0,270
Kontrol-bilgi	22	6,04	1,76	58	0,270

$p>0.05$

Tablo-3'ün incelenmesinden anlaşıldığı gibi deney ve kontrol gruplarının bilgi düzeyi ön test puanları arasında manidar bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin görsel sanatlar/resim dersi Kübizm ve Picasso konusunun gerektirdiği ön bilgi düzeyindeki önkoşul öğrenmeler ya da giriş yeterlilikleri açısından bir farklılık taşımadığı söylenebilir.

Tablo-5
Deney ve Kontrol Gruplarının Kavrama Düzeyi Ön test Puanlarının
Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t
Deney-bilgi	24	4,13	1,50	58	0,90
Kontrol-bilgi	22	3,67	1,48	58	0,90

$p>0.05$

Tablo-5'in incelenmesinden de anlaşıldığı gibi deney ve kontrol gruplarının kavrama düzeyi ön test puanları arasında manidar bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin görsel sanatlar/resim dersi Kübizm ve Picasso konusunun gerektirdiği önkoşul öğrenmeler ya da giriş yeterlilikleri açısından bir farklılık taşımadığı söylenebilir.

2- Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2007–2008 eğitim öğretim yılı güz dönemi İstanbul/Kadıköy ilçesi, örnekleme ise Mehmet Akif İlköğretim Okulu 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Deney grubu 7-A şubesi, kontrol grubu ise 7-B şubesi olarak atanmıştır. Deney grubunda 24, kontrol grubunda ise 22 öğrenci bulunmaktadır.

3- Verileri Toplama Teknikleri

Bu araştırmada verilerin toplanma aşamasında, Başarı testi, değerlendirmeyi yakından takip edebilmek için, süreç değerlendirme, ürün değerlendirme, sanatsal bilgiyi sına, öz eleştiri ve genel değerlendirmenin yanı sıra 3 öğrenciye uygulanan sanat dersi genel ölçümleme testi ile elde edilmiştir.

Başarı Testinin Geliştirilmesi

Araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar/resim dersine ilişkin ön ilgilerini ve son bilgilerini ölçmek amacıyla (ön test-son test) kullanılan ölçme aracı, 29 çoktan seçmeli sorudan oluşmaktadır. Ek 1’de verilen bu ölçme aracı, görsel sanatlar/resim dersi için belirlenen hedef davranışlar temel alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Başka bir okulda 7 sınıf öğrencilerine uygulanan başarı testleri uzman görüşüne sunulduktan sonra çalışma grubuna uygulanmıştır. Hazırlanan test ve elde edilen veriler 0 ve 1 puan şeklinde puanlara dönüştürülmüş, güvenirlik testleri ile ilgili çözümlemelerde ve test için gerekli sürenin belirlenmesinde kullanılmıştır.

Buna göre testin ortalama güçlüğü % 46 olarak bulunmuştur. Böylece testin ortalama güçlükte olduğu sonucuna varılmıştır. Testin güvenirliği ise, KR- 20 (Kuder Richardson) formülü ile hesap edilerek, güvenirlik katsayısı 83 olarak hesaplanmıştır. Tablo-7’de Ölçek maddeleri ve toplam madde korelasyonları verilmektedir.

Süreç Değerlendirme Yaprağı: Proje içerisinde öğrenciler çalışır durumdayken yapılan gözlemleri içeren 14 ayrı davranışın niteliğini ölçmek için hazırlanmış ölçütlerden oluşmaktadır. İstenilen davranışın öğrencide olup olmadığı

Evet, Kısmen, Hayır olarak derecelendirilmiştir. Öğrencide oluşması istenen olumlu davranışın yüzdesi alınarak bir derecelendirme yapılmıştır. Kısmi (kısmen) davranışlar, öğrencinin çabası göz ardı edilemeyeceği için olumlu davranışlar yüzdesinde ele alınmıştır.

%75-100 =25 puan

%74-50 =20 puan

%49-25 =15 puan

%24-10 =10 puan

%9-1 = 5 puan

Alınan puan genel değerlendirmeye eklenmiştir.

Ürün Ölçümleme Yaprağı: Yapılan sanatsal çalışmanın niteliğini belirlemek amacıyla üründe olması istenen 4 ölçüt belirlenmiş ve her ölçütü puanlama yapılmıştır.

Özgünlük ve yaratıcılık = **10 puan**

Üründeki estetik öğeler = **5 puan**

Teknik beceri = **5 puan**

Verileni alma ve uygulama yetisi = **5 puan**

Toplam 25 puan üzerinden ölçümleme yapılarak alınan puan genel değerlendirmeye eklenmiştir.

Sanatsal Bilgiyi Sınama Yaprağı: Ç.A.S.E. içinde yer alan sanat tarihi, estetik ve eleştiri alanlarında ölçümleme yapabilmek için hazırlanan, öğrencilerin proje ile ilgili edindikleri sanatsal bilgilerin ölçülmesi amacıyla 2 sanat tarihi, 4 sanat eleştirisi ve 2 estetik olmak üzere 8 sorudan oluşmuştur. Sorular yapıt içerik, çoktan seçmeli sorulmuştur. Ayrıca maddelere öğrencilerin kişisel görüşlerini aktarabilecekleri bölümler eklenmiştir.

Notlandırmada sanat tarihi ve sanat eleştirisinin betimleme ve çözümleme

basamağı tek bir doğruyu tanımladığı için 3'er puan, sanat eleştirisi yorumlama ve yargılama basamağında, belirli bir ölçütü karşılaya bilme düzeyine göre 3'er puan verilmiştir. Estetik basamağında ise yine bir ölçüt belirlenmiş, sanat eserine geçerli bir değer yükleyebilme 4, sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme ise 3 puan üzerinden değerlendirilmiş ve genel değerlendirmeye eklenmiştir.

Özeleştir (Öz Değerlendirme) Yaprağı: Öğrencilerin eleştirel yetenekleri ile ilgili bulguları elde edebilmek amacıyla sanat eleştirisi basamakları olan Betimleme, Çözümleme, Yorum ve Yargı aşamalarını 14 soru ile kendi çalışmalarına, 2 soru ile de arkadaşlarının çalışmalarına uygulamaları istenmiştir. Elde edilen verilerle kendi değerlendirme ölçülerini oluşturabilme düzeyleri incelenmiş, notlandırma yapılmamıştır. Öğrencinin süreç içerisinde, nitel bir değerlendirmesi alınmış ve eleştirel yeteneği belirlenmiştir.

Genel Değerlendirme Yaprağı: Genel değerlendirme yaprağı bir tür toparlayıcı değerlendirme olup süreç içerisindeki ölçümleme ve değerlendirmeye ilişkin tüm veri puanlarının toplamı sonucu oluşan ve öğrenciye aktarılan nottur. Bu değerlendirme aşağıdaki biçimde toplanmıştır.

Süreç, öz eleştiri ve kanaat	= 50 puan
Sanatsal bilgi	= 25 puan
Ürün	= 25 puan

Sanat Dersi Genel Ölçümleme Testi: Sanat konusunda bu değerlendirme şekli ülkemizde henüz yerleşmiş değildir. Bu değerlendirme belirli öğrenme alanlarını kapsar; sanat tarihi bilgisi, sanat yapıtına göre değer, algı, yargı ve üründür. 6 sorudan oluşan genel değerlendirme soruları 3 yardımcı öğrenciye uygulanarak sanatsal öğrenme alanları belirlenmeye çalışılmış ve nitel olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

4- Verilerin Analizi

Araştırmada nicel verilerin çözümlenmesinde; Pentium II işlemci, IBM uyumlu bir bilgisayardan yararlanılmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan denencelere yönelik olarak toplanan veriler, önce veri kodlama formlarına işlenmiştir. Daha sonra bilgisayara aktarılan veriler üzerinde gerekli istatistiksel çözümler için SPSS (The Statistical Packet for the Social Sciences), Excel ve Statistica paket programlarından yararlanılmıştır. Anılan paket programlarla, denenceler doğrultusunda: deney ve kontrol gruplarının erişimi, kalıcılık ve tutum puan ortalamalarının karşılaştırılmasında aritmetik ortalama, standart sapma ve t-testi kullanılmıştır.

İstatistiksel değerlendirmeler yapılmadan önce, öğrencilerden uygulanan test ve ölçeklerdeki soruların tümüne yanıt vermeleri istenmiş ve bunlar tek tek incelenmiştir. Başarı testi için istatistiksel işlemler, deney grubundan 24, kontrol grubundan 22 olmak üzere toplam 46 denek öğrenci üzerinde uygulanmıştır. 29 maddeden oluşan başarı testinde her doğru maddeye 1 puan verilerek, en yüksek puan 29 olarak belirlenmiştir.

Nitel veriler elde etmek amacıyla gözlem ve görüşmeden yararlanılmış ve eğitsel eleştiri yöntemi kullanılmıştır. Eğitsel eleştiri yöntemiyle toplanan nitel veriler, ilgili literatürlere dayanılarak çözümlenmiştir. Eğitsel eleştiri yöntemini geliştiren Eliot Eisner bu metodolojisini betimleyici, tematik ve çözümsel öğelerden oluşan estetik eleştiriye dayandırmaktadır. Sanat öğretiminin niteliğinin araştırılmasına yönelik bir yöntem olan eğitsel eleştiri, bir ders saati süresinde sanat dersinin her günkü durumu içerisinde tanımlanması, çözümlenmesi, yorumlanması ve yargılanma sürecidir. Tanımlama aşamasında gözlemi yapan araştırmacı okul, sınıf, öğretmen, öğrenciler ve sanat dersi ile ilgili bilgi toplamaktadır. Çözümleme aşamasında gözlemci, eğitimle ilgili kavramları kullanarak öğretim türü veya öğrencinin sanatsal yönelimleri gibi bölümleri çözümlemektedir. Yorumlama ise, bir deneyimden anlam çıkarma sürecidir.

ve her aşamada gerçekleştirilir. Yorumlama ders boyunca sınıf atmosferinin durumuna ve nasıl değiştiğine ilişkin yorumları içermektedir. Yargı basamağı bir değer biçme işlemidir. Bu derste sınıfın güçlü olduğu yanların tespiti ve zayıf unsurların geliştirilmesine yönelik önerileri kapsamaktadır (Özsoy, 2001, s.45).

Eğitim ortamının durumu tutulan notlar ve çekilen fotoğraflarla tanımlanmış, sınıftaki öğrenci öğretim etkileşim biçimi şematik olarak belirtilerek gözlenen sürecin yorumu yapılmış ve öğretim içeriğinin dökümü yapılmıştır. Öğretmenin öğretim yöntemi ve ağırlıklı öğretim tarzı için ilgili literatürden yararlanılmıştır.

Öğretim Yöntemleri

Bir ders saati süresinin çözümlenmesi gözlem ve değerlendirmeye gerçekleştirilir. Bu yöntemin amacı, eğitim etkinliğini daha yakından izleyebilmeyi ve canlı ayrıntıları çözümleyebilmeyi sağlamaktır (Özsoy, 2001, s.52).

Kırıçoğlu ve Stokrocki'ye (1997:3, s.58) göre öğretim bir bilgi aktarma sürecidir ve bu süreç temel bilgi aktarımı, yönetsel, süreç içinde iletişimsel ve işlevsiz diye tanımlanabilecek öğretim yollarından oluşmaktadır. Bilginin aktarıldığı ders sürecinde öğretmen genellikle bu dört yöntemi kullanmaktadır. Temel bilgi aktarımı; genellikle bir dersin başlangıcında, bilginin planlı şekilde anlatılması ve konunun bütün sınıfa sunulmasıdır. Yönetsel öğretim; sınıfın ve kullanılacak gereçlerin düzenlenmesi ve ders sırasında öğrenci disiplininin sağlanmasını öngörür. Süreç içinde iletişimsel öğretim; bireysel ve küçük gruplarla ürün ve gelişmeleri ile ilgili görüşme, öğretmenin öğrenciye sorunların çözümüne ilişkin seçenekler sunmasıdır. Anında görüş bildirme gibi. İşlevsiz ise; öğretmenin öğrencilerle serbest, doğrudan öğretimle ilişkisi olmayan biçimde ilgilenmesidir.

Süre Örneklemesi Tablosu

Gözlem kaydının dökümü yapılarak öğretim yöntemlerinin kodlanmasından sonra aşağıdaki süre örneklemesi tablosu oluşturulmuştur. “süre örneklemesi tablosu” kaydı yapılan 40 dakikalık bir dersin dökümünden sonra öğretmenin kullandığı değişik öğretim yöntemlerinin süre olarak saptanması bir tabloya dönüştürülmesidir (Özsoy, 2000, s.45).

Öğretim	Dakika	%
Temel Bilgi Aktarımı		
Yönetmel		
Süreç İçinde İletişimsel		
İşlevsiz		
Toplam		

Öğretmenin Derste Uyguladığı Ağırlıklı Öğretim Tarzı

Öğretmenin ders içinde öğrencilere yaklaşım ve bilgiyi aktarma tarzı, dersi anlatış şekli, öğrenciyi güdüleme biçimi ve öğrenciyi derse katılımı sağlaması gibi yaklaşımlarda ağırlıklı olarak kullandığı yöntem onun tarzını belirlemektedir. John Michael Art and Adolescence adlı kitabında sanat öğretmenlerinin sıklıkla kullandıkları dört öğretim tarzından söz etmektedir (Özsoy, 2001, s.54):

1. Otoriter Öğretim Tarzı: Emredici olup, düz ve göstererek ders anlatımını içerir.
2. Sorgulayıcı Öğretim Tarzı: Önceden açık uçlu sorularla ve bunların hatırlamasını kolaylaştırıcı çok seçenekli cevapların kullanılmasıyla dersin işleniş şeklidir. Öğrenciler uygun yanıtları seçmeye yönlendirirler. Temelde soru-cevap ağırlıklıdır ve bu tarz sokratik sorgulama da denilmektedir. Bu tarz sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik öğretiminde yaygın bir biçimde kullanılır.
3. Yardım Sağlayıcı Öğretim Tarzı: Genel olarak öğrencilere birebir yardım ederek, gereksinim duydukları açıklamaları göstererek ve diğer yardımları sağlayarak onları daha bireysel dikkate doğru yönlendirerek gerçekleştirilen öğretim türüdür.
4. Tasasız Öğretim Tarzı: Genel anlamda ‘bırakınız yapsınlar’ anlayışıdır. Bu tarz sanat öğretiminde en zayıf yoldur. Bu tarzı seçen öğretmen, öğrencinin kendi başına araştırmasına ve öğretmenin çok az konuşması ve daha az yardımcı olması gerektiğine inanır.

Öğrenci Özeleştir (Öz değerlendirme) formunun sonuçlarıyla üç öğrencinin sanata yönelik yaklaşımları belirlenip değerlendirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin bir

sanat eseri değerlendirilmelerinde gerekli görülen ölçütler ilgili literatürden (Kırıçoğlu ve Stokrocki) yararlanılarak bir çalışma yaprağına dönüştürülmüştür (Ek-8). Bu çalışma yaprağı Edmund Feldman'ın (1970) geliştirdiği sanat eleştirisinin ilk evreleri ile öğrencisi Gene Mittler'in (1986) bu evreleri ébakmayı öğrenmek, öğrenmek için bakmak” diye adlandırdığı bir dizi soru metninden oluşturulmuştur (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997a). Öğrencilerin ilgili forma verdikleri yanıtlar Ek-9’da verilmiştir.

Örnek olarak seçilen üç öğrencinin çalışmaları Lowenfeld'in Resimsel Gelişim Evreleri kuramı ve Piaget'in Zihinsel Gelişim Evreleri kuramı ile eşleştirilerek hazırlanmış gelişim evreleri tablosundan yararlanılarak çözümlenmiştir.

Lowenfwld ve Brittain insanın karalama evresinden ergenliğe uzanan yaşamında yaratıcılık ve zihinsel gelişimin geçirdiği evreleri incelemişlerdir. Böylece tespit edilen evrelere göre çocuğun hangi gelişim basamağında değerlendirileceği belirlenebilmektedir. Gelişim kuramı insanların düzenli evrelerde basitten karmaşığa doğru gelişim gösterdiğini varsaymaktadır. Piaget (1962) ise bilişsel gelişim evrelerini genişletmiştir. Piaget (1962) ise bilişsel gelişim evrelerini genişletmiştir. Sanat eğitiminde ise Viktor Lowenfeld bütün öğrencilerin “evrenselden tikele” doğru doğal olarak gelişeceklerini varsayarak, sanatsal gelişmenin evrelerini tasarlamıştır (Lowenfeld ve Britain, 1947). Lowenfeld bunu yaparken sanatsal gelişme evrelerinin yalnız çerçeve kurallar olacağını ve bu evrelerin çoğu kez örtüşeceğini de söylemiştir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

1- ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ VE GELENEKSEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN GÖRSEL SANATLAR (RESİM-İŞ) DERSİNDEKİ ÖĞRENCİ BAŞARISINA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın yöntem bölümünde belirtildiği şekliyle, deney ve kontrol gruplarının deney başlamadan önce uygulanan ön testten aldıkları puanlara göre karşılaştırmalarının yanı sıra her iki grubun başarılarının deney sonunda hangi düzeye ulaştığı belirlenmeye çalışılmıştır. “Ç.A.S.E.’nin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubundaki ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin ünite sonundaki başarı düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklindeki sorunun cevabına ilişkin elde edilen bulgular incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının görsel sanatlar dersindeki “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso” projesine ilişkin başarı puanları karşılaştırılarak aradaki farka bakılmıştır. Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere ön test-son test verilmiş ve puanları hesaplanmıştır. Tablo-6’da öğrencilerin ön test-son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları verilmektedir.

1.1. Deney Grubuna Yönelik Bulgular ve Sonuçları

Tablo-6

Deney Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	sd	T	p
Ön test	24	11,80	1,82	15,879	29	16,548	0,000
Son test	24	25,65	2,18	15,879	29	16,548	0,000

Tablo-6’da da görüldüğü gibi Ç.A.S.E. ‘ne dayalı öğretimin uygulandığı deney grubunun ön test puan ortalaması $\bar{X} = 11,80$ iken son test puan ortalaması $\bar{X} = 25,65$ ’e ulaşmıştır. Öğrencilerin ön test-son test puanları arasındaki bu artış 0.05 düzeyinde manidar bulunmuştur (15,879, $p < 0.05$). Ortaya çıkan önemli fark deney grubunun lehinedir. Bu sonuç Ç.A.S.E.’nin “Kübizm ve Picasso” projesi için iyi bir yöntem olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak ulaşılan bulgular, Ç.A.S.E. ve geleneksel öğretim etkinliklerinin uygulandığı ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersindeki başarıları arasında önemli bir fark olduğunu göstermektedir. Deney grubunda uygulanan Ç.A.S.E. yöntemi ile öğrenciler, görsel sanatlar dersinde daha başarılı olmuşlardır. Elde edilen bulgular, çok alanlı sanat eğitimi yönteminin öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkilerinin varlığını açıklayan kuramsal bilgilerle paralellik taşımaktadır.

Tablo-7

Deney Grubu Öğrencilerinin Bilgi Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	sd	T	p
Öntest-bilgi	24	7,87	1,81	11,179	29	4,847	0,000
Sontest-bilgi	24	17,46	2,18	11,179	29	4,847	0,000

Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere bilgi düzeyini ölçmeye yönelik ön test-son test verilmiş ve bilgi düzeyine yönelik puanlar hesaplanmıştır. Tablo-7’de öğrencilerin bilgi düzeyi ön test-son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları verilmektedir. Tablo-7’den de anlaşılabacağı gibi Ç.A.S.E.’ne dayalı öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin bilgi düzeyi ön test-son test puanlarında anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur ($t= 17,46$, $p<0.05$). Bu bulgu Ç.A.S.E. ‘ne dayalı öğretim uygulamalarını içeren kübizm ve Picasso projesinin görsel olarak desteklenmesi, eğitim ortamında verilmesiyle öğrencilerin bilgi düzeyine yönelik bir artış olduğu görülmektedir.

Tablo-8

Deney Grubu Öğrencilerinin Kavrama Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1- \bar{X} 2$	Sd	t	p
Ön test-kavr.	24	4,13	1,50	4,219	29	6,236	0,000
Son test-kavr.	24	8,72	2,83	4,219	29	6,236	0,000

$p<0.05$

Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere kavrama düzeyini ölçmeye yönelik ön test-son test verilmiş ve kavrama düzeyine yönelik puanlar hesaplanmıştır. Tablo-8’de öğrencilerin kavrama düzeyi ön test-son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları verilmektedir. Tablo-8’den de anlaşılabacağı gibi Ç.A.S.E.’ne dayalı öğretimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin kavrama düzeyi ön test-son test puanlarında anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur ($t=6,236$, $p<0.05$). Bu bulgu Ç.A.S.E. ‘ne dayalı öğretim uygulamalarını içeren kübizm ve Picasso projesinin görsel olarak desteklenmesi, tartışan, sorgulayan ve bağlantılar kurabilen eğitim sürecinin işlenmesiyle öğrencilerin kavrama düzeyine yönelik bir artış olduğu görülmektedir.

1.2. Kontrol Grubuna Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Tablo-9

Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	Sd	t	p
Ön test	22	11,80	1,82	0,87	29	1,314	0,201
Son test	22	12,78	2,13	0,87	29	1,314	0,201

$p < 0.05$

Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere ön test-son test verilmiş ve puanları hesaplanmıştır. Tablo-9’da öğrencilerin ön test-son test puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları ortalamaların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo-9’un incelenmesinden de anlaşılabileceği gibi geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun ön test-son test puanları arasında ki artış çok fazla değildir. Buna göre, geleneksel öğretim yöntemiyle işlenen kübizm ve Picasso projesi öğretiminin öğrencilerin bilgi düzeyi erişilerinde anlamlı bir artış sağlamadığı söylenebilir.

Tablo-10

Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bilgi Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	Sd	t	p
Ön test-bilgi	22	6,04	1,76	0,19	29	0,281	0,324
Son test-bilgi	22	6,13	2,16	0,19	29	0,281	0,324

$p < 0.05$

Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere, bilgi düzeyini ölçmeye yönelik ön

test-son test verilmiş ve bilgi düzeyine yönelik erişim puanları hesaplanmıştır. Tablo-10'da öğrencilerin bilgi düzeyi erişim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları ortalamaların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo-10'un incelenmesinden de anlaşılabileceği gibi geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun bilgi düzeyi ön test-son test puanları arasında ki artış çok fazla değildir. Buna göre, geleneksel öğretim yöntemiyle işlenen kübizm ve Picasso projesi öğretiminin öğrencilerin erişimlerinde anlamlı bir artış sağlamadığı söylenebilir.

Tablo-11
Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kavrama Düzeyi Ön test-Son test Puanlarının
Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	Sd	t	p
Ön test-kavr.	22	3,67	1,80	0,703	29	1,373	0,024
Son test-kavr.	22	3,98	1,76	0,703	29	1,373	0,024

p<0.05

Uygulamadan önce ve sonra öğrencilere, kavrama düzeyini ölçmeye yönelik ön test-son test verilmiş ve kavrama düzeyine yönelik erişim puanları hesaplanmıştır. Tablo-11'de öğrencilerin kavrama düzeyi erişim puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımlı gruplar t-testi sonuçları ortalamaların karşılaştırılması verilmiştir. Tablo-11'in incelenmesinden de anlaşılabileceği gibi geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubunun kavrama düzeyi ön test-son test puanları arasında ki artış çok fazla değildir. Buna göre, geleneksel öğretim yöntemiyle işlenen Kübizm ve Picasso projesi öğretiminin sadece öğretmenin anlatımına dayandığı görülür, öğrencilerin erişimlerinde anlamlı bir artış sağlamadığı söylenebilir.

1.3. Deney ve Kontrol Grubu Son test Bulguları ve Yorumları

Deney grubu öğrencilerine Ç.A.S.E. 'ne dayalı olarak 4 haftalık Kübizm ve Pablo Picasso projesi öğretilirken, kontrol grubunda geleneksel öğretime dayalı olarak öğretim yapılmıştır. Uygulamadan sonra öğrencilere test verilmiş ve başarı puanları (son test) hesaplanmıştır. Tablo-12'de deney ve kontrol grubu öğrencilerinin puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları karşılaştırılması verilmektedir.

Tablo-12
Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Başarı (Son test) Puanlarının
Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	Sd	T	p
Deney	24	25,65	2,18	12,857	58	10,473	0,000
Kontrol	22	12,78	2,13	12,857	58	10,473	0,000

p<0.05

Tablo-12'de de görüldüğü gibi geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu ile Ç.A.S.E. 'nin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin son test puanları arasında fark (başarı) manidar bulunmuştur. Buna göre Ç.A.S.E.'ne dayalı öğretim uygulamalarını içeren Kübizm ve Picasso projesi öğretiminin öğrencilerin başarılarında, geleneksel öğretime göre anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir. Bu sonuç, öğrenci başarılarına ilişkin gözlenen değişimlerin deney grubuna yapılan işlemlere bağlanabileceğini göstermektedir.

Tablo-13
Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bilgi Düzeyi Başarı (Son test)
Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	Sd	T	p
Deney	24	17,46	2,18	10,259	58	11,756	0,000
Kontrol	22	6,13	2,16	10,259	58	11,756	0,000

p<0.05

Deney grubu öğrencilerine Ç.A.S.E. 'ne dayalı olarak 4 haftalık Kübizm ve Pablo Picasso projesi öğretilirken, kontrol grubunda geleneksel öğretime dayalı olarak öğretim yapılmıştır. Uygulamadan sonra öğrencilere test verilmiş ve bilgi düzeyine yönelik başarı puanları (son test) hesaplanmıştır. Tablo-13'de deney ve kontrol grubu öğrencilerinin bilgi düzeyi başarı(son test) puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları karşılaştırılması verilmektedir. Tablo-13'de de görüldüğü gibi geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu ile Ç.A.S.E. 'nin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin bilgi düzeyine yönelik son test puanları arasında fark (başarı) manidar bulunmuştur. Buna göre Ç.A.S.E.'ne dayalı öğretim uygulamalarını içeren Kübizm ve Picasso projesi öğretiminin öğrencilerin bilgi düzeyine yönelik başarılarında, geleneksel öğretime göre anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir. Bu sonuç, öğrenci başarılarına ilişkin gözlenen değişimlerin deney grubuna yapılan işlemlere bağlanabileceğini ve bu işlemlerin kontrol grubunda yapılan etkinliklere oranla öğrencilerin bilgiye yönelik başarıları üzerinde daha fazla etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo-14

Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kavrama Düzeyi Başarı (Son test)

Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin t- Testi Sonuçları

İşlemler	N	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X} 1 - \bar{X} 2$	Sd	t	p
Deney	24	8,72	2,83	8,658	58	11,102	0,000
Kontrol	22	3,98	1,76	8,658	58	11,102	0,000

p<0.05

Deney grubu öğrencilerine Ç.A.S.E. 'ne dayalı olarak 4 haftalık Kübizm ve Pablo Picasso projesi öğretilirken, kontrol grubunda geleneksel öğretime dayalı olarak öğretim yapılmıştır. Uygulamadan sonra öğrencilere test verilmiş ve kavrama düzeyine

yönelik başarı puanları (son test) hesaplanmıştır. Tablo-14’de deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kavrama düzeyi başarı(son test) puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları karşılaştırılması verilmektedir. Tablo-14’de de görüldüğü gibi geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu ile Ç.A.S.E. ‘nin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin kavrama düzeyine yönelik son test puanları arasında fark (başarı) manidar bulunmuştur. Buna göre Ç.A.S.E.’ne dayalı öğretim uygulamalarını içeren Kübizm ve Picasso projesi öğretiminin öğrencilerin kavrama düzeyine yönelik başarılarında, geleneksel öğretime göre anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir. Bu sonuç, öğrenci başarılarına ilişkin gözlenen değişimlerin deney grubuna yapılan işlemlere bağlanabileceğini ve bu işlemlerin kontrol grubunda yapılan etkinliklere oranla öğrencilerin kavramaya yönelik başarıları üzerinde daha fazla etkili olduğunu göstermektedir.

2- GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN ÖLÇÜMLEME VE DEĞERLENDİRME AÇISINDAN EĞİTSEL ELEŞTİRİ

2.1. Eğitim Ortamının Betimlenmesi

Araştırmaya yardımcı olması amacıyla seçilen okul Kadıköy ilçesine bağlı merkezi bir okuldur. 290 öğrenciyle az bir nüfusa sahip okul, çevresinde iki ilköğretim okulu bulunmasından ve bina yapısının da küçük olmasından dolayı bu şekilde az bir öğrenci sayısına sahiptir. Cinsiyet dağılımı açısından 156 erkek, 134 kız öğrenciye sahiptir.

1972 yılında Yeni Sintaş, Öz Sintaş ve İntaş Yapı Kooperatifleri tarafından satın alınan arsa, ilkokul yapılması şartıyla İstanbul Valiliği İl Özel İdare eli ile Milli Eğitim Bakanlığı daire sahibi kooperatif üyeleri adına bağışlanarak devredilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğünce okulun inşaatına 1976 yılında başlanmış, 1977 yılı sonunda bitirilmiş, 1978 yılında okul 10 derslik olarak eğitime açılmış, 1993-1994 Eğitim-Öğretim yılında ilköğretime dönüştürülmüştür.

Okul binası; üç katlı 10 dersliğin bulunduğu, 1 bilgi teknoloji sınıfı, 1 fen laboratuvarı, 1 kütüphane, 1 Görsel sanatlar ve teknoloji tasarım sınıfı ve çok amaçlı bir salonun bulunduğu bir yapıya sahiptir.

Normal öğretimin yapıldığı okulun gelir kaynaklarını devletin yanı sıra Okul Aile Birliği ve öğrenci velileri oluşturmaktadır. Gelirle okulun temel masrafları giderilmekte, sanat dersleri için belirli bir pay ayrılmamakta, fakat yılsonu sergisi için gerekli harcamalar yapılmaktadır.

Öğrenci çalışmaları atölyede bulunan panolarda sergilenmektedir. Ayrıca koridorlarda bulunan panolarda kullanılmaktadır.

Öğrenci velileri genelde çalışan ve eğitilmiş bireylerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sanatsal gelişimlerini yakından takip etmekte, öğrencileri sanata yönlendirmektedirler.

2.2 Sanat Eğitimi Ortamının Betimlenmesi

Okulun giriş kısmında bulunan teknoloji tasarım ve görsel sanatlar dersi ortak kullanımında olan atölyenin büyüklüğü 40m²'dir. Sıraların U biçimde düzenlendiği atölyede 2 dolap bulunmaktadır. İki duvarda bulunan panolarda, sanat tarihi şeridi ve öğrencilerin çalışmaları sergilenmektedir.

Atölyenin gün ışığını rahat almaması, alanın küçük olmasından dolayı sıraların birbirine çok yakın olması öğrencilerin konuşmalarına ve birbirlerini etkilemelerine neden olmaktadır.

2.3.Öğrenci Tanımlanması

Araştırmaya yardımcı olmak için seçilen Mehmet Akif İlköğretim Okulu

öğrencilerinin okul ve sınıf içerisindeki davranışları oldukça rahattır. İdare ve öğretmenleriyle iyi bir diyalogları olan öğrenciler isteklerini ve sorunlarını rahatça dile getirmektedirler. Sınıf sayılarının az olması, eğitim kadrosunun eksik olmaması okul başarısını oldukça artırmaktadır. Öğrencilerin ders dışı aktivitelerde oldukça ilgilidirler. Okul idaresi de açtıkları çeşitli kurslarla öğrencilerin bu isteklerini cevap vermeye çalışmaktadırlar.

Araştırmaya yardımcı olması amacıyla seçilen sınıflardan Deney grubu sayısı toplam 24 öğrencinin 12'si erkek 12'si kız öğrencidir. Görsel sanatlar dersine karşı olan ilgileri oldukça yüksek olan öğrencilerin çalışmaya gayet istekli oldukları, tartışma ve fikirlerini rahatça ifade edebildikleri görülmüştür.

Velilerin eğitimi ve çalışan insanlar olduğu görülmektedir. Maddi yönden bir sıkıntısı olmayan öğrencilerin istenilen malzemeleri getirdikleri görülmektedir.

2.4. Dersin ve Ünitenin Tanımlanması

2.4.1.Projenin Tanımlanması

Projeler uzun dönem eğitim programları üniteleri olup süreç ve ürün üzerinde öğrencinin düşünmesini, görsel ayımsamasını, çözümlemelerini içerir. Projeler dört disiplinin birleşmiş bir bütün halinde verilme şeklidir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, b,s.3.3).

Birleştirme disiplinler arası öğrenme akışını sağlar. Birleştirme işlemi, konu, tema, kavram ya da öğrencilerin gelişim evrelerine göre ve her evrede sergiledikleri ilgileri, dönüştürme yetenekleri ve yansıtmaya becerilerine göre yapılır (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, b,s.3.3).

Salt gerçekler ve kuramsal bilgilere ya da salt uygulamalı çalışmalara ağırlık veren sanat eğitimi eksiktir. Yalnız uygulamalı sanat öğretmek sınırlı eğitimi

ve yeteneği olanlar için haksızlık olur. Sanat uygulamaya yönelik el becerisi kadar derin düşünmeyi de gerektirir. Kısaca sanat çok geniş anlamda, deneyim ve bilginin oluşturduğu bir bütündür. Bu bağlamda sanat eğitimi; sanat tarihi, eleştiriyi, estetiği ve uygulamayı içine alan bütüncül bir konu alanıdır (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997b).

Bu dört disiplin nasıl birleştirilir?

Birleştirme, içerik, denge, öğrencinin düzeyi, kapsam ve önem sırasına göre yapılır.

İçerik, sanat eğitim programı içinde kaç sanat alanının yer alması gerektiği ile ilgilidir. Örneğin, dört sanat alanını kapsayan eğitim programı, iki alanı kapsayandan daha geniş içeriklidir.

Denge, her konu alanının bu birleşmedeki oranıdır. En ideal denge her alanın eşit şekilde ele alınmasıdır. Başlangıçta bu zor bir durumdur, çünkü öğrenciler kadar öğretmenlerin de deneyimleri yoktur. Denge öğretilecek bilgi ve deneyimin verileceği alana göre de ayarlanır. Kimi zaman bir çalışmada eleştiri ağırlık kazanabilir. İlk uygulamada her alan ile ilgili bir ya da iki uygulama biçimi, öğretmeni daha ileriki anlamlı dengelere götürür. Öğrencilerin sınıf düzeyi de oranın sınırlarını belirler.

Kapsam, birleştirme içinde yer alacak sanat alanındaki bilginin genişliği ve derinliğidir. Kapsama ilişkin kararlar şu sorularla ilgilidir;

- Hangi sanat biçimleri,
- Hangi öğretim araçları,
- Hangi kavramlar,
- Hangi sanat tarihi dönemleri bu eğitim programlarında yer alacaktır.

Son olarak **ardıllık** yani sıralama düzeni, programın içeriğinin öğrencilere sunuş biçimi ile ilgilidir. Ardıllık, genellikle basitten karmaşık etkinliğe doğru ilerler. Ardıllık, bir ders için ele alındığında, dersin basamak basamak gelişmesini, bir ünite içinde yer alan etkinlikler arasında bilgi ve deneyimin kolaydan zora kazanılmasını ve okullar bağlamında alındığında ilkökul, ortaokul, lise gibi sıralamayı belirler. Öteki adı geçen disiplinlerle birleşme de bu ilkelere göre yapılabilirler (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997b).

Bu ilkeler göz önüne alınarak hazırlanmış örnek bir proje çalışmasında dersin düzeyi ilköğretim 2. kademe 7. sınıf öğrencileri için belirlenmiştir. “Kübizm sanat akımı, Pablo Picasso, özgün bir sanat eseri inceleme” konusu seçilmiş ve proje süresinde ve sonucunda değerlendirme yapılmıştır.

Derse başlamadan önce öğrencilere (araştırmacı aynı zamanda ders öğretmenleri de olduğu için) bu 3 saatlik 3 (hafta) ders etkinliğinin biraz daha farklı olacağını, araştırma gereği fotoğraf kaydının yapılacağı, fakat normal bir ders işliyormuş gibi rahat olabileceklerine ilişkin kısa bir açıklama yapmıştır.

Öğrencilere araştırmanın konusu söylenmiş, araştırmanın gereğince onlara test uygulanacağı, uygulanan testten not almayacakları sadece bilgilerini ölçmek amacıyla uygulanacağı söylenmiştir. Testler toplandıktan sonra, projeksiyon makinesi çalıştırılarak konu anlatılmaya başlanmıştır.

2.4.2. Ünite ve Günlük Planların Tanımlanması

Proje 3 saatlik (120dk) bir ünite olarak düşünülmüş ve bu amaçla ünite planı ve 3 ayrı saatin günlük (ders) planı yapılmıştır.

Ünite ve ders planlarının yapılmasında beş öğretim evresi göz önüne alınmıştır (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997,b,3.9).

- 1- Sınıfın öğretim için düzenlenmesi, öğretim hazırlıkları ve planlanması
- 2- Dersin sunulması ve öğrencilerin güdülenmesi,
- 3- Öğrencilerin gelişiminin süreç içinde izlenmesi ve öğretim anlamında öğrenci ile iletişim sağlanması,
- 4- Dersin özetlenmesi

2.5. Öğretim İçeriğinin Çözümlemesi

Bir sanat (görsel sanatlar) dersinin içeriğini sanat disiplinleri, sanat formu, sanat araç ve gereçleri sanatın anlatım ve uygulama süreci, sanat kavramları, güdüleme kaynakları, işlem basamakları ve sanat kavramlarının son özetinden oluşur. Bir sanat dersine yönelik yargı öğretmen ve öğrencilere göre, sınıftaki gelişmeyi, sınıfın zayıf yönlerini, güçlü yönlerini değer biçerek saptamalıdır (Özsoy, 2001, s.45).

Öğretim, bir bilgi aktarma sürecidir. Bu süreç temel bilgi aktarımı, yönetsel, süreç içinde iletişimsel ve işlevsiz diye tanımlanabilecek öğretim yollarından oluşur. “Temel bilgi aktarımı” genellikle dersin başlangıcında, bilginin planlı bir şekilde anlatılması ve konunun bütün sınıfa sunulmasıdır. “Yönetsel” öğretim, sınıfın ve kullanılacak gereçlerin düzenlenmesi ve ders sırasında öğrenci disiplinin sağlanmasını öngörür. “Süreç içinde iletişimsel” öğretim, bireysel ve küçük gruplara ürün ve gelişmeleri ile ilgili görüşme, öğretmenin öğrenciye sorularının çözümüne ilişkin seçenekler sunmasıdır. Anında görüş bildirme, öğrenci ile konuşmalar gibi. “İşlevsiz” ise öğretmenin öğrencilerle serbest doğrudan öğretimle ilişkisi olmayan biçimde ilgilenmesidir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, s.178).

2.5.1. 120 dakika Ders Etkinliğinin Açıklanması

Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso projesi, ilköğretim 7. sınıflar için 3 haftalık ders olarak, serbest teknik uygulaması ile işlenmiştir. Proje üç ders saatine yayılarak sırası ile sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama çalışmalarına yer verilmiştir. Derste öğrencilere teknik olarak serbest teknik; kuru boya ve pastel boya teknikleri kullanabilecekleri söylenmiştir.

Her iki gruba da Başarı Testi (ön test- son test) uygulanmış, öğrencilere bu testten not almayacaklarını, bilgileri doğrultusunda boş soru bırakmamaları

söylenerek test uygulanmıştır. Daha sonra öğrencilere proje boyunca geçecek kavramların bilgi kağıdı (Kavramların Tanıtılması Yaprağı) dağıtılmıştır.

1 ders, öncelikle 3 hafta (40+40+40) sürecinde Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso projesi inceleneceği, bu doğrultuda uygulama yapılacağı ve bir değerlendirmeye tabi tutulacağı açıklaması yapılmıştır. Dersi görsel açıdan zenginleştirmek, öğrencilerin ilgilerini üst seviyede tutabilmek ve güdülemek için porejeksiyon makinesinden yararlanılmış ve proje PowerPoint sunumunda hazırlanarak ders işlenmiştir. Tasarım elemanları ve tasarım ilkelerinin tanıtıldığı kısa bir PowerPoint sunumu öğrencilere izletilerek, Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso'nun eserlerinin tanıtıldığı sunuma geçilmiştir.

Öğrencilerin başarı testinde gördükleri sorular hatırlatılarak, soru cevap şeklinde ders işlenmiştir. Öğrenciler resimlere ilgi göstermişler, Picasso'nun hayatı ve resimleri arasında bağlantılar kurarak onu anlamaya çalışmaları istenmiştir. Kübizm sanat akımının biçimlerin parçalanışı olarak adlandırıldığının, bir nesnenin etrafında dönerek bütün bakış açılarını aynı tuvale aktardıkları söylenmiştir. Kübizm Sanat Akımındaki diğer resamlardan da örnekler gösterilmiş, aralarındaki benzerlikler ve farklılıklara dikkat çekilmeye başlanmıştır. Pablo Picasso'nun 1881–1973 yılları arasında yaşadığı, İspanya' da doğduğu, yaşamının İspanya, Paris arasında geçtiği söylenmiştir. Babasının da ressam olduğu, 4 yaşındayken babasının çizdiği güvercinlerin ayaklarını tamamlayarak resim hayatına başladığını, 14 yaşındayken, İspanya'daki güzel sanatlar okulu bitirdiği, oradaki hocalarının bizim ona öğreteceğimiz bir şey kalmadı diyerek Paris'e gittiği anlatılmıştır.

Duygularını ve yaşadıklarını, anlatırken yaptığı araştırmalar sonucunda arkadaşı ressam Georges Braque ile Kübizm keşfettikleri ve ondan sonra hayatının değiştiği söylenmiştir. Özellikle yaptığı Avignonlu Genç Bayanlar(1907) Kübizm özelliklerinin görüldüğü ilk resimdir. Picasso'nun çoğu ressama göre hayattayken üne kavuştuğu, resimlerinin para etmeye başladığı ve ferah bir hayat geçirdiği söylenmiştir. Resimlerinin konularının çoğunun kadınlar ve savaştan oluştuğu,

özellikle Alman Nazileri döneminde acı çeken kadınlar ve insanlar üzerinde çalışmıştır. Nazilerin İspanya'daki Guernica kasabasına bir gece yaptıkları saldırı Picasso'yu çok etkilediğini, bundan sonra atölyesine kapanarak günlerce çalıştığı ve sonucunda da Guernica adını verdiği tablonun ortaya çıktığı söylenmiştir. Öğrencilere bu resim üzerinde inceleme ve çalışma yapacakları söylenmiştir.

Çocuklara sanat tarihi soruları sorularak resmi yer zaman bağlamı içerisinde anlamalarında yardımcı olunmuştur.

- Bu çalışmanın sizce anlamı nedir?
- Bu yapıtın sizce sanatçı için anlamı ne olmalıdır?
- Bu çalışmanın biz seyirciler için anlamı ne olabilir?
- Bu çalışmanın kültür için anlamı nedir?
- Yapıtın bizler ve bugün için anlamı nedir?
- Sanatçıya hangi soruları sormak isterdiniz?

Picasso'nun resim dışında sanatın birçok alanıyla ilgilendiği, atık malzemelerden heykeller yaptığı, şiirle ilgilendiği söylenmiştir.

2 ders, ilk derse yönelik kısa bir soru cevap yöntemiyle hatırlatmalar yapılmış, öğrencilere Guernica resminin fotokopileri dağıtılarak estetik sorularına geçilmiştir.

- Sizce bu eser iyi bir sanatsal çalışma mıdır?
- Sanatçı neden kullandığı yöntemi tercih ediyor?
- Sanatçının uyguladığı sıra dışı yöntem sizleri rahatsız ediyor mu?
- Siz olsaydınız bu resmi nasıl değiştirirdiniz?
- Sizce bu yapıtaki en etkileyici özellikler nedir?
- Bu resim sizi rahatlatıyor mu, yoksa rahatsız mı ediyor?
- Bu eser sizce neden önemlidir?

Uygulama basamağında ise, Guernica'dan yola çıkarak savaşı anlatmaları istenmiştir.

3 ders, yaptıkları uygulama çalışmaları öğrencilerden çıkarmaları istenilir. Çalışmalar panoya asılır, öz eleştiri yaprakları dağıtılır çalışmalar önce bireysel daha sonra da karşılıklı sohbetler tarzında değerlendirilir. Başarı testi (son test) dağıtılır ve 3 haftalık ders böylelikle tamamlanmış olur.

2.6. Yardımcı Öğrencilerin Tanımlanması

Bu araştırma için iyi, orta, zayıf olarak nitelendirilen 3 öğrenci yakından takip edilmiştir. Öğrencilere ders konusu olarak seçilen “Kübizm sanat akımı ve Pablo Picasso” projesi için hazırlanan ölçme ve değerlendirme çalışmaları; süreç gözlem formu, sanatsal bilgi sınama yaprağı, ürün ölçüt listelerinin yanı sıra, belirlenen bir konu ile ilgili öğrenci çalışmalarının yine kendileri tarafından incelenerek değerlendirmeleri sağlamıştır.

Öğrencilerin sanat eleştirisi yeteneklerinin ölçülmesi amacıyla hazırlanan öz eleştiri yaprağı ile öğrencilerin sanatsal bir çalışmayı nasıl gördüğü (betimleme), nasıl düzenlediği (çözümleme), ne anladığı (yorumlama) ve neden önemli olduğu (yargılama) verdikleri yanıtlardan yola çıkarak değerlendirmede yardımcı olmuş ve yine bu amaçla uygulanan görsel sanatlar (resim) dersi sanatsal öğrenme alanlarına ilişkin (Wilson, 1971) genel değerlendirmede soruları ile her bir öğrencinin sanatsal öğrenme alanları olan değer biçme, algılama, bilgi edinme, yargılama ve ürün oluşturabilme aşamalarının değerlendirilmesine alınmıştır.

A Öğrencisi

Öğrencinin sosyo ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi yüksektir. Ailesinin sanata yatkın olduğu, ablasının bale eğitimi aldığını, kendisinin de resim kursuna gittiğini dile getirmiştir. İleride mimarlık eğitimi almak istediğini dile getirmiştir. Öğrencinin ders içinde ve ders dışında sakin bir yapısı vardır. Fakat dersi işlerken aktif rol almış, sorulan sorulara diğer arkadaşlarına göre daha istekli ve ilgili davranmıştır.

Çalışmalarında betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı aşamalarındaki görüşlerini bilinçli olarak yansıttığı görülüyor. Uygulama aşamasında yapılacak konuyla ilgili daha önceden ön hazırlık ve eskizler yapmış ondan sonra esas resmine geçmiştir.

B Öğrencisi

Öğrencinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı oldukça iyidir. Öğrencinin resim dersine karşı ilgisi vardır, ders sırasında da aktif olduğu ve sorulara cevap verdiği gözlenmiştir.

C Öğrencisi

Öğrencinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı iyidir. Derse karşı ilgisi oldukça zayıftır, verilen konuyu yerine getirirken, eleştiri basamağında sorulara cevap vermekten çekinmiştir.

2.7. Sınıf ve Yardımcı Öğrencilerin Ölçme ve Değerlendirmeye İlişkin Bulguları

2.7.1. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Süreç Değerlendirmesi

Süreç içinde değerlendirme, bireysel ve küçük grupların ürün ve süreç olarak gelişimleri ile ilgilidir (Kırıñoğlu ve Stokrocki, 1997b, 3,3,).

Kübizm ve Picasso projesi süreç değerlendirmesi on dört ayrı davranışın niteliğini belirlemek için hazırlanmış ölçütlerden oluşmuştur. Öğrenciler çalışır durumdayken yapılan gözlemler evet, kısmen ve hayır olarak derecelenerek olumlu davranışların yüzdesinin alınması, değerlendirmemize yardımcı olmuştur. Proje için düşünülmüş olan ölçütler aşağıda verilmiştir;

- 1- Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?
- 2- Araç gereç sorumluluğu var mı?
- 3- Araç gereci kullanma yeterliliği var mı?
- 4- Özenli çalışıyor mu?
- 5- Temiz ve düzenli mi?
- 6- İlgili ve istekli çalışıyor mu?
- 7- Kendine güveni var mı?
- 8- Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?
- 9- Resimdeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç-gereç kullanıyor mu?
- 10- Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?
- 11- Zamanı iyi kullanabiliyor mu?
- 12- Konuya hakimiyeti nasıl, dikkati dağılıyor mu?
- 13- Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşıyor mu?
- 14- Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?

Ölçütlerin belirlenmesinde öğrencide olması istenen kavramsal, işlevsel, estetik ve katılımın kalitesi ilgili unsurlar ele alınmıştır.

1-2-3-5-12 nolu ölçütler kontrol, materyal ve ortamın kullanımı ile ilgili işlevsel unsurları dile getirmektedir. 4 ve 6 nolu ölçütler katılımın kalitesi ile ilgili unsurları ifade etmişlerdir. 7-8-9-10-11-12 nolu ölçütler ise, algılama, duygu, dürtü ve tepkileri içeren kavramsal unsurlarla ilgilidir. 13-14 nolu ölçütler ise, görsel formun oluşturulduğu ile ilgili gözlemleri yansıtmaktadır.

Birbirine bağlı bu unsurlar duyuşsal, devinışsel ve bilişsel alanla ilgili davranışların gözlenmesini sağlamakta ve öğretmene ürünü değerlendirme de bir rehber niteliği taşımaktadır.

Bu süreç ölçütlerinin değerlendirilmesi, öğrencide oluşması istenilen davranışların yüzdesinin alınması sonucu yapılmıştır.

Tablo-15
Süreç Ölçütlerinin Değerlendirilmesi

	İstenilen Davranışların Yüzdesi	Puanlama
1	%100- %75’lik dilime	25
2	%74- %50’lik dilime	20
3	%49- %25’lik dilime	15
4	%24- %10’luk dilime	10
5	%9- %1’lik dilime	5

Süreç ve ürün bir bileşke olduğu düşünüldüğünde, süreçte göz önünde ölçütler ile üründe alınan ölçütler arasında da bir tutarlılık söz konusudur. Öğretmen süreçte öğrencinin derse karşı sorumluluk duygusunu, ilgi ve isteğini çözümleyebilmektedir. Örneğin, 9 ölçüt özgünlük ve yaratıcılığa ilişkin bulguları, 13 ve 14. ölçütler estetiksel ve anlatımsal öğeleri kullanabilmeyi, 10. ölçüt ise verileri alma ve uygulayabilme üzerine bilgi verirken, 3. ölçüt de teknik beceri hakkında bilgilendirmektedir. Bu değerlendirmeye ilişkin sınıfa ait gözlemler tabloda verilmiştir.

Tablo-16
Sınıfa İlişkin Süreç Değerlendirme Bulguları

	Ölçütler	Derecelendirme	Toplam	Sonuç
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	Evet	18	%76
		Kısmen	3	%12
		Hayır	3	%12
2	Araç-gereç sorumluluğu var mı?	Evet	18	%76
		Kısmen	3	%12
		Hayır	3	%12
3	Araç-gereci kullanma yeterliliği var mı?	Evet	17	%80
		Kısmen	4	%12
		Hayır	3	%8

4	Özenli çalışıyor mu?	Evet	18	%76
		Kısmen	3	%12
		Hayır	3	%12
5	Temiz ve düzenli mi?	Evet	20	%80
		Kısmen	3	%12
		Hayır	1	%8
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	Evet	21	%80
		Kısmen	2	%12
		Hayır	1	%8
7	Kendine güveni var mı?	Evet	16	%76
		Kısmen	6	%16
		Hayır	2	%8
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	Evet	20	%76
		Kısmen	2	%12
		Hayır	2	%12
9	Resimdeki problemlerin çözümünde farklı teknik araç ve gereçleri kullanıyor mu?	Evet	2	%4
		Kısmen	5	%28
		Hayır	17	%64
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtıyor mu?	Evet	20	%80
		Kısmen	3	%12
		Hayır	1	%8
11	Zamanı iyi kullanıyor mu?	Evet	18	%76
		Kısmen	3	%12
		Hayır	3	%12
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkatli dağılmadan çalışabiliyor mu?	Evet	2	%80
		Kısmen	3	%12
		Hayır	19	%8
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşıyor mu?	Evet	5	%68
		Kısmen	3	%8

		Hayır	16	%24
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlaya biliyor mu?	Evet	2	%68
		Kısmen	4	%12
		Hayır	18	%20

1 ve 2. ölçüt: Öğrencilerin % 76'lık bir oranla çalışmaya hazırlıklı geldiği ve araç- gereç sorumlulukları olduğu gözlenmiştir. %24'lük küçük bir öğrenci grubunun ise bazı ders saatlerinde malzemelerini getirmedikleri, çoğunlukla da unuttukları gözlenmiştir.

3. ölçüt: Öğrencilerin % 80'lik büyük bir oranla araç-gereç kullanma yeterliliği olduğu gözlenmiştir. Sınıfın çoğunluğu kuru boya tekniği uygulamış, birkaç öğrenci farklı teknikler kullanmıştır.

4. ölçüt: Öğrencilerin proje boyunca ve yapılan sanatsal çalışmalarda % 76'lık bir oranla özenli çalıştığı, % 24'lük grubun ise fazla özen göstermedikleri ve çaba harcamadıkları gözlenmiştir.

5. ölçüt: öğrencilerin % 80'lik bir bölümünün temizliğe ve düzene dikkat ettikleri ve bu doğrultuda çalıştıkları görülmektedir.

6. ölçüt: Öğrencilerin proje başında Picasso'nun tekniğini ve tarzını anlamakta zorlandıkları görülmüştür. Ders süresince yapılan konuşmalar ve onların yaptıkları araştırmalar bu sorunun yavaş yavaş azaldığını, konuya karşı ilgilerinin arttığı (% 80'lik) gözlenmiştir.

7. ölçüt: Öğrencilerin % 68'lik tam güven, %32'lik bir dilimi de ise kararsızlık ve çekingenlik yaşadıkları gözlenmiştir. Bunun nedeni arkadaşlarının resmini beğenmeme, alay etme korkusundan kaynaklandığı saptanmıştır.

8. ölçüt: Öğrencilerin genelini (% 76'lık) kendi çalışmalarına ve arkadaşlarının çalışmalarına saygılı oldukları, %24'lük kısmın ise eleştirici tavırlarının bazen diğer öğrencileri rahatsız edici bir hal aldığı gözlenmiştir.

9. ölçüt: Resimdeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç-gereç kullanarak yaratıcı tutumlar içine giren kısım % 8'lik bir oranla küçük gruptur. Öğrencilere konularının gereğince farklı malzeme ve teknik kullanabilecekleri söylenmiştir. Fakat öğrencilerin uğraşmak istemedikleri gözlenerek sadece kuru boya tekniği ve karakalem tekniği kullandıkları görülmüştür.

10. ölçüt: Öğrencilerin, proje kapsamında verilen sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi basamakları sonunda edindikleri bilgi ve izlenimleri sanatsal çalışmalarına % 72'lik bir oranla aktarabilmişleridir.

11. ölçüt: Öğrencilerin çoğunluğu (% 76'lık) projeyi zamanında bitirip, süreyi etkili kullanmışlardır.

12. ölçüt: Öğrencilerin % 80'lik kısmı dikkatleri dağılmadan ve istekli olarak projeye katılmışlardır.

13. ölçüt: Öğrencilerin projeyi uygularken, % 68'lik bir oranla sanatsal çalışmalarında kurgulama ve düzenleme yaşamadığı, fakat % 32'lik bir grubun ise kurgulamada ve düzenlemede sorun yaşadıkları görülmüştür. Bunun nedeni de yaptıkları çalışmanın soyut sanata girmesi, bu konuyla ilgili ilk defa çalışıyor olmalarıdır.

14. ölçüt: Normal koşullarda birbirlerini etkileyen çocukların bu çalışma yaparken birbirlerinden etkilenmedikleri (% 68'lik) görülmüştür. Bunun nedeni olarak ta oldukça özgün ve farklı bir konunun öğrencilere proje olarak verilmesidir.

Sanat eleştirisi sorularına sınıfın genelini katıldığı, cevap vermeye istekli oldukları görülmüştür. Verilen ilginç ve farklı cevaplarla öğrencilerin derse ilgili

oldukları görülmüştür.

Yardımcı Öğrencilerin “Süreç Değerlendirmesi” ile İlgili Bulguları

Oldukça sakin ve sessiz bir yapısı olan **A öğrencisi**, arkadaşları içinde sevilen bir öğrencidir. Resme yeteneği olan ve okul dışında resim kursuna giden öğrenci boş bulduğu zamanlarda sürekli resim yapmaktadır. Serbest çalışmayı daha çok sevdiğini söyleyen öğrenci, kalıplaşmış konulardan oldukça sıkıldığını ifade etmektedir.

Projenin başından beri ilgili ve istekli olduğu gözlenen öğrencinin malzemelerini tam olarak getirdiği görülmüştür. Çalışmaya başlamadan önce eskizler ve araştırmalar yapan öğrenci, bu araştırmalar da karakalem tekniği kullanmış asıl çalışmasında ise kuru boya tekniği kullanmıştır. Yaptığı araştırmaları öğretmenine göstererek fikir alış verişinde bulunan öğrenci, ders süresince sadece çalışmasıyla ilgilenmiş özellikle diğer öğrencilerden uzakta oturarak sadece resmiyle ilgilenmiştir.

Çalışmasına ve çalışan diğer öğrencilere oldukça saygılı olan öğrenci, diğer arkadaşlarının sorunlarına ve resimlerine de oldukça ilgili davranmıştır. Savaş konusunu işleyen öğrenci, yaptığı çalışmasında acı çeken insanları konu almıştır. Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamayan öğrenci, edindiği bilgi ve izlenimlerini rahatlıkla çalışmasına yansıtmıştır. Sınıfın resim dersinde en iyisi olan öğrenci, gözlem kaydı sonucunda % 100'lük bir başarı göstermiş ve aşağıdaki biçimde değerlendirilmiştir.

Tablo-17
A Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu

No	Gözlenen Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	X		
2	Araç- gereç sorumluluğu var mı?	X		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?	X		
4	Özenli çalışıyor mu?	X		
5	Temiz ve düzenli mi?	X		
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	X		
7	Kendine güveni var mı?	X		
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	X		
9	Resmindeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç- gereç kullanıyor mu?	X		
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?	X		
11	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?	X		
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor.	X		
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor.	X		
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?	X		
*	Davranışların yüzdesi	% 100		

Toplam (evet ve kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi)

% 100

Derste oldukça ilgili ve aktif olduğu görünen **B öğrencinin**, 3 haftalık ders süresince malzemelerini tam olarak getirdiği gözlenmiştir. Sanat eleştirisi çalışması yaparken, sorulara cevap veren, konuya ilgili olan öğrenci çalışmasında konuyu farklı olarak işlemiş, duygu ve düşüncelerini çalışmasına yansıtabilmiştir. Kendi çalışmasına ve arkadaşlarının çalışmalarına sayılı olan öğrencinin, diğer arkadaşlarını sessiz olmaları konusunda sürekli uyardığı görülmüştür. Çalışmasında pastel boya tekniği kullanan öğrenci, bu tekniği ezerek kağıda yedirmiş ve farklı bir çalışma ortaya çıkarmıştır. Resim çalışmalarında farklı teknikler yapmaktan hoşlanan öğrenci, çalışmasında kompozisyonu yerleştirme ve kurgulamada bir problem yaşamadı görülmüştür. Resim yapmaktan hoşlanan öğrenci resimde rahat tavırlarıyla dikkat çekmektedir. Diğer arkadaşlarından etkilenmeyen ve etkilemeyen öğrencinin

kendine güveninin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencinin gözlem kaydı sonucunda % 86'lık olumlu davranışlarıyla, % 14'lük kısmi olumlu davranışlarıyla % 93'lük bir başarı gösterebilmiştir. Öğrencinin süreç içindeki gözlem sonuçları aşağıda çıkarılmıştır.

Tablo-18
B Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu

No	Gözlenen Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	X		
2	Araç- gereç sorumluluğu var mı?	X		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?	X		
4	Özenli çalışıyor mu?	X		
5	Temiz ve düzenli mi?		X	
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	X		
7	Kendine güveni var mı?	X		
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	X		
9	Resmindeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç- gereç kullanıyor mu?	X		
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?	X		
11	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?		X	
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor.	X		
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor.	X		
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?	X		
*	Davranışların yüzdesi	% 86	% 14	

Toplam (evet ve kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi)

% 93

Dersle pek ilgisi olan ve sürekli öğretmenden uyarı alan **C öğrencisinin** resim konusunda kendine güveni tam değildir. Malzemelerini genellikle unutan öğrenci, diğer arkadaşlarıyla sürekli bir konuşma hali içindedir. Araç-gereç kullanma konusunda pek yeterli olmayan öğrenci çalışmasını kara kalem tekniği kullanarak yapmıştır. Dikkatine derse vermekte zorlanan öğrencinin, öğretmenin yardımını alarak çalışmasını tamamlayabildiği görülmüştür. Sanat eleştirisi çalışmalarında

sorulara azda ilgi gösteren öğrenci, bazı sorulara cevap vermiştir. Çalışmasında kompozisyon ve kurgulamada sıkıntı çektiği görülen öğrenci öğretmeni ve arkadaşlarından yardım alarak çalışmasını tamamlamıştır. Çalışmasına ve arkadaşlarının çalışmalarına saygılı olan öğrenci, ders sırasında arkadaşlarıyla sürekli iletişim halinde olduğu görülmüştür. Bu durumun bazen sınıfın düzenini bozduğu görülmüştür. Derse dikkatine toplayabildiği zamanlarda konuya ilgisinin ve isteğinin olduğu görülen öğrencinin, çalışması sırasında kendine güveninin olduğu gözlenmiştir.

Öğrencinin gözlem kaydı sonucunda % 59'luk olumlu davranışlarıyla, % 27'lik kısmi olumlu davranışlarıyla % 86'lık bir başarı gösterebilmiştir. Öğrencinin süreç içindeki gözlem sonuçları aşağıda çıkarılmıştır.

Tablo-19
C Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu

No	Gözlenen Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?		X	
2	Araç- gereç sorumluluğu var mı?	X		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?		X	
4	Özenli çalışıyor mu?	X		
5	Temiz ve düzenli mi?		X	
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	X		
7	Kendine güveni var mı?	X		
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	X		
9	Resmindeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç- gereç kullanıyor mu?			X
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?		X	
11	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?	X		
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor.		X	
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor.		X	
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?			X
*	Davranışların yüzdesi	% 59	% 27	%14

Toplam (evet ve kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi)

% 86

2.7.2. “Kubizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi” Ürün Değerlendirmesi

Sanat eğitiminde uygulamalı çalışmalar kuşkusuz en güç değerlendirilen alandır. Teknik becerinin değerlendirilmesinde çoğu zaman bir sorun yaşanmaktadır. “Yaratıcılık, anlatım ve estetik öğeler bireysel çözümler içerdikleri için yine bireysel değerlendirmeyi gerektirir. Ancak yarattığı güçlük nedeni ile bu tür davranışlar değerlendirme dışı bırakılamaz” (Kırıçoğlu, 2002, s.214).

Uygulamalı çalışmalarda süreç ve ürün, birbirini tamamlayan iki önemli öge oluşturmaktadır. Öğrenciler çalışır durumdayken onların bir ön değerlendirmeye tabi tutulması gibi bitmiş sanatsal çalışmalarının da değerlendirmesi gerekmektedir. Fakat değerlendirmeden önce ürünün belli ölçütlere göre derecelendirilmesi, değerlendirmeye olumlu olarak yansiyacaktır. Ölçütler belirlenirken öğrencilerle tartışılarak, onların düşünceleri ve görüşleri alınarak belirlenmesi değerlendirmeye olumlu etki edecektir.

Bunun için yapılan üründe (Kırıçoğlu, 2002, s.207):

- 1- Öğrenci önceden saptanan hedeflerin ne kadarına ulaşabilmiş?
- 2- Görsel deneyimlerini ve elde ettiği teknik beceriyi kullanarak estetik bir düzen yakalayabilmiş mi?
- 3- Öğrendiklerini ürününde uygulayabilmiş mi?
- 4- Yapıt, yaratıcı öğeler içeriyor mu? gibi nitelikler değerlendirme içinde yer alır.

Bu amaçla Kubizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi çalışmasında ürün ölçümleme ölçütleri şöyle belirlenerek puanlama yapılmıştır.

Tablo-20
Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık		10
Üründeki Estetik Öğeler		5
Teknik Beceri		5
Verileni Alma ve Uygulayabilme		5
Toplam		25

Süreç ve ürünün birbirinin bileşkesi olarak düşündüğümüzde, sürecide daha çok fikirler, algılamalar, duygu ve dürtüleri ilgilendiren kavramsal özelliklerin ve materyal ortamın kullanımı ile ilgili işlemsel özellikler ile derse karşı ilgi ve isteğin belirlenebildiği katılımın kalitesiyle ilgili kararlar veren öğretmen, görsel formu oluşturabilme düzeyi ise ancak üründe görebilecektir.

Fakat şu unutulmamalıdır ki; sanat üretiminin ve sürecin değerlendirilmesinde öğrencinin değerleri, davranışları, kararları ve tepkileri olduğu kadar açıklayıcı ve akademik yönleri de dikkate almak gereklidir (Baret,.....,s.310).

Yardımcı Öğrencilere Ait Ürün Ölçümlemeye İlişkin Bulguları

A öğrencisi, süreç sonunda ortaya çıkan üründen başarı göstermiştir. Teknik düzeyde, desenin iyi olmasından dolayı teknik becerisi oldukça iyidir. Kompozisyonu doğru kurması, resminde bir bütünlük ve anlam oluşturması, boyamayı uygun yapması resmin bir bütün olmasını sağlamıştır.

Sanat eleştirisi bölümünde yapılan konuşmaları dikkatli dinleyerek, katılarak ve elinde bulunan örnekleri inceleyerek verilenleri almış ve uygulamasına yansıtmıştır. Savaş konusu kendine özgü ve yaratıcı bir üslupla anlatarak, örnek çalışmada geçen ve savaş simgeleyen nesneleri de kendi çalışmasında uygulamıştır.

Resimde bulunması gereken estetik öğeleri de yakalayabilen öğrenci, sınıfındaki diğer arkadaşlarının da beğenisi toplamıştır. Konuya farklı bir bakış açısı ile inceleyen ve yansıtan öğrencinin çalışmasını zamanında ve düzenli olarak bitirdiğini görüyoruz. Öğrencinin ürün değerlendirmesi aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Tablo-21
A Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık	8	10
Üründeki Estetik Öğeler	5	5
Teknik Beceri	5	5
Verileni Alma ve Uygulayabilme	5	5
Toplam	23	25

B öğrencisi, çalışmasını zamanında bitirebilmiştir. Sanat eleştirisi çalışmasında sorulara katılan öğrencinin, örnek çalışmayı da incelediği görülmüştür, fakat öğrencinin savaş konusunu anlatırken soyut nesnelere yönelmediği ve savaşı gerçekçi ir anlatımla işlediği görülmüştür. Renklendirme aşamasında pastel boyayı ederek farklı bir teknik kullandığı görülmüştür.

Edindiği bilgi ve izlenimleri resmine yansıtan öğrencinin, yaratıcılık ve özgünlük açısından zayıf kaldığı, bu konuda çok fazla uğraşmadığı görülmüştür. Estetik öğeleri resmine yansıtmaya çalışan öğrencinin, çalışması aşağıdaki gibi derecelendirilmiştir.

Tablo-22
B Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık	5	10
Üründeki Estetik Öğeler	5	5
Teknik Beceri	5	5
Verileni Alma ve Uygulayabilme	4	5
Toplam	19	25

C öğrencisi, çalışmasını zamanında bitiren öğrencinin, renk kullanmada sıkıntı çektiği görülmüştür. Konuyu işlerken de özgünlük ve yaratıcılıktan oldukça uzak kaldığı, savaş konusunu oldukça sade ve bilindik bir şekilde işlediği görülmüştür. Diğer öğrencilere göre oldukça düşük bir çalışma yapan öğrencinin, estetik öğeleri de çok fazla dikkate almadığı görülmüştür.

Eleştiri çalışmasını dinleyen ve bazı sorulara cevap veren öğrencinin, örnek çalışmayı incelemmediği görülmüştür. Bunun sonucunda da öğrenciden beklenen bazı davranışları yerine getirmediği, çalışmasında teknik açıdan sadece karakalem kullanan öğrenci resminin her tarafını boyamamıştır. Öğrencinin çalışmasının derecelendirilmesi aşağıda verilmiştir.

Tablo-23
C Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık	4	10
Üründeki Estetik Öğeler	4	5
Teknik Beceri	3	5
Verileni Alma ve Uygulayabilme	4	5
Toplam	15	25

2.7.3. “Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesinin” Sanatsal Bilgi Sınama Bulgularının Değerlendirilmesi

Sanat Tarihi

Öğrencilerin proje ile ilgili sanatsal bilgilerinin sınanarak değerlendirmeye yardımcı olması amacıyla sanat eğitiminde 3 disiplini içeren Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi ve Estetik üzerine 8 soru hazırlanmıştır. 2 Sanat tarihi sorusu, 4 sanat eleştirisi ve 2 estetik soruyla proje ile ilgili sanatsal bilgi saptanmaya çalışılmıştır.

Yapıtı yer ve zaman dilimi içerisinde yerleştirebilme (sanat tarihi), yapıt üzerinde betimleme, çözümleme, yorum ve yargılama yaparak ona eleştirel bir gözle bakabilme (sanat eleştirisi) ve sanat eserine değer biçebilme (estetik) amacıyla hazırlanan sınav sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo-24

Sanatsal Bilgi “Sanat Tarihi” Değerlendirme Bulguları

	Sanat Tarihi Soruları (esere göre)	Doğru	Toplam	Başarı
1	Yapıtın sanatçısı kimdir?	25	25	% 100
2	Bu resim hangi dönemde yapılmıştır?	22	25	% 92

Sanat tarihi sorularında öğrenciler yüksek oranda başarı göstermişlerdir. Projenin sunumunda projeksiyon makinesinden yararlanılması, dersin görsel olarak desteklenmesi kalıcılığın artmasına neden olmuştur.

Sanat Eleştirisi

Sanat eleştirisi sorularında yüksek oranda başarı gösterilmiştir. Betimleme basamağında, resimde hem geometrik, hem de organik biçimler vardır yanıtını % 96’lık bir oranla doğru algılayabilmişlerdir.

Çözümleme basamağında öğrenciler resimde hangi renkler baskındır? sorusuna % 100’lük bir oranla soğuk renkler yanıtı vererek doğru çözümlemeye bulunabilmişlerdir.

Tablo-25
Sanatsal Bilgi “Sanat Eleştirisi” Değerlendirme Bulguları

	Sanat Eleştirisi Soruları (Esere göre)	Seçenekler	Verilen	%
1	Bu resimde hangi şekiller var? (tanımlama)	a) Organik	1	% 4
		b) Geometrik	-	-
		c) Her ikisi de	23	% 96
2	Bu resimde hangi renkler daha baskındır? (çözümleme)	a) Soğuk renkler	24	% 100
		b) Sıcak renkler	-	-
		c).....	-	-
3	Sanat yapıtının teması nedir? (yorumlama)	a) Savaş	22	% 96
		b) Piknik yapanlar	-	-
		c)	2	% 4
4	Bu sanat yapıtı neden önemlidir? (yargılama)	a)Yansıtmacı ve anlatımcı kuram	10	% 40
		b) Biçimci ve anlatımcı kuram	12	%48
		c) İşlevselci kuram	-	
		d).....	2	%4

Sanat yapıtının temasının sorulduğu yorumlama basamağında ise % 96’lık bir oranla “savaş” konusu derken, iki kişi tamamen kendi görüşünü açıklayarak “panik ve savaş”, “acı çeken insanlar” yanıtını vermiş ve sanat yapıtının temasını kavrayıp ifade edebilmişlerdir.

Sanat yapıtının öneminin sorulduğu yargılama basamağında öğrencilerin tam olarak kavrayamadıkları görülmüştür. % 48’lik kesim yansıtmacı ve anlatımcı olarak değerlendirirken, % 40’lık kesim ise biçimci ve anlatımcı olduğunu söylemiştir. % 4’lük kesim ise kendi yorumlarını yazarak ifade etmişlerdir.

Estetik

Tablo-26

Sanatsal Bilgi “Estetik” Değerlendirme Bulguları

	Estetik soruları (esere göre)	Seçenekler	Veriler	%
1	Pablo Picasso’nun “Kemancı” adlı bu eserine bakmak zaman harcamaktır?	a) tamamen katılıyorum	1	% 4
		b) kısmen katılıyorum	2	% 4
		c) katılmıyorum	22	%92
2		a) kalın dokusu ve fırça darbeleri olduğundan	-	-
		b) kubizm sanat akımını özelliklerini yansıttığı için	22	%96
		c) siz yazınız	2	% 4

Estetik sorularına istenilen yanıtların büyük oranda geldiği gözlenmiştir. Soru 1’de resmin değerine yönelik bir yanıt istenmiş ve nedeninin “Niçin” sorusu ile açıklanması istenmiştir. % 92’lik bir oranla öğrenciler resmi değerli bulmuşlar ve Niçin sorusuna genellikle resimde çok şey gördüklerini, her bir karesinin farklı şeyler anlattığını ve her insanın bu resimde bir şeyler bulacağını dile getirmişler, bir kısım ise sadece sanat eseri olduğunu söylemişlerdir. Soru 2’de resmin ünlü olmasının nedenini % 96’lık bir oranla kubizm sanat akımının özelliklerini yansıtmışından dile getirirken, 2 öğrenci kendi görüşlerini ifade etmişleridir.

Yardımcı Öğrencilere İlişkin Sanatsal Bilginin Sınanması ile İlgili Bulgular

A öğrencisi, sanat tarihi basamağında yapıta göre sanatçıyı ve dönemini doğru olarak aktarabilmiştir.

Sanat eleştirisi betimleme ve çözümleme de resmi doğru olarak algılamış ve gördüğünü doğru olarak dile getirebilmiştir. Yorumlama aşamasında konunun temasını savaş olduğunu doğru bilmiştir. Yargılama aşamasında ise yansıtmacı

anlatımcı şıkkı işaretlemiştir.

Estetik sorularında resme bakmanın zaman harcamak olduğuna katılmadığını dile getiren öğrencinin, resmin her ayrıntısında farklı bir şey anlattığını, bu resmi yorumlamanın insanı düşündürdüğünü dile getirmiştir. 2 soruda ise bu resmin ünlü olmasının kübizm sanat akımın özelliklerini yansıttığını belirtmiştir.

Tablo-27

A Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yapağı Bulguları

Sanat	1	A	3	Sanat	Betimleme	C	3	
Tarihi	2	B	3	Eleştirisi	Çözümleme	A	3	12
Estetik		Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat Eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	13
		Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	

TOPLAM

25

B öğrencisi, sanat tarihi basamağına doğru cevaplar vermiştir. Sanat eleştirisi basamağında betimleme ve çözümlemeye doğru cevaplar verirken, yorumlama basamağına resmin temasını savaş olarak işaretlemiştir. Yargılama basamağında ise d şıkkını işaretleyerek kendi düşüncesini ifade etmiştir, resmin önemli olmasını duygusal bir olayı protesto ettiğini dile getirmiştir.

Öğrenci estetik basamağındaki sorulara, resme bakmanın zaman kaybı olarak görmediğini, resme bakarak insanın birçok şeyi düşünebildiğini ifade etmiştir. İkinci soruya ise resmin kübizm özelliklerini yansıttığı için önemli bulunduğunu dile getirmiştir.

Tablo-28

B Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yaprığı Bulguları

Sanat	1	A	3	Sanat	Betimleme	C	3	
Tarihi	2	B	3	Eleştirisi	Çözümleme	a	3	12
Estetik		Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat Eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	13
		Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	

TOPLAM**25**

C öğrencisi, sanat tarihi basamağında doğru cevaplara ulaşabilmiştir. Sanat eleştiri basamağında ise tanımlama kısmında resimde hem organik, hem de geometrik formların kullanılmasını bilerek doğru cevap verirken, çözümleme sorusunu resimde soğuk renklerin baskın olduğunu dile getirerek doğru bir çözümlemede bulunmuştur. Yorumlama kısmında c şikkını işaretleyerek, resmin konusunu panik ve savaş olarak ifade etmiştir. Yargılama kısmında ise biçimci anlatımcı olarak işaretlemiştir.

Öğrenci estetik basamağında birinci soruya diğer arkadaşlarından farklı olarak resme bakmanın zaman kaybı olduğunu, resmi anlamının zor olduğu bu nedenle zaman kaybı olarak algıladığını ifade etmiştir. 2. soruyu ise doğru olarak cevaplamış, resmin kübizm sanat akımının özelliklerini yansıttığı için resmi ünlü bulduğunu söyleyerek doğru cevabı vermiştir.

Tablo-29

C Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yapağı Bulguları

Sanat	1	A	3	Sanat	Betimleme	C	3	12
Tarihi	2	B	3	Eleştirisi	Çözümleme	A	3	
Estetik		Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	-	Sanat Eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	-	13
		Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	

2.7.4. Kübizm ve Pablo Picasso Projesi Öğrenci Özeleştirisi Bulguları

Öğrencilerin eleştirel yetenekleri ile ilgili bulguların elde edebilmek için özeleştirisi yapağı uygulanmıştır. Bir sanat eserini eleştirebilmeyi, arkadaşlarının görüşlerine saygı duymayı, görüşünü ve kendini ifade etmeyi öğrenmesi amacıyla hazırlanan bu sorular öğrencilerle beraber cevaplanmıştır.

Öğrencilerden sanat eleştirisi basamakları olan betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargılama aşamalarını içeren toplam 14 soru ile kendi çalışmalarını, 2 soru ile arkadaşlarının çalışmalarını değerlendirmeleri istenmiştir.

Bu çalışma ile öğrencilerin sanatsal bir çalışmayı görebilme (betimleme), düzenleyebilme (çözümleme), anlama (yorumlama) ve değer biçebilme (yargılama) yetenekleri derecelenerek değer yargısına ulaşılmıştır. Dereceleme şu şekilde yapılmıştır.

Kübizm ve Picasso Projesi Öğrenci Özeleştirisi Yapağı

Betimleme	Çözümleme	Yorumlama	Yargı	TOPLAM	Derecelendirme
.....	.....	.....	....	.....	3 iyi-2 orta-1 yetersiz

Öğrencilerin eleştirel yetenekleri ile ilgili sınıf özeleştirisi (öz değerlendirme) sonuçları tabloda verilmiştir.

Tablo-30
Sınıf Özeleştirisi Sonuç Tablosu

Ölçüt	Değer	Toplam	%
11-12	- Öğrenci SDÖİ görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.	13	% 54
9-10	- Öğrenci tahmin edici bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	8	%30
7-8	- Öğrenci sınırlı bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	2	%12
5-6	- Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülmüştür, fakat daha fazla zamana ve eğitime gereksinim duyuyor.	1	%4

Öğrencilerin, genelinde eleştiri yeteneğinin kazanıldığı görülmüş, bir kısım öğrencide ise bu yeteneğin var olduğu ama ifade etmekte ve geliştirmekte çekindikleri görülmüştür.

Yardımcı Öğrencilerin Özeleştirisi (Öz Değerlendirme) Yapraklarının Çözümlemesi

A Öğrencisi, özeleştirisi sorularına isteyerek ve dikkatli cevaplamıştır. Çalışmasında neler gördüğünü ve anlatmak istediğini doğru olarak ifade etmiştir. Resminde soyut nesneler kullandığını ve resminde konuyu soyut olarak ifade ettiğini söylemiştir. Renk düzenlemelerini, neden o renkleri kullandığını ve vermek istediği mesajı açık olarak ifade etmiştir. Çalışmasında kullandığı at figürünü medeniyetle birleştirmiş ve resmine “Pati altındaki umut” ismini vermiştir. Savaşın getirdiği acıları ve insan üzerindeki etkilerini belirterek resminin onun için ne anlam ifade ettiğini

açıklamıştır.

Resmi yapmasının ona verilen bir görevden dolayı değil de, konunun hoşuna gittiği, eğlenceli olduğunu ve ilk defa güzel bir konu bulduğunu dile getirerek, çalışmadan büyük zevk aldığını belirtmiştir.

Arkadaşlarının çalışmalarını değerlendirme de ise, A öğrencisinin resmini, savaşın hazımsızlığını ifade ettiği için, savaşın karmaşasını belirttiği için de B öğrencisinin resmini beğendiğini dile getirmiştir.

B Öğrencisi, projeyle ilgili özeleştirici sorularını doğru olarak tanımlamıştır. İçten ve rahat bir tavır sergileyen öğrenci çalışmasına, savaş ve duygular ismini vermiştir. İnsanların savaşa kayıtsız kalmamalarını, diğer ülkelerde olanlara duyarsız olunmaması gerektiğini, o savaş sırasındaki insanların düşüncelerini ve kendilerini onlar yerine koymalarını resmiyle insanlara anlatmak istediğini söylemiştir. Resmini; özgünlüğü, konuyu açık bir şekilde anlatması ve bir duyguyu, düşünceyi yansıttığı olmasından dolayı önemli bulduğunu anlatmıştır.

Açık ve parlak renkleri kullandığını, resminin asimetrik bir düzenleme içerisinde yerleştirdiğini ve renk olarak açık ve mat renkleri kullandığını ifade etmiştir. Arkadaşlarının resimlerinden savaşı somut olarak anlattıkları için güzel bulduğunu, arkadaşlarının yüz çizimleri üzerinde biraz çalışmaları gerektiğini söylemiştir.

C Öğrencisi, diğer iki arkadaşına göre özeleştirici yaprağında çok başarılı olamayan öğrenci, sorulara tutuk ve çekingen cevaplar vermiştir. Resmine röprodüksiyon resminin ismini veren öğrenci çalışmasına Guernica adını vermiştir. Çalışmasında sadece kalem kullanan öğrenci, koyu renkler kullandığı resmine asimetrik düzenlemelerle yerleştirdiğini ifade etmiştir. Çalışmasını sanat olarak adlandıran öğrenci, başkalarından takdir görmeyi, resminin beğenilmesini istemektedir. Resminin özgünlüğünden, renk ve motif kullanmadığı halde; renklerin ve motiflerin kendine özgü kullanılmış olmasından dolayı önemli bulduğunu ifade etmiştir. Arkadaşlarının çalışmalarını her şeyleriyle beğendiğini fakat konuyla ilgili

daha çok ilgilenmelerini önerdiğini ifade etmiştir.

2.7.5. Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi Genel Değerlendirme Bulguları

Genel değerlendirme ders sürecinde ve uygulama sonucunda yapılan değerlendirmelerin toparlanarak, karara varma işlemidir. Genel değerlendirme, uygulanan projenin öğretim ve öğrenim aşamalarının tümünü kapsayan bir toplamdır. Bu sürecin sonucunda öğrencinin davranışlarının ölçülerek, karar verip değerlendirilerek sonucun not ile belirlenmesidir. Bu not, öğrenciye kendi başarısı hakkında bilgi veren, öğrenciyi güdüleyen ve onun hakkında verilecek kararlara dayanak noktası olduğu gibi ayrıca öğretmenin de kendisini değerlendirebildiği bir durumu oluşturmaktadır.

Kübizm ve Picasso Projesinde genel değerlendirme ölçütleri şöyle toparlanmıştır.

Tablo-31
Genel Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Verilen	Puan
Süreç, Öz değerlendirme ve Kanaat	.....	50
Ürün	.....	25
Sanatsal bilgi	.....	25
Toplam		100

Puanlama 100 üzerinden yapılırsa da, şu anda ilköğretimde geçerli olan 5’lik puanlama sisteminde göre uyarlanmıştır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği madde 33’e göre her sınıf için gösterilen başarıları dört ayrı notla, başarısızlıkları ise tek bir notla değerlendirilir. Buna göre verilecek notlar ve puanlar şöyle değerlendirilir.

Tablo-32
İlköğretimde Geçerli Notlandırma Sistemi

Derecelemem	Rakam ile	Puanlama
Pekiyi	5	85-100
İyi	4	70-84
Orta	3	55-69
Geçer	2	45-54
Başarısız	1	0-44

Bu sisteme göre Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso projesi sonucunda sınıf başarı oranı tabloda çıkarılmıştır.

Tablo-33
Kübizm ve Picasso Sınıf Başarısı Genel Değerlendirme Bulguları

Not	Puan Aralığı	Sayı	Başarı Yüzdesi
5	85-100	14	%64
4	75-84	8	%24
3	55-74	2	%12
2	45-54	-	-
1	0-44	-	-

Yardımcı Öğrencilere İlişkin Genel Değerlendirme Bulguları

Sınıfın genelinde başarı elde edilen proje çalışmasında 3 yardımcı öğrenciye ilişkin bulgular şöyle puanlanmıştır.

A öğrencisi, süreçte % 100'lük bir oranda başarı göstererek diğer arkadaşları arasında büyük bir fark bırakarak, sınıfın en başarılısı olmuştur. Resme

yeteneği olan öğrenci, sanatsal bilgi saptama sürecinde de, eleştiri basmağında da başarı göstermiş, edindiği bilgi ve izlenimlerini çalışmasına yansıtmıştır.

Tablo-34
A Öğrencisi Genel Değerlendirme Bulguları

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Süreç, Öz değerlendirme ve Kanaat	50	50
Ürün	23	25
Sanatsal bilgi	25	25
TOPLAM	98	100

B öğrencisi, süreçte %93'lük bir başarı göstermiştir. Oldukça istekli ve ilgili olan öğrenci, sanatsal eleştirisi sorularını cevaplamış, edindiği izlenimleri çalışmasına başarıyla yansıtmıştır. Çalışmasını zamanında tamamlayan öğrenci, sanatsal bilgiyi sınama sorularını edindiği bilgilere göre cevaplandırmıştır. Öğrencinin genel değerlendirme bulguları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo-35
B Öğrencisi Genel Değerlendirme Bulguları

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Süreç, Öz değerlendirme ve Kanaat	45	50
Ürün	19	25
Sanatsal bilgi	25	25
TOPLAM	89	100

C öğrencisi, süreçte % 86'lık bir başarı gösteren öğrenci, diğer yardımcı öğrencilere göre başarısı düşük olan öğrenci proje boyunca öğretmenin sürekli uyarısını alarak derse konsantre olabilmıştır. Özeleştiri sorularına çekingen cevaplar

verildiği görülen öğrencinin, duygularını ifade etmede zorlandığı görülmüştür. Çalışmasını renklendirmeyen öğrencinin, genel değerlendirme bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo-36
C Öğrencisi Genel Değerlendirme Bulguları

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Süreç, Öz değerlendirme ve Kanaat	40	50
Ürün	15	25
Sanatsal bilgi	19	25
TOPLAM	74	100

Yapılan değerlendirmeler sonucunda üç öğrenciye ait alınan notlar şu şekilde sıralanmıştır.

A Öğrencisi= 98

B Öğrencisi= 89

C Öğrencisi=74

Proje boyunca öğrencinin Ç.A.S.E. yönteminin gerektirdiği alanları ve davranışları sınamak için hazırlanan çalışma ve ölçme kağıtlarının toplamını ve genel değerlendirmesini içeren bulgular ortaya konulmuştur.

Tablo-37
A Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu

A Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu

No	Gözlenen Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	X		
2	Araç- gereç sorumluluğu var mı?	X		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?	X		
4	Özenli çalışıyor mu?	X		
5	Temiz ve düzenli mi?	X		
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	X		
7	Kendine güveni var mı?	X		
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	X		
9	Resmindeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç-gereç kullanıyor mu?	X		
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?	X		
11	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?	X		
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor.	X		
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor.	X		
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?	X		
*	Davranışların yüzdesi	% 100		

Toplam (evet ve kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi) % 100

A Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık	8	10
Üründeki Estetik Öğeler	5	5
Teknik Beceri	5	5
Verileni Alma ve Uygulayabilme	5	5
Toplam	23	25

A Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yaprağı Bulguları

Sanat tarihi	1	B	3	Sanat eleştirisi	Betimleme	b	3	9
	2	C	3		Çözümleme	c	3	
Estetik	1	Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	16
	2	Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	

Kubizm ve Picasso Projesi Öğrenci Özeleştiri Yaprağı

Ölçüt	Değer	Toplam	%
11-12	- Öğrenci SDÖİ görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.	13	% 54
9-10	- Öğrenci tahmin edici bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	8	%30
7-8	- Öğrenci sınırlı bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	2	%12
5-6	- Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülmüştür, fakat daha fazla zamana ve eğitime gereksinim duyuyor.	1	%4

Tablo-38
B Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu

B Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu

No	Gözlenen Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?	X		
2	Araç- gereç sorumluluğu var mı?	X		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?	X		
4	Özenli çalışıyor mu?	X		
5	Temiz ve düzenli mi?		X	
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	X		
7	Kendine güveni var mı?	X		
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	X		
9	Resmindeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç-gereç kullanıyor mu?	X		
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtıyor mu?	X		
11	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?		X	
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor.	X		
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor.	X		
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?	X		
*	Davranışların yüzdesi	% 86	% 14	

Toplam (evet ve kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi) % 93

B Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık	5	10
Üründeki Estetik Öğeler	5	5
Teknik Beceri	5	5
Verileni Alma ve Uygulayabilme	4	5
Toplam	19	25

B Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yapağı Bulguları

Sanat tarihi	1	b	3	Sanat eleştirisi	Betimleme	B	3	9
	2	c	3		Çözümleme	C	3	
Estetik	1	Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	16
	2	Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	

Kubizm ve Picasso Projesi Öğrenci Özeleştirisi Yapağı

Ölçüt	Değer	Toplam	%
11-12	- Öğrenci SDÖİ görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.	13	% 54
9-10	- Öğrenci tahmin edici bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	8	%30
7-8	- Öğrenci sınırlı bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	2	%12
5-6	- Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülmüştür, fakat daha fazla zamana ve eğitime gereksinim duyuyor.	1	%4

Tablo-39
C Öğrencisi Ölçümleme ve Değerlendirme Formu

C Öğrencisi Süreç Değerlendirme Formu

No	Gözlenen Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
1	Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?		X	
2	Araç- gereç sorumluluğu var mı?	X		
3	Araç- gereci kullanma yeterliliği var mı?		X	
4	Özenli çalışıyor mu?	X		
5	Temiz ve düzenli mi?		X	
6	İlgili ve istekli çalışıyor mu?	X		
7	Kendine güveni var mı?	X		
8	Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?	X		
9	Resmindeki problemlerin çözümünde farklı teknik ve araç-gereç kullanıyor mu?			X
10	Edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtıyor mu?		X	
11	Zamanı iyi kullanabiliyor mu?	X		
12	Konuya hakimiyeti var ve dikkati dağılmadan çalışabiliyor.		X	
13	Kompozisyon ve kurgulama sorunu yaşamıyor.		X	
14	Çalışmasını etki altında kalmadan tamamlayabiliyor?			X
*	Davranışların yüzdesi	% 59	% 27	%14

Toplam (evet ve kısmen'den oluşan olumlu davranışların yüzdesi) % 86

C Öğrencisi Ürün Değerlendirme Ölçütleri

Ölçütler	Alınan Puan	Tam Puan
Özgünlük ve Yaratıcılık	4	10
Üründeki Estetik Öğeler	4	5
Teknik Beceri	3	5
Verileni Alma ve Uygulayabilme	4	5
Toplam	15	25

C Öğrencisi Sanatsal Bilgi Sınama Yaprağı Bulguları

Sanat tarihi	1	B	3	Sanat eleştirisi	Betimleme	B	3	9
	2	C	3		Çözümleme	C	3	
Estetik	1	Sanat yapıtına geçerli bir değer yükleyebilme	4	Sanat eleştirisi	Yorumlama	Sanat eserinin temasını hissedebilme	3	16
	2	Sanat eserine karşı duyarlı bir tepki verebilme	3		Yargılama	Sanat eserini bir sanatsal kuram içerisinde yargılayabilme	3	

Kubizm ve Picasso Projesi Öğrenci Özeleştirii Yaprağı

Ölçüt	Değer	Toplam	%
11-12	- Öğrenci SDÖİ görsel olarak algılayabilmiş, resmine anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya ulaşabilmiştir.	13	% 54
9-10	- Öğrenci tahmin edici bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	8	%30
7-8	- Öğrenci sınırlı bir şekilde SDÖİ algılayabilmiş, resmine bir anlam yükleyip, geçerli nedenlere dayanarak eleştirel yargıya kısmen ulaşabilmiştir.	2	%12
5-6	- Eleştirel yeteneğinde ilerleme görülümüştür, fakat daha fazla zamana ve eğitime gereksinim duyuyor.	1	%4

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde; Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminde ölçme ve değerlendirme nasıl olmalıdır? Sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılan çalışmanın içerisinde ortaya çıkan bulgulara sonuçlarına bağlı olarak önerilere yer verilecektir.

Araştırma ile ilgili yapılan literatür çalışmalarında Ç.A.S.E. yöntemiyle ilgili dünyada birçok araştırmanın yapıldığı ve bu yöntemin uzun zamandır okullarda sanat eğitimi derslerinde uygulandığı görülmektedir. Ülkemizde ise sanat eğitiminin usta- çırak ilişkisi içinde olduğu özellikle sanat eğitimcisi yetiştiren üniversitelerde eğitimin bu düzeyde olduğu görülmüştür. Özsoy'un (1997), yapmış olduğu araştırma ve program önerisi, Kırıçoğlu ve Stokrocki (1997) yapmış oldukları araştırmalar ışığında Özel Öğretim Yöntemleri dersi adı altında üniversitelerde Ç.A.S.A.E. yöntemi tanıtılmaya başlanmıştır. Son yıllarda ise bu konu ile ilgili araştırmalar, Ç.A.S.E. yöntemini ülkemizdeki ilköğretim okullarında nasıl uygulanacağını gösteren çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmaların ortak noktası Ç.A.S.E. yönteminin okullarda uygulanan geleneksel sanat eğitimi yöntemine göre daha verimli ve etkili olduğu sonucudur.

Bu araştırma içerisinde seçilen proje iki farklı gruba farklı yöntemlerle anlatılmış ve aralarındaki farklar incelenerek yorumlanmıştır. Deney grubuna Ç.A.S.E. yöntemine göre plan hazırlanmış dersin işleniş bu doğrultuda yapılmıştır.

Kontrol grubuna ise geleneksel yönteme göre hazırlanmış bir plan doğrultusunda ders işlenmiştir. Deney grubunun dersinin projeksiyon yardımıyla, görsel materyallerle desteklendiği gibi, öğrencilerin araştırmalarına, incelemelerine, ilişkiler arasında bağlantı kurarak sorgulamalar yapmasına olanak vererek etkili ve kalıcı öğrenme sağlamıştır. Bu saptamayı ortaya çıkan istatistik bulgulara desteklemektedir. Sanat eğitimi kontrol grubunda ise projenin sadece  ğretmen tarafından iletildiği, görsel malzemenin çok fazla kullanılmadığı, öğrencinin sadece dinleyen pozisyonunda olduğu, düşünsel tarafını kullanmayan, salt uygulamaya yönelik bir ders işlenmiştir. Buda dersin başarısını çok fazla artırmadığı, öğrencilerin belirli seviyelerde kaldığını, ortaya çıkan istatistik bulgular göstermektedir.

Her iki grupta da dersin başında öğrencilere uygulanan başarı testi ( ntest-sontest) sonuçlarına göre, grupların seviyesinin birbirine yakın olduğu g r lm ştir. Projenin sonunda yeniden uygulanan başarı testi ( ntest-sontest) sonuçlarında ise,  .A.S.E. yönteminin uygulandığı deney grubunun testlerinde büyük bir başarı gösterdikleri g r lm ştir. Öğrencinin merkezde olduğu, dersi sadece salt uygulama çıkaran  .A.S.E. ile araştıran, sorgulayan öğrencinin projenin içerisinde yer alması, konuyu çok yönlü incelemesi ve irdelemesi sonucunda öğrenmelerinde ve öğrenmelerinin kalıcılığında büyük bir artış g r lm ştir. Uygulamaya başlamadan önce zihinsel bir hazırlık geçiren  ğrenci; sanat tarihi basamağında çalışmanın geçmişini öğrenirken, bugünle bağlantı kurup, sanat eleştirisi basamağında bir resmi tanıyıp, çözümleyip bu bağlantılar sonucunda yorumlayıp kendi görüşlerini de çalışmaya katarak eleştiri yapmasını öğrenmektedir. Estetik basamağında ise güzel ve hoşa giden algıları incelemekte, sanat görüşünü öğrenmekte, bir resimden haz duymayı, bilinçli sanat tüketicisi olmayı öğrenmektedir. Tüm bu zihinsel hazırlık süreçlerini geçiren  ğrenci, uygulama basamağına daha istekli ve bilinçli bir şekilde katılmaktadır. Geleneksel  ğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunda ise öğrencinin sadece dinleyen durumunda olduğu, zihinsel bir hazırlık yapmadan sadece uygulamaya yönelik bir eğitim ortamında gelişme gösterememişlerdir.

Eğitim sisteminin bir parçası olan değerlendirme, sanat eğitiminde tartışma yaratan bir süreçtir. Sanat eğitimcilerinin ortak bir noktaya varamadığı, bazı sanat

eğitimcilerinin; sanatta bilimde olduğu gibi kesin doğrular olmadığı, sanatın özel yetenek gerektirdiği, bireyin duygu ve düşüncesine hitap etmesi gibi nedenlerle sanatsal çalışmalarda ölçme yapılmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Fakat okulun, velilerin ve eğitimin beklentisi belirlenen hedef davranışlara öğrencinin ulaşip ulaşmadığının belirlenmesidir. Buda ölçme ve değerlendirme ile anlaşılabacaktır. Sanatın, yaratıcılığın ve kendini ifade etmenin dersi olan görsel sanatlar eğitiminin ölçülmesi zorlaşmaktadır. Bu zorluklar sağlıklı ölçme yapmayı da engeller, ölçme araçlarının seçimi ve sonuçlarının nasıl kullanılabileceği iyi tespit edilmelidir. Bu zorlukları aşmak ve güvenilir ölçme yapmak için öğretmenin dikkat etmesi gereken şeyler vardır. Öğretmenin objektif ölçme yapması, öğrencileri bireysel olarak ele alması, ölçülecek davranışları ve kriterleri önceden belirlemesi sanat eğitiminde ölçme değerlendirmenin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Ç.A.S.E. yönteminde ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiği ise diğer tartışılan bir sorundur. Dört alanın birleştirilmesiyle ortaya çıkan bu yeni yöntemin değerlendirmesi de her alanın davranışlarını ölçmeye yönelik olacaktır. Araştırma da bu dört alanı yönelik olarak; sanat tarihinin, estetiğin ve eleştirinin ölçülmesinde sanatsal bilgiyi sınaama soruları, sanat eleştirisinin kazanılmasında özeleştirici soruları, uygulama aşamasında ise süreç ve ürün değerlendirmesi yapılarak her alana yönelik ölçümleme ve değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Sanatın öğretiminde nesnel ve öznel öğeler bir bütündür. Yalnız sanatsal bilgiyi sınamak yeterli olmayacağı gibi, salt uygulamaya bakmak, süreci göz ardı etmek eğitim ortamı hakkında yetersiz bilgi verecektir. Mamur (2004, s.171) “Ç.A.S.E.Y. ile genişletilmiş bir yapı özelliği kazanan sanat eğitiminde değerlendirme yöntemlerinin sadece uygulamayı derecelendirmek amaçlı değil, tüm öğretim etkinliğini kapsayacak gözlem, derecelendirme, sınaama ve eleştiri içeriğinde yapılması ve genişletilmesi gerekmektedir. Öğrencinin sanatsal etkinlik boyunca sergilediği her davranışın ölçümlenerek, sonuçta bütüncül bir değer yargısına varılmasına özen gösterilmelidir” demektedir. Sadece tek bir davranış içermeyen Ç.A.S.E. yöntemiyle belirlenen ve kazandırılan davranışlarda çoğalmıştır. Bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanların üçüne de yönelik davranışların kazandırıldığı bu yöntemle değerlendirme de bu alanları ölçecek nitelikte olmalıdır. Sanat tarihinde

bilişsel alanın davranışları kazandırılırken, sanat eleştirisi ve estetikte bilişsel ve duyuşsal davranışlar, uygulama basamağında ise psikomotor davranışlar hedeflenip, kazandırılmaktadır. Eğitim ortamında bu üç alanın hedeflenen kazanımların değerlendirilmesi yapılmalıdır.

Bu araştırma ile öğrencilerin, sanat eserinin salt güzeli değil, birçok anlam ifade edebilen, bir fikri, bir olayı veya bir kişiyi simgeleyebileceğini, tarihe ışık tutabileceğinin kavradıkları, sanatçının toplumda bir duruşu olduğunu ve toplumda olanlara kayıtsız kalmadığını, bunu sanatı ile ifade ettiğini kavradıkları görülmüştür.

Geçmiş dönemde farklı tekniklerle yapılan sanat eserlerinin farklı anlamlar taşıyabileceği ve yapılış sebeplerinin olduğunu kavradıkları görülmüştür.

Öğrencilerin somut gerçeklerin anlatılabilmesi için, soyut kavram ve düşüncelere yer verilmesi gerektiği, öğrencilerin soyut-somut kavram ve düşünce gücüne daha çok yaklaştıkları ifade edilebilir. Hayal gücünü, simgeleri ve soyut kavramları somut anlatımlarla ifade etmeyi öğrendikleri, bir somut bir nesnenin soyut birçok anlam içerebileceğini yani sanat diliyle dolaylı anlatım yapılabileceğini öğrendiklerinde görülmüştür.

2. ÖNERİLER

Eğitim ortamını zenginleştiren, öğrenciyi çok yönlü geliştiren Ç.A.S.E. yönteminde değerlendirme çalışmaları da bu yönde olabilir, öğrencinin kendisini ve eğitim-öğretim ortamını değerlendirme imkanı verilebilir. Fakat ders saatinin az olması, öğrencilerin ve okulun imkanlarının yeteri düzeyde olmaması, öğretmenlerin ve öğrencilerin alıştıkları sistemden farklı olması gibi nedenler Ç.A.S.E. yönteminin uygulamasında sıkıntılar çıkarmaktadır.

Görsel sanatlar eğitiminin ölçme ve değerlendirme aşamasıyla ilgili belirtilen net kaynak ve sistemin olmamasından dolayı ortaya çıkan sıkıntıların

giderilmesi için yapılacak çalışmalar ve araştırmalar yapılabilir. Değerlendirme aşamasında öğrencilerin fikirlerinin de ele alındığı, kendi çalışmalarını bütün yönleriyle inceleyip, proje yada ders başından itibaren yaptıkları çalışmaları ve araştırmaları bir dosya haline getirerek ölçme ve değerlendirmeyi bunun üzerinden yapılmasına olanak sağlanabilir.

Bilinçli sanat tüketicisi olabilmeleri, eleştiriyi kötü anlamda değil; sorgulayan ve yapıcı olarak algılayabilmeleri için görsel sanatlar eğitiminin süreç içerisinde estetik ve eleştiri kavramlarına daha çok yer verilebilir.

Öğretme ve öğrenme yöntemleri zamanın değişimine ayak uydurmakta, değişen sistemle hedefler ve kazanımlarda değişmekte, ölçme ve değerlendirme yöntemleri de bu değişime ayak uydurmaya çalışmaktadır. Özellikle sanat eğitiminde değişen ve ortaya çıkan yeni yöntemlerin değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu yeni çalışmalara sanat eğitimcisi yetiştiren üniversitelerin öncülük etmesi ve yeni yaklaşımlara açık olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ALAKUŞ, A.O. (2002). **İlköğretim Okulları 6. sınıf Resim-İş Dersi Öğretim Programındaki Grafik Tasarım Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle ve Bu Yönteme Uygun Düzenlenmiş Ortamda Uygulanması**. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

ALTINOLUK, İ. (1993). **Resim-İş Dersleri Teori Sorunları ve Ders Uygulaması**. Ankara: Doğu Matbaası.

ARTUT, K. (2001). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayınları.

ATALAYER, F. (1994). **Yaratıcı Göreme**. Anadolu Sanat, Anadolu Üniv. Yayınları, sayı 2, Eskişehir.

ATATÜRE, H. (2001). **İlköğretim Resim-İş (Sanat) Eğitiminde Karşılaştırmalı ve Mikroetnografik Bir İnceleme**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

AUGHWAİNE, D. (1983). **Art Education and Art Examinatios**. Birmingham.

AVŞAR, P. (2000). **İlköğretim Basamağında Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre Sanat Eleştirisi Uygulamaları ve Sonuçları**. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

BAYKUL, Y. (1999). **İlköğretimde Ölçme ve Değerlendirme**. MEB. Yayınları, Modül 3, Ankara.

BERNADAC, M.L.- BOUCHET, P. (2006). **Picasso: Dahi ve Deli.** İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları.

BUYURGAN, S.,U. (2001). **Sanat Eğitimi ve Öğretimi.** Ankara: Feryal Yayıncılık.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2001). **Deneyisel Desenler Öntest- Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi.** Ankara: Pegem Yayıncılık

CHAPMAN, L.H. (1994). **A World of Images.** USA Worcester Mossachusetts: Davis Publications Inc.

CRAWFORD, D.W. (1989). **Aesthetics in Discipline-Based Art Education.** R. A. Smith (Ed.). Urbana and Chicago; University of Illinois Press.

CEMAL, A. (1996). **Sanat Tarihinin Felsefesi.** Anadolu Sanat, Anadolu Ünv. G.S.F. Yay. Sayı 5, Eskişehir.

DEMİREL, Ö. (2004). **Eğitimde Program Geliştirme.** Ankara: Pegem A Yayınları

DEMİRBAŞ, Y. (1990). **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları.** Ankara: TED. Yayınları

DOBBS, S. M. (1988). **Research Readings for Discipline-Based Art Education: A Journey Beyond Creating.** Reston, Virginia: The National Art Education Association.

DOĞAN, M. (1998). **Estetik (İnceleme).** İzmir: Dokuz Eylül Ünv. Yayınları

EİSNER, E.W. (1989). **Educating Artistic Vision.** US: Collier Macmilland Publishers

ERBAY, M. (2000). **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi.** İstanbul: Boğaziçi Ünv.

Yayınları

ERİNÇ, S. M. (1995). Eğitsel Bir Etken Olarak Güzel Sanatlar Eğitiminin Geleceği, **Sanat Eğitiminin Geleceği Semineri**. İ. SAN (Red). Ankara: Mert Matbaası

ETİKE, S. (1996). **Sanat Eğitiminde Eleştiri**. Öğretmen Dünyası, Sayı 230, Ankara: Doğbaş Yayınları

EYÜPOĞLU, B.R. (1998). **Resme Başlarken**. Ankara: Bilgi Yayınevi.

FELDMAN, E. B. (1987). **Varieties of Visual Experience**. New York: Harry N. Abrams, Inc., Publishers

GARDNER, H. (1988). A. Cognitive View of the arts, Edited by Stephan Mark DOBBS, **Research Readings for Discipline-Based Art Education: A Journey Beyond Creating**, Virginia: National Art Education Association

GEL, H. Y. (1990). Türkiye’de Resim-İş Öğretiminde Yöntem ve Değerlendirme. **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Soruları**. Türk Eğitim Derneği VIII. Öğretim Toplantısı. Ankara: TED Yayınları

GİRAY, K. (1996). **Sanat Eğitimi**. Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı 26, İstanbul

HANSEL, J, TEETER,L. (1995). **Assessment in Art**. School Arts, February

HURWITZ, A. DAY, M. (1995). **Children and Their Art**. USA: Harcourt Brace Company

İLERİ, Y. (2002). **Resim-İş Derslerinde Başarının Ölçülmesi ve Değerlendirilmenin Değerlendirilmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

JOHNSON, R. (1999). Selma Provides Leadership for Arts Education in Alabama. **ACMA Education Newsletter. Flying Together.** 11 (1). 12-19

KARASAR, N. (1998). **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

KATIRANCI, M. (2004). **İlköğretim Resim-İş (Sanat) Dersinde Tekstil Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle Uygulanması.** Ankara: Gazi Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

KRAUSSE, A.C. (2005). **Rönesans'tan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü.** Literatür Yayıncılık.

KIRIŞOĞLU, O.T. (1990). Resim-İş Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar. **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları.** Türk Eğitim Derneği VIII. Öğretim Toplantısı, Ankara: TED Yayınları

KIRIŞOĞLU, O.T. (1995). Ülkemizde Resim-İş Öğretimi Yetiştirme Sorunları. **Sanat Eğitiminin Geleceği Semineri.** İ. SAN(Red), Ankara: Mert Matbaası

KIRIŞOĞLU, O.T. STOKROCKİ, M. (1997). **Ortaöğretimde Sanat Öğretimi.** Ankara: MEG. Projesi YÖK/Dünya Bankası

KIRIŞOĞLU, O.T. STOKROCKİ, M. (1997). **İlköğretimde Sanat Öğretimi.** Ankara: MEG, Projesi YÖK/Dünya Bankası

KIRIŞOĞLU, O.T. (2002). **Sanatta Eğitim Görmek Anlamak Yaratmak,** Ankara: Pegem Yayıncılık

MAMUR, N. (2004). **Çok Alanlı Sanat Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Bir Uygulama Önerisi.** Bolu: Abant İzzet Baysal Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

MEB. (2007). **Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8 sınıflar)**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

OĞUZ, A. (2000). **Öğrenme Stratejilerinin Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü**, Yaşadıkça Eğitim, Sayı 66, İstanbul

OLÇUM.....(1997). .....**Çağdaş Eğitim**, Ankara: Tekışık Yayınları

OMUR, O. (1995). **Geleneksel El sanatlarının Çağdaş Eğitim içindeki Yeri**, Anadolu Ün. G.S.F. Sempozyum ve Konferansı, Eskişehir: And. Ün. G.S.F. Yayınları

ORHUN, N. (2005). **İlköğretim Okulları 6. sınıf Resim-İş Dersi Öğretim Programındaki Özgün Baskı Resim Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi ile Uygulamasının Öğrencilerin Başarılarına Tutumlarına ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi**. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

ÖNCÜ, H. (1999). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: Yaysan A.Ş.

ÖZÇELİK, D. A. (1998). **Eğitim Programları ve Öğretimi (Genel Öğretim Yöntemleri)**, Ankara: ÖSYM Yayınları

ÖZSOY, V. (1997). **Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Bölümlerinde Yeniden Yapılanma ve Bir Program Önerisi**. Eğitim ve Bilim, Ankara TED Yayınları

ÖZSOY, V. (1998). **Yetmişbeşinci Yılında Sanat Eğitimi ve Öğretimi Resim-İş Eğitimi ve Öğretimi**. Milli Eğitim Dergisi, Sayı 139, Ankara

ÖZSOY, V. (1999). **Güzel Sanatlar Öğretimine Çok Alanlı ve Projeye Dayalı Bir Yöntem**. Çanakkale Onsekiz Mart Ün. Eğitim Fakültesi 1. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu, Çanakkale

ÖZSOY, V. (2001). **Güzel Sanatlar (Resim-İş) Eğitiminde Bilimsel Araştırmalar.** Eğitim ve Bilim, Sayı 121, Ankara: TED Yayınları

ÖZSOY, V. (2001). **Sanat Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri.** Eğitim ve Bilim, Sayı 122, Ankara: TED Yayınları

ÖZSOY, V. (2001). **Sanat Eğitimi.** Özel Öğretim Metotları, Ankara

ÖZSOY, V. (2004). **Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri.** Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayınları.

SAN, İ. (1983). **Sanat Eğitimi Kuramları,** Ankara: Tan Kitap Yayın

SAN, İ. (1992). **Evren İçinde Sanat Eğitimi Politikaları,** Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları

SAN, İ. (1995). Tartışma. **Sanat Eğitiminin Geleceği Semineri,** İ. SAN (Red), Ankara: Mert Matbaası

ŞAHAN, M. (2004). **İlköğretim 6 sınıflarda Üç Boyutlu Çalışma Konularının Çok alanlı Sanat Eğitimi Yöntemiyle Uygulanması.** Ankara: Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi.

TEKİN, H. (1996). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme,** Ankara: Yargı Yayın

TÜRNÜKLÜ, E. (2001). **Değerlendirme Sürecinde Yeni Gelişmeler ve Değişen Yaklaşımlar.** Yaşadıkça Eğitim, Sayı 71, Ankara

ÜLTANUR, G. (1998). .....**Çağdaş Eğitim,** Sayı 2, Ankara: Tekışık Yayınları

YOLCU, E. (2004). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri.** Ankara: Nobel

Yayınları.

YILDIRIM, A ŞİMŞEK, H. (2000). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayın

YURDAKUL, İ. (1990). **Ortaöğretimde Sanat Eğitimi ve Sorunları**. Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, Ankara: TED Yayınları

SCALLY, 2007, www.naea-reston.org

.....,2007, www.bced.gov.bcca

EKLER

Ek 1. Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso Projesi Günlük Planlar ...	154-162
Ek 2. K.S.A. ve P.P. Projesi Kavramların Tanıtılması Yapağı	162
Ek 3. Sanat Eleştirisi Soruları	163
Ek 4. Ç.A.S.E. Açıklama Kağıdı	166
Ek 5. Başarı Testi (ön test- son test)	167-170
Ek 6. K.S.A ve P.P. Projesi Sanatsal Bilgi Sınama Soruları (A-B-C)...	171
Ek 7. K.S.A. ve P.P. Projesi Öğrenci Özeleştiri Yaprakları (A-B-C)...	181
Ek 8. A, B, C, Öğrencilerinin Uygulama Çalışmaları	185
Ek 9. K.S.A. ve P.P. Projesi Ders Slaylatları	189

Ek 1.**GÜNLÜK PLAN****Ders:** Görsel Sanatlar Eğitimi**Sınıf:** 7. Sınıf**Tarih:** 26.10.2007**Süre:** 40*+40+40 (120 dk).**Proje:** Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso**Konu:** Röprodüksiyon İnceleme**Yöntem:** Sunuş Yöntemi, Soru-cevap, İnceleme**Teknik:** Pastel boya tekniği**Araç gereçler:** Açıklama içeren metinler, PowerPoint sunumu, Ç.A.S.E. Açıklama Kağıdı,**Amaç1 (Sanat Tarihi):**

- Tarihsel bir kültüre ilişkin sanatın anlamını yorumlayabilme

Davranışlar:

- 1- Dünya Sanatına ait bir dönemi tanıma,
- 2- Dünya Sanatçılarından birini tanıma,
- 3- Üslup ,tema (ana düşünceler) ve yorumları tartışma.

Amaç 2 (Sanat Eleştirisi):

- Tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargılama gibi sistematik bir şekilde sanata ve sanat eserlerine eleştirel açıdan bakabilme,
- Bir sanat yapıtındaki sanat elemanlarını, ilkelerini ve bunların ilişkilerini çözümleyebilme,
- Bir sanat yapıtındaki anlamları, duyguları ve simgeleri yorumlayabilme ve alternatif yanıtlar verebilme,
- Gösterilen eserin konusunu göz önünde bulundurarak, sanatçının çevresinden nasıl etkilendiğini tartışabilme.

Davranışlar:

- 1- Bakma ve görme arasındaki farkı söyleme,

- 2- Sanat eleştirisi yöntemi ile (Betimleme, Çözümleme, Yorumlama, Yargılama) sanat eserlerindeki ayrıntıyı görme,
- 3- Sanat eserindeki ana düşünceyi söyleme,
- 4- Sanat yapıtındaki anlamları, duyguları ve simgeleri yorumlama,
- 5- Sanat yapıtının tekniği ve üslubunu tanıma,
- 6- Sanat kuramlarını tanıma ve eseri sanat kuramları içerisine yerleştirme,

Amaç 3 (Estetik)

- Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme,
- Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik yargılarda bulunmayı sağlayabilme.

Davranışlar:

- 1- Sanatsal yaratma hazzını duyarak sanatçıyı takdir etme,
- 2- Edindiği bilgiler yardımı ile sanat eserine değer biçme.

İşleniş:

- 1- Öğrencilere dersin başında ve sonunda uygulanmak üzere hazırlanan Başarı testi (ön test-son test) uygulanır.
- 2- Sanatsal düzenleme öğeleri ve ilkelerinin gösterildiği Powerpoint sunumu ile ders başlanır. Sanatsal düzenleme öğeleri ve ilkelerinin iyi kavranması için her öğe ve ilkeyi anlatan ünlü ressamın röprodüksiyonları öğrencilere gösterilip, incelenir.
- 3- Öğrencilere Ç.A.S.E. Çalışma Kağıdı dağıtılarak ders işleniş ve konu ile ilgili bilgilendirilirler. Dünya sanatında önemli bir yeri olan Pablo Picasso ve Kübizm Sanat Akımı konusunun 3 hafta boyunca işleneceği söylenir.
- 4- Çocuklara Kübizm ve Picasso hakkında sorular sorularak, ön sınama yapıldıktan sonra; sanat tarihinde Kübizm sanat akımına nasıl gelindiği ve geçirilen evrelerin anlatıldığı kısa bir Powerpoint sunumu yapılarak öğrenciler bilgilendirilmeye başlanır.
- 5- Kübizm sanat akımının kurucularından ve önemli temsilcilerinden Pablo Picasso 'nun hayatı ve eserlerinin anlatıldığı Powerpoint sunumu yapılır(ST).

- 6- Sanatçının kendine has bir tarzı olduğu ve bunda yaşadığı dönem ve ailesinin çok büyük etkisi olduğu söylenir(ST).
- 7- Bakmakla görmenin farklı olduğu, görmenin dikkat gerektirdiği çevreden örneklerle pekiştirilir(SE).
- 8- Sanatçıya ait bir eser üzerinde daha iyi görme, daha iyi ayımsama ve nesneler arasında bağlantılar kurabilmek amacıyla sanat eleştirisi basamakları uygulanır(SE).
- 9- Sanat yapıtındaki sanat elemanlarının, ilkelerinin ve bunların ilişkilerinin soru cevap yöntemiyle bulunması sağlanır(Tanımlama, Çözümleme)(SE).
- 10- Sanat yapıtındaki ana konu söylenir(Yorumlama)(SE).
- 11- Sanat yapıtındaki anlamların, duyguların ve simgelerin soru-cevap yöntemi ile bulunması sağlanır(Yorumlama)(SE).
- 12- Sanat yapıtı incelemeleri ile elde edilmek istenen konu, onu oluşturan unsurların ilişkilerini ve uygulamalarını göstermek, yorumlarını somutlaştırmak ve görüşlerin altındaki özünü hissettirmek amacıyla eserin bizim ile sanatçı arasında anlaşmayı sağlayan bir dil olduğu söylenerek sanatın evrenselliği vurgulanır (SE).
- 13- Edindiği bilgilerin sanatın estetik boyutunu da kapsadığı açıklanır. Bir eserde daha öncede belirtilen kaygıların güdülmesinin estetik güzellik ve estetik değer içinde gerekli olduğu belirtilir (SE).
- 14- Sanat eserine değer vermenin sanata ve sanatçıya da değer vermek olduğu belirtilir (SE).

DEĞERLENDİRME:

Sanatsal Bilgi

- Sanat tarihi sorularını yanıtlayabilme,
- Sanat Eleştirisi sorularını yanıtlayabilme,
- Estetik yargılarda bulunabilme.

Süreç Değerlendirmesi:

- Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?
- Araç gereç sorumluluğu var mı?
- Derste istekli mi, sorulara cevap veriyor mu?

GÜNLÜK PLAN

Ders: Görsel Sanatlar Eğitimi

Sınıf: 7. Sınıf

Tarih: 02.11.2007

Süre: 40+40*+40 (120 dk.)

Proje: Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso

Konu: Röprodüksiyon İnceleme

Yöntem: Sunuş Yöntemi, Soru-cevap, İnceleme

Teknik: Pastel boya tekniği

Araç gereçler: Pastel boya, resim kağıdı, konu ile ilgili röprodüksiyonlar

Amaç1 (Uygulama):

- Dikkat ve algılama gücüne yönelik gözlemlerini biçim ve renk değerine dönüştürebilme.
- Sanatsal yaratıcılığını geliştirebilme,

Davranışlar:

- 1- Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriler kazanma,
- 2- Konuyla ilgili edindiği bilgi ve izlenimlerini çalışmasına yansıtma,
- 3- Özgür ve özgün düşünme, deneme ve üretme kapasitelerini geliştirme,
- 4- Sanat yapıtındaki sanat elemanları, ilkeleri ve bunların ilişkilerini sanatsal çalışmasında kullanma,
- 5- Çalışmayı verilen sürede tamamlama.

İşleniş:

- 1- Bir önceki derste işlenen Kübizm sanat akımı ve Pablo Picasso'nun sanatsal kimliği kısa bilgilerle hatırlatılır(ST).
- 2- Pablo Picasso'nun bir yapıtı üzerinde yapılan sanat eleştirisi çalışması hatırlatılır ve yapıt kısa süreliğine gösterilip, kaldırılır(SE).
- 3- Gösterilen eserin üzerinde bıraktıkları etki ve hatırladıkları kadarıyla pastel boya tekniği kullanılarak çalışılacağı söylenir. Bu çalışmayı yaparken

edindiği izlenimler (sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik) çalışmalarında kullanmaları ve kendi duygu ve düşünceleri ile tekrar yorumlamaları istenir.

- 4- Öğrencilerin arasında dolaşarak pastel boya tekniği ve röprodüksiyondaki büyük leke ve renk dağılımları hatırlatılarak gereken rehberlik yapılır(U).
- 5- Çalışmaların tamamlanmasından sonra panoya asılarak bütünü ifade edebilme konusunda düşüncelerini ifade etmeleri sağlanır(U).
- 6- Sanat tarihi ve sanat eleştirisi bilgileri ışığı altında yapılan uygulama çalışmasıyla sanatı, sanat eserlerini ve sanatçıları daha iyi anlayabilecekleri söylenir(SE).
- 7- Sanat eserlerine değer vermenin sanatçıya da değer vermek olduğu söylenir(SE).

DEĞERLENDİRME:

Süreç Değerlendirmesi:

- Araç gereç kullanma yeterliliği var mı?
- Özenli ve istekli çalışıyor mu?
- Konuya hakimiyeti nasıl, dikkati dağılıyor mu?
- Gördüğünü veya bildiğini mi çiziyor?
- Kendine güveni var mı?
- Çalışmasına ve çalışanlara saygılı mı?
- Çalışmasında içtenlik ve duyarlılık var mı?

Ürün Değerlendirmesi:

- Çalışmasında özgünlük ve yaratıcılık var mı?
- Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriye sahip mi?
- Uygulamasında sanatsal yaratıcılığın (estetik öğeler) kullanabilmiş mi?
- Konuyla ilgili edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasına yansıtabiliyor mu?
- Çalışmayı verilen sürede tamamlayabiliyor mu?

GÜNLÜK PLAN

Ders: Görsel Sanatlar Eğitimi

Sınıf: 7. Sınıf

Tarih: 09.11.2007

Süre: 40+40+40* (120 dk.)

Proje: Kübizm Sanat Akımı ve Pablo Picasso

Konu: Röprodüksiyon İnceleme

Yöntem: Sunuş Yöntemi, Soru-cevap

Teknik: Pastel boya tekniği

Araç gereçler: Pastel boya, resim kağıdı, konu ile ilgili röprodüksiyonlar, sanatsal bilgi ölçümleme formu

Amaç1 (Sanat Tarihi):

- Tarihsel bir kültüre ilişkin sanatın anlamını yorumlayabilme,

Davranışlar:

- 1- Sanatçının birkaç eserine bakarak ortak özelliklerini söyleme,
- 2- Eserden yola çıkarak sanatçıyı tanıma.

Amaç 2 (Sanat Eleştirisi):

- Tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargılama gibi sistematik bir şekilde sanata ve sanat eserlerine eleştirel açıdan bakabilme.

Davranışlar:

- 1- Bir sanat yapıtındaki ana konuyu betimleme,
- 2- Bir sanat yapıtındaki sanat elemanlarını, ilkelerini ve bunların ilişkilerini çözümleme,
- 3- Gördüğü sanat eserini sanat kuramları içerisine yerleştirip yargılama.

Amaç 3 (Estetik):

- Estetik ile ilgili bilgileri; sanat tarihi ve sanat eleştirisi, uygulama gibi öteki sanat disiplinleri ile birleştirilme

Davranışlar:

- 1- Sanat ve tasarımla ilgili bilinçli estetik yargılarda bulunma,

- 2- Sanatsal yaratma hazzını duyarak sanatçıyı takdir etme.

Amaç 4 (Uygulama):

- Dikkat ve algılama gücüne yönelik gözlemlerini, biçim ve renk değerlerine dönüştürebilme.

Davranışlar:

- 1- Soyut resmi tanıma.
- 2- Vizör yardımı ile estetik kompozisyonlar oluşturma.
- 3- Sanat yapıtındaki sanat elemanları, ilkeleri ve bunların ilişkilerini sanatsal çalışmasında kullanma.
- 4- Çalışmayı verilen sürede tamamlama.
- 5- Kendi çalışmasına eleştirel bir gözle bakma.

İşleniş:

- 1- Bir önceki ders bellek eğitimi amacıyla yaptıkları çalışmaları çıkarmaları istenir.
- 2- Daha önceden öğrencilerle belirlenen ürün değerlendirme soruları öğrencilere tekrar hatırlatılarak değerlendirmenin bu sorulara göre yapılacağı söylenir.
- 3- Sanatsal bilgi sınama soruları dağıtılır(ST,SE,E,U).
- 4- Sanatsal bilgi sorularının sınıfça değerlendirilir.
- 5- Bitmiş uygulama çalışmaları panoya asılarak öz değerlendirme yaprakları dağıtılır.
- 6- Çalışmaların sınıfça değerlendirmesi yapılır.

DEĞERLENDİRME:

Süreç Değerlendirmesi:

- Çalışmaya hazırlıklı geliyor mu?
- Araç-gereç sorumluluğu var mı?
- İlgili ve istekli çalışıyor mu?
- Konuya hakimiyeti nasıl dikkati dağılıyor mu?
- Çalışmasında etki altında kalıyor mu?
- Kompozisyon sorunu yaşıyor mu?

- Resmindeki problemlerin çözümünde farklı renk ve teknikleri kullanabiliyor mu?

Ürün Değerlendirmesi:

- Çalışmasında özgünlük ve yaratıcılık var mı?
- Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriye sahip mi?
- Uygulamasında sanatsal yaratıcılığını kullanabiliyor mu?
- Konuyla ilgili edindiği bilgi ve izlenimleri çalışmasında yansıtabiliyor mu?
- Çalışmasını verilen sürede tamamlayabiliyor mu?

Sanatsal Bilgi:

- Sanatçının birkaç eserine bakarak ortak özelliklerini söyleyebiliyor mu? (ST)
- Eserden yola çıkarak sanatçıyı ve dönemini tanıyabiliyor mu? (ST)
- Sanat yapıtındaki sanat elemanlarını, ilkelerini ve bunların ilişkilerini çözümleyebiliyor mu? (SE, Tanımlama, Çözümleme)
- Sanat yapıtındaki anlamları, duyguları ve simgeleri yorumlayabiliyor mu?(SE, Yorumlama)
- Sanat yapıtını sanat kuramları içine alıp yargılayabiliyor mu? (SE, Yargılama)
- Estetik duygularını geliştirerek sanat ve tasarımla ilgili bilinçli estetik hükümler verebiliyor mu? (E)
- Sanat yaratma hazzını duyup sanatçıyı ve sanat eserini takdir edebiliyor mu? (E)

Öz Değerlendirme:

- Çalışmalarına ve arkadaşlarının çalışmalarına eleştirel bir gözle bakabiliyor mu?

Ek 2.

KAVRAMLARIN TANITILMASI

Röprodüksiyon: Bir sanat eserinin aslını bozmadan yapılan taklittir. Çoğaltma.

Süreç: Düşüncenin gerece aktarımı ve sanat yapma yoludur.

Ürün: Sanat adına yapılan nesnelerdir. Sürecin ve üretimin sonucudur.

Sanatsal Düzenleme Elemanları: Renk, çizgi, nokta, boşluk, şekil, değer, örüntü-doku, valör (değer), vb... gibi.

Sanatsal Düzenleme İlkeleri: Bütünlük, zıtlık, çeşitlilik, denge, ritim, oran-orantı, vurgu, vb... gibi.

Kübizm: Doğa görüşlerinin geometrik bir parçalanmayla tekrar düzenlenmesidir.

Sanat Kuramı: Nesnelerin ya da olayların neden sanat olarak kabul edildiğini açıklama çabasıdır.

Biçimci Sanat Kuramı: Sanatçı alışılmışın ve görünenin dışında sanat elemanlarının; çizgiler, renkler, uzam... kullanılır.

Yansıtmacı Sanat Kuramı: Sanatçı ana temayı doğru ve kesin bir biçimde tanımlamaya çalışır.

Dışavurumcu Sanat Kuramı: Sanatçı ruh durumunu ya da simgeleri vurgular.

İşlevsellik Sanat Kuramı: Sanatçı yapıtında, dinsel, eğitsel ya da bir ilkeyi yayma açısından yararlı bulduğu durumları açıklamayı amaçlar.

Ek3.**SANAT ELEŞTİRİSİ**

(Bakmayı Öğrenmek ve Öğrenmek için Bakmak)

Guernica

Betimleme

Orada neler var? Ne görüyorsunuz?

- Bu hangi sanat formudur? (Resim, özgün baskı, yontu, seramik, heykel gibi.)
- Ne görüyorsunuz? Bu resimde neler var?
- Resimde hangi renkler vardır?
- Resimde hangi dokular vardır? (Dokuları adlandırın)
- Sanat yapıtında hangi şekiller etkin görünüyor? (Organik, geometrik, her ikisi de)
- Sanat yapıtında hangi çizgiler etkin görünüyor? (Düz, yatay, eğiki kıvrık, kavisli vb.)
- Sanat yapıtında sıcak renkler mi, soğuk renkler mi etkin durumda?

Çözümleme

Sanat yapıtı nasıl oluşturulmuştur? Nasıl yapılmıştır? Sanatçılar bir sanat yapıtını daha ilgi çekici hale sokmak için, çizgileri, renkleri ve örüntüleri tekrarlar;

bunlar arasında ilişkiler kurarlar. Buna kompozisyon yani düzenleme denir.

- Resimdeki şekiller nasıl düzenlenmiş? (Simetrik, üçgen, yatay, kesişen, dairesel, serbest)
- Renkler nasıl düzenlenmiştir? Resimdeki açık lekeler mi, koyu lekeler mi, yoksa her ikisi birden mi baskın görünüyor?
- Renkler parlak mı, mat mı?
- Işık ve renk değerleri nasıl düzenlemiş? Renklerde derecelenme var mı? (Gölgeleme yok, gölgeleme ve derinlik var gibi)
- Resimde çarpıcı zıtlıklar var mı? (yön, renk)
- Resme nasıl bakılmıştır? (düz, kuşbakışı, yan, her taraf vs.)
- Resimde boşluk nasıl düzenlenmiş? Resimde boş alanlar var mı? iç mekan mı resmedilmiş, dış mekan mı? ön plan, orta plan ve arka planı bulun.
- Sanatçı bu resim için hangi tekniği kullanmış? (çizgi, boyama, kolaj, oyma, diğer)
- Ne çeşit gereçler kullanılmış? (kil, ağaç, yağlıboya gibi)
- Fırça darbeleri nasıl? (geniş, dağınık, ince, karışık, yüzeysel)

Yorumlama

Sanat yapıtının teması nedir? Ne demek istemektedir? Yorumlama başlı başına anlama ve anlam çıkarma sürecidir. Bu süreç kimi özellikler içerir; duygusal bağlantılar, simgeler, çağdaş ve tarihsel anlam ve yorumu kapsar.

- Sanat yapıtının teması (ana düşüncesi) nedir?
- Renkler sizi duygusal açıdan nasıl etkiliyor? Kendinizi mutlu, üzüntülü, ya da başka bir etki altında mı hissediyorsunuz?
- Dokunduğunuz zaman yapıtın yüzeyinde neye benzer bir alıyorsunuz?
- Sanat yapıtı size ne gibi bir ses algılatıyor?
- Ne gibi bir tat veriyor?
- Nasıl bir koku hissediyorsunuz?

Simge bir başka şeyin yerini tutan bir şeydir. Örneğin; aslan gücünün, beyaz güvercin barışın, mavi renk özgürlüğün simgesidir.

- Sanat yapıtında ki renkler sizce neyi simgeliyor?
- Resimdeki şekiller simgesel olarak kullanılmış olabilir mi? neleri simgelemektedir?
- Bu resme nasıl bir isim vermek isterdiniz?
- Sizce bu çalışma insanlara ne ifade ediyor?
- Yapıldığı dönemde ne demek istemiştir? (Sanat tarihi)

Yargılama

Niçin güzel?

Bir sanat eserini beğenip beğenmemeniz önemli değildir, önemli olan bu sanat yapıtının neden ünlü olduğunu anlamanızdır. Sanat eleştirmenleri aşağıda yazılı bir, iki ya da bütün nedenlerle, sanat kuramları ile bir sanat yapıtının önemli ya da değerli olduğu anlarlar.

Kuram

Bu sanat mıdır?

Bu sanat kuramı, nesnelerin ya da olayların neden sanat olarak kabul edildiğini açıklama çabasıdır. Sanat kuramları, sadece bütün sanat yapıtlarınca paylaşılan özellikleri belirleyen önerilerden oluşur. Pek çok sanat kuramı olmakla beraber, burada okullarda yaygın olarak kullanılan sunulmuş ve uygulanmıştır.

Ek 4.

ÇOK ALANLI SANAT EĞİTİMİ ÇALIŞMA KAĞIDI

Çok Alanlı Sanat Eğitimi; sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulamalı çalışmaların birleşerek, konu kapsamının genişlediği bir öğretim alanıdır.

Sanat Tarihi: Sanat yapıtının ve onun toplumdaki yerinin anlaşılabilmesi için sanatçı ve yapıtla ilgili bilgilerin incelenmesidir.

Sanat Eleştirisi: Bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir. Sanat eleştirisi; tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargılama olarak dört evre içerir.

- **Tanımlama:** Orada ne var? Neler görülüyor? Sorularına yanıt aranır. Sanatsal düzenleme unsurları üzerine araştırma yapılır.
- **Çözümleme:** Sanat yapıtı nasıl oluşturulmuştur? Nasıl yapılmıştır? Sanatçılar bir sanat yapıtını daha ilginç hale sokmak için, çizgileri, renkleri ve örüntüleri tekrarlarla, bunlar arasında ilişki kurarlar. Buna kompozisyon yani düzenleme denir. Bu aşamada kompozisyon yani sanatsal düzenleme ilkeleri üzerine araştırma yapılır.
- **Yorumlama:** Bir sanat yapıtının teması nedir? ne demek istemektedir? Yorumlama başlı başına anlama ve anlam çıkarma sürecidir. Bu süreç kimi özellikler içerir; duysal bağlantılar, simgeler, çağdaş ve tarihsel anlam ve yorumu kapsar.
- **Yargılama:** Niçin güzel? Bir sanat yapıtını beğenip beğenmememiz önemli değildir, önemli olan bu sanat yapıtının neden ünlü olduğunu anlamamızdır. Sanat kuramı nesnelerin ve olayların neden sanat olarak kabul edildiğini açıklama çabasıdır.

Estetik: Kişinin gördüğünü sanat eseri konusunda teorik temellere uygun karar vermesidir. Sanatın doğasının kapsamının ve değerinin belirlenmesidir.

Uygulama (Sanat Üretimi): Atölye içinde gelişen, doğrudan yapmaya yönelik çalışma ve araştırma sürecidir. Uygulama çalışmaları plan yapma, tasarım ve üretim yollarını içerir. Uygulamalı çalışmalar; Nitelikli sorun nasıl çözülür?, Bu dikkatle nasıl yapılır?

Ek 5

BAŞARI TESTİ (ÖN TEST-SON TEST)

ADI SOYADI:
NUMARA:
SINIF:

TARİH

- 1- Bir sanat eserinin en önemli özelliği hangisidir?
  - a) Tek ve özgün olması
  - b) İşlevsel olması
  - c) İnancı simgelemesi
  - d) Güzel olması
- 2- Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
  - a) Eski çağlarda toplumların yaşamış olduğunu, bırakmış oldukları sanat eserlerinden anlarız
  - b) Eski çağlarda toplumların yaşamış olduğunu kitaplardan öğreniriz
  - c) Eski çağlarda toplumların yaşamış olduğunu bırakmış oldukları yazılı belgelerden analiz
  - d) Eski çağlarda toplumların yaşamış olduğunu tahmin ederiz.
- 3- Bir sanat eserinde aşağıdaki özelliklerden hangisi olursa “işlevsel sanat” kavramına dahil olur?
  - a) Dinsel, eğitsel veya bir ilkeyi yayma açısından yararlı olursa
  - b) Biçime çok önem verirse
  - c) Rengi ve renk uyumunu ön planda tutarsa
  - d) Sanatçının ruhsal durumunu dışa vurursa
- 4- “Güzel” kavramı aşağıdaki ifadelerden hangisiyle açıklanabilir?
  - a) Her insana ve topluma göre anlamı değişebilir.
  - b) Her topluma göre anlamı aynıdır.
  - c) Herkes ve her toplum için güzelin anlamı aynıdır.
  - d) İnsanların yaşayış tarzlarına ve inançlarına göre değişmez.
- 5- Her insana ve topluma göre anlamı değişebilen kavram hangisidir?
  - a) Zeka
  - b) İyilik
  - c) Güzellik
  - d) Akıl
- 6- Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
  - a) Her sanat eseri herkese göre güzel olmalıdır.
  - b) Her toplumun güzellik anlayışı farklıdır.
  - c) Her toplumun sanat anlayışı farklıdır.
  - d) Her sanat eseri herkese göre güzel olmak zorunda değildir.
- 7- Bir insanın bir sanat eserini inceleyip eleştirebilmesi için aşağıdaki şartlardan hangisi gereklidir?
  - a) Herhangi bir şart gerekli değildir.
  - b) Sanat eseri değerlendirilmez.
  - c) O eserle ilgili bilgiye sahip olması gerekir.

d) Herkes değerlendirebilir.

8- Aşağıdaki ifadelerden hangisi “sanat eleştirisi” kapsamına girmez?

- a) Sanat eserini yorumlamak
- b) Sanat eserini anlamaya çalışmak
- c) Sanat eserine karşı duyarlı tepki göstermek
- d) Sanat eserine bakmak

9- Sanat eleştirisi:

- a) Bir sanat eseriyle yoğun şekilde ilgilenmektir.
- b) Bir sanat eseriyle ilgili olumsuz düşünceler söylemektir.
- c) Sanat eseriyle ilgili karşıt düşünceleri dile getirmektir.
- d) Anlam çıkarma değildir.

10- Bir sanat eseri neye göre yargılanmalıdır?

- a) O anki duygularına göre
- b) Beğenilerimize göre
- c) Sanat kuramlarına göre
- d) Kendi istediğimiz gibi

11- Bir sanat sergisinin amacı aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- a) Dolaylı olarak yaratıcı eleştiriye hizmet etme
- b) İlgililerin dikkatini çekme
- c) Başarının görülmesiyle gururlanma
- d) Yarışma havası oluşturma

12- “İnsanın sanatta eğitimi” neden gereklidir?

- a) Görsel becerisini güçlendirme
- b) Boş zamanını değerlendirme
- c) Yetenek kazandırma
- d) Yaratıcı güçlerini ortaya çıkarma

13- Aşağıdakilerden hangisi sanatsal düzenleme ilkelerindendir?

- a) Renk
- b) Hareket
- c) Çizgi
- d) Şekil

14- Aşağıdakilerden hangisi sanatsal düzenleme öğelerindendir?

- a) Oran
- b) Denge
- c) Vurgu
- d) Doku

15- Aşağıdaki ifadelerden hangisi resim sanatında kompozisyonu doğru bir biçimde tanımlar?

- a) Benzer öğelerin tekrarı
- b) Bir lekenin egemenliği
- c) Karşıtların uyumu
- d) Bir rengin egemenliği

16- Sanatsal düzenleme öğeleri ve ilkeleri için aşağıda belirtilen ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Tüm ilke ve öğeler her sanat eserinde yer alır.
- b) Bir sanat eserinde sadece sanatsal düzenleme öğelerin olması yeterlidir.
- c) Sanatsal düzenleme ilkeleri daha önemlidir.
- d) Sanat eserin çözümlemesinde gereklidir.

17- Aşağıdaki hangi kelime sizce sanatı tanımlamaktadır?

- a) Sanat yaratıcılıktır.
- b) Sanat anlatımdır.
- c) Sanat tekniktir.
- d) Sanat bir şeyleri gerçekçi olarak göstermektir.

18- Görsel sanatlar değerlendirmesinin hangi sıklıkla yapılmasını istersiniz?

- a) Her konu sonunda
- b) Her ders sonunda
- c) Yılsonunda
- d) Değerlendirilmesini hiç istemem

19- Yapılan uygulama çalışmalarının yanı sıra sanatsal bilginde ölçülmesini istersiniz? Neden?

- a) Evet, isterim....
- b) Hayır, istemem.....
- c) Konuya göre olabilir....
- d) Kararsızım....

20- Yapılan çalışmaların eleştirilmesinde öğretmeninizin tavrı sizce nasıl olmalıdır?

- a) Yapıcı ve güdüleyici(teşvik edici) olmalı
- b) Aşırı övgü ve yergiden uzak olmalı
- c) Açık görüşlü ve sabırlı olmalı
- d) Resimlerimizi asla eleştirmemeli

21- Öğretmeninizin yaptığı ölçme ve değerlendirmeden (notlandırmadan) hoşnut musunuz?

- a) Memnunum, öğretmenimiz tamamen bilgi ve deneyimlerinin ışığı altında not veriyor.
- b) Öğretmenin not verme yöntemini ve neye göre not verdiğini anlamıyorum.
- c) Memnun değilim, öğretmenimizin not verirken adil olduğunu ve yeterli inceleme yapmadığını düşünüyorum.
- d) Ölçme değerlendirme yapılması da olur.

22- Görsel sanatlar derslerinde iyi bir ölçme değerlendirme (notlandırma) için neler önerirsiniz?

- a) Sadece yaptığımız çalışmalardan değil, sanatsal bilgi alanında da değerlendirilmeliyiz.
- b) Öğretmenin kullandığı ölçme ve değerlendirme (notlandırma) kriterleri bize de verilmelidir.
- c) İyi bir ölçme değerlendirme için ders saatleri artırılmalıdır.
- d) Diğer.....

23- Aşağıdakilerden hangisi Picasso'nun 1901-1904 yıllarını kapsayan "Mavi Döneme" ait bir eseridir?

- a) Ağlayan kadın
- b) Guernica
- c) Keman
- d) Trajedi

24- Picasso resim sanatından başka sanatın hangi dalıyla ilgilenmiştir?

- a) Heykel
- b) Edebiyat
- c) Müzik
- d) Dans

25- Aşağıdakilerden hangisi kübizm sanat akımının yıllarını kapsar?

- a) 1907-1925
- b) 1911-1922
- c) 1900-1906
- d) 2000-2007

26- Picasso gibi kübizmden etkilenen ve bu akımda resimler yapan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Van Gogh
- b) Edvard Munch
- c) Edouard Manet
- d) Georges Braque

27- Aşağıdakilerden hangisi kübizm sanat akımının 1907-1912 yılları arasını kapsayan devridir?

- a) Analitik kübizm
- b) Sentetik kübizm
- c) Mavi kübizm
- d) Yeşil kübizm

28- Aşağıdakilerden hangisi kübizm sanat akımının 1912-1925 yılları arasını kapsayan devridir?

- a) Analitik kübizm
- b) Sentetik kübizm
- c) Mavi kübizm
- d) Yeşil kübizm

29- Aşağıdakilerden hangisi Picasso'nun 1936 yılında İspanya'da ki iç savaştan etkilenerek yapmış olduğu eserin adıdır?

- a) Guernica
- b) Ekmekler ve meyve tabağı
- c) Horta fabrikası
- d) Saç bakımı

Ek 6.**K.S.A. Ve P.P. Projesi Sanatsal Bilgi Sinama Soruları (A-B-C)**

A

“KUBİZM VE PİCASSO” PROJESİ SANATSAL BİLGİ SINAMA SORULARI

Dı, Soyadı:

Sınıf:

No:

SANAT TARİHİ

GAZİOSM

Yukarıda görülen resmin (soruları resme göre yanıtlayınız)

- 1) Sapatçısı kimdir?
  - ☒ a) Picasso
  - b) Nurullah Berk
  - c) Marcel Dumhamps
  - d) Georges Braque
- 2) Bu resim hangi dönemde (ne zaman) yapılmıştır?
  - ☒ a) 1941 Yeniler Grubu
  - b) Kubizm
  - c) Dışa vurumcu
  - d) Soyut

SANAT ELEŞTİRİSİ

Soruları resme göre cevaplandırın.

1) Bu resimde hangi şekiller var? (Tanımlama)

- a) Organik
- b) Geometrik
- c) Her ikisi de

2) Bu resimde hangi renkler daha baskındır? (Çözümleme)

- a) Soğuk renkler
- b) Sıcak renkler
- c) Her ikisi de

3) Sanat yapıtının teması nedir? (Yorumlama)

- a) Savaş
- b) Piknik yapanlar
- c) .....

4) Bu sanat yapıtı neden önemlidir? (Yargılama)

- a) Yansıtmacı ve anlatımcı olduğu için
- b) Biçimci ve anlatımcı olduğu için
- c) İşlevsel olduğu için
- d) .....

ESTETİK

Soruları resme göre yanıtlayın.

- 1) Pablo Picasso 'nun "Kemancı" adlı bu sanat eserine bakmak zaman harcamaktır.
  - a) Tamamen katılıyorum.
  - b) Kısmen katılıyorum.
  - c) ☒ Katılmıyorum

Niçin? Resim'in her anımsa çoktl bir şey anı-
tır. Bu Resim'e bakmak ve yorumlamak insanın dü-
şünce bakiğini yansıtır. "Bu resimde bir şey göremiyorum" diyenlerde
- 2) Pablo Picasso'nun "Kemancı" adlı bu resmi ünlüdür. Çünkü, iyi bakılmıyordur.
  - a) Kalın dokusu ve fırça darbeleri olduğundan
  - b) ☒ Kubizm sanat akımını özelliklerini yansıttığı için
  - c) Siz yazınız... bu resim... bense... her insanın dilkatiğini gelebilecek özelliklerde.

B

"KUBİZM VE PİCASSO" PROJESİ SANATSAL BİLGİ SINAMA SORULARI

Adı, Soyadı:

Sınıf:

No:

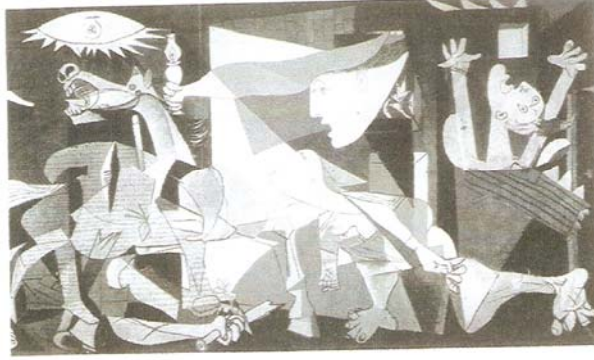
SANAT TARİHİ

Yukarıda görülen resmin (soruları resme göre yanıtlayınız)

- 1) Sanatçısı kimdir?
  - a) Picasso
  - b) Nurullah Berk
  - c) Marcel Dumhamps
  - d) Georges Braque
- 2) Bu resim hangi dönemde (ne zaman) yapılmıştır?
  - a) 1941 Yeniler Grubu
  - b) Kubizm
  - c) Dışa vurumcu
  - d) Soyut

SANAT ELEŞTİRİSİ

Soruları resme göre cevaplandırın.

- 1) Bu resimde hangi şekiller var? (Tanımlama)
  - a) Organik
  - b) Geometrik
  - c) Her ikisi de
- 2) Bu resimde hangi renkler daha baskındır? (Çözümleme)
  - a) Soğuk renkler
  - b) Sıcak renkler
  - c) Her ikisi de
- 3) Sanat yapıtının teması nedir? (Yorumlama)
  - a) Savaş
  - b) Piknik yapanlar
  - c) .....
- 4) Bu sanat yapıtı neden önemlidir? (Yargılama)
  - a) Yansıtmacı ve anlatımcı olduğu için
  - b) Biçimci ve anlatımcı olduğu için
  - c) İşlevsel olduğu için
  - d) Dünyanın en büyük olayı protesto ettiği için

ESTETİK

Soruları resme göre yanıtlayın.

1) Pablo Picasso 'nun "Kemancı" adlı bu sanat eserine bakmak zaman harcamaktır.

- a) Tamamen katılıyorum.
- b) Kısmen katılıyorum.
- c) Katılmıyorum

Niçin?..... Bu resme bakınca insanın aklında
birçok düşünce oluşur. Bu düşünceyle uğraşmak
bir ne zaman kaybı değil.

2) Pablo Picasso 'nun "Kemancı" adlı bu resmi ünlüdür. Çünkü,

- a) Kalın dokusu ve fırça darbeleri olduğundan
- b) Kubizm sanat akımını özelliklerini yansıttığı için
- c) Siz yazınız.....

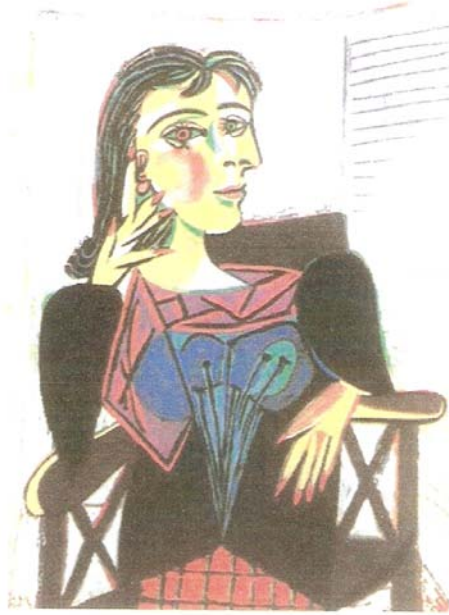
“KUBİZM VE PİCASSO” PROJESİ SANATSAL BİLGİ SINAMA SORULARI

Di, Soyadı:

Sınıf:

No:

SANAT TARİHİ

Yukarıda görülen resmin (soruları resme göre yanıtlayınız)

- 1) Sanatçısı kimdir?
  - ☒ a) Picasso
  - b) Nurullah Berk
  - c) Marcel Dumhamps
  - d) Georges Braque
- 2) Bu resim hangi dönemde (ne zaman) yapılmıştır?
  - a) 1941 Yeniler Grubu
  - ☒ b) Kubizm
  - c) Dışa vurumcu
  - d) Soyut

ESTETİK

Soruları resme göre yanıtlayın.

- 1) Pablo Picasso 'nın "Kemancı" adlı bu sanat eserine bakmak zaman harcamaktır.

- a) Tamamen katılıyorum.
b) Kısmen katılıyorum.
c) Katılmıyorum

Niçin? *Ben bekliyorum anlamak zamanıdır.*

- 2) Pablo Picasso'nun "Kemancı" adlı bu resmi ünlüdür. Çünkü,

- a) Kalın dokusu ve fırça darbeleri olduğundan
b) Kubizm sanat akımını özelliklerini yansıttığı için
c) Siz yazınız.....

SANAT ELEŞTİRİSİ

Soruları resme göre cevaplandırın.

- 1) Bu resimde hangi şekiller var? (Tanımlama)
  - a) Organik
  - b) Geometrik
  - ☒ c) Her ikisi de
- 2) Bu resimde hangi renkler daha baskındır? (Çözümleme)
  - ☒ a) Soğuk renkler
  - b) Sıcak renkler
  - c) Her ikisi de
- 3) Sanat yapıtının teması nedir? (Yorumlama)
  - a) Savaş
  - b) Piknik yapanlar
  - ☒ c) ...
- 4) Bu sanat yapıtı neden önemlidir? (Yargılama)
  - a) Yansıtmacı ve anlatımcı olduğu için
  - ☒ b) Biçimci ve anlatımcı olduğu için
  - c) İşlevsel olduğu için
  - d) ...

EK 7.**K.S.A. Ve P.P. Projesi Öğrenci Özeleştiri Yaprakları (A-B-C)**

A

ÖĞRENCİ ÖZELEŞTİRİ (ÖZ DEĞERLENDİRME) YAPRAĞI

Adı, Soyadı:

Sınıf:

No:

Çalışmana bakarak aşağıdaki soruları yanıtla mısın?

1- Çalışmalarında ne gördüğünü tanımlar mısın?

Resimimde ışık, karanlık, korku, umut ve vahşet görüyorum.

2- Çalışmada kullandığın araç-gereçler nelerdir?

4B kalem, kalem bacağı ve resim değteri kullandım.

3- Çalışman somut tanınabilen nesneler mi oluşmuş bir düzenleme, yoksa soyut tanınamayan nesnelerle mi oluşmuş bir düzenleme mi?

Resimimi soyut bir şekilde yaptım.

4- Çalışmalarında renkler, şekiller, motifler dengeli bir düzenleme (kompozisyon) için nasıl yerleştirilmiş?

Çok dengelik ve uyumlu bir biçimde yaptım.

5- Sence denge simetrik mi, yoksa asimetrik mi?

Asimetrik.

6- Motifler geometrik ve keskin köşeli mi, yoksa doğal ve eğrilerle mi oluşturulmuştur?

Doğal ve eğrilerle.

7- Renkler daha çok açık mı, koyu mu, parlak mı, soluk(mat) mu?

Dükkar resimde, ışık ve renklerin yerleri açık ve soluk ama görsel olarak çok etkileyici.

8- Çalışmana bir ad ver, başlık bul.

Güçlü ve zayıfın mücadelesi.

9- Çalışman sende ne gibi hisler uyandırıyor? Açıklar mısın?

Korku, acı ve umut ile karanlık ve ışık arasında bir çizgi.

10- Çalışmalarının senin için anlamı nedir?

11- Çalışmanı izleyenlerin neler hissetmesini isterdin?

12- Çalışmanın aşağıdaki hangi gerçeklerden dolayı önemli buluyorsun. Birden fazla cevap işaretleyebilirsin.

- (a) Özgünlüğünden (orijinalliğinden)
- (b) Ustalıkla yapılmış olmasından
- (c) Renklerin ve motiflerin kendine özgü kullanılmış olmasından
- (d) Kişisel, toplumsal veya politik anlatım sergilemesinden
- (e) Gerçekçi oluş derecesinden ki konuyu açık bir şekilde anlatmaktadır.
- (f) Bir düşünceyi ya da duyguyu yansıtır olmasından
- (g) İşe yarar, kullanılabilir olmasından.

13- Panoya asılmış olan arkadaşlarının çalışmalarına bak ve başarılı bulduğun iki çalışmayı seçer misin? Seçtiğin çalışmaların nerelerini başarılı buluyorsun?

14- Arkadaşlarına sanatsal çalışmalarının daha iyi olması için neler önerirsin?

Birçok önerim. Önce çok güzel.

B

ÖĞRENCİ ÖZELEŞTİRİ (ÖZ DEĞERLENDİRME) YAPRAĞI

Adı, Soyadı:

Sınıf:

No:

Çalışmana bakarak aşağıdaki soruları yanıtlar mısın?

1- Çalışmalarında ne gördüğünü tanımlar mısın?

Tanımlarım 2) ! Çalışmamda savaş sonucunda qıtım
yangını görüyorum ..!

2- Çalışmada kullandığın araç-gereçler nelerdir?

Kullandığım araç-gereçler = Pastel Boya, tırnak kalem.

3- Çalışman somut tanınabilen nesneler mi oluşmuş bir düzenleme, yoksa soyut tanınamayan nesnelerle mi oluşmuş bir düzenleme mi?

Her somut nesne sayıta. Ashında görülenler kışkırtıcı
göze objektir. Sence rüya gibi

4- Çalışmalarında renkler, şekiller, motifler dengeli bir düzenleme (kompozisyon) için nasıl yerleştirilmiş?

Hayır, düzenli değil.

5- Sence denge simetrik mi, yoksa asimetrik mi?

Asimetrik.

6- Motifler geometrik ve keskin köşeli mi, yoksa doğal ve eğrilerle mi oluşturulmuştur?

Pikselde 1 2)

7- Renkler daha çok açık mı, koyu mu, parlak mı, soluk(mat) mı?

Açık ve parlak!

8- Çalışmana bir ad ver, başlık bul.

Savaş ve Duygular.

9- Çalışman sende ne gibi hisler uyandırıyor? Açıklar mısın?

Uzanti uyandırıyor.

10- Çalışmalarının senin için anlamı nedir?

Çalışmamı kurtu uyandırıyor! 2) Yani, eğer onları
düşünmüyor, dalgaya bırakırsan Güne kimsine, getir başına 1 3)

11- Çalışmanı izleyenlerin neler hissetmesini istersin?

Onlar savaş anındaki insanların düşümlerini ve kendilerini

12- Çalışmanın aşağıdaki hangi gerçeklerden dolayı önemli buluyorsun. Birden fazla cevap işaretleyebilirsin.

- a) Özgünlüğünden (orijinalliğinden)
- b) Ustalıkla yapılmış olmasından
- c) Renklerin ve motiflerin kendine özgü kullanılmış olmasından
- d) Kişisel, toplumsal veya politik anlatım sergilemesinden
- e) Gerçekçi oluş derecesinden ki konuyu açık bir şekilde anlatmaktadır.
- f) Bir düşünceyi ya da duyguyu yansıtır olmasından
- g) İşe yarar, kullanılabilir olmasından.

13- Panoya asılmış olan arkadaşlarının çalışmalarına bak ve başarılı bulduğun iki çalışmayı seçer misin? Seçtiğin çalışmaların nerelerini başarılı buluyorsun?

Seçtim! Beyza ve Feyza..!
Feyza ve Beyza savaş somut anlatımı ve güzel olmuş

14- Arkadaşlarına sanatsal çalışmalarının daha iyi olması için neler önerirsin?

İnsan yavaş yavaş biraz daha çalışabilir. 2 3)

C

ÖĞRENCİ ÖZELEŞTİRİ (ÖZ DEĞERLENDİRME) YAPRAĞI

Adı, Soyadı:

Sınıf:

No:

Çalışmana bakarak aşağıdaki soruları yanıtlar mısın?

1- Çalışmalarında ne gördüğünü tanımlar mısın?

Savaş, helikopterler, tanklar, silahlar, cisimler.

2- Çalışmada kullandığın araç-gereçler nelerdir?

Sadece kalem

3- Çalışman somut tanımlanabilen nesneler mi oluşmuş bir düzenleme, yoksa soyut tanımlanamayan nesnelerle mi oluşmuş bir düzenleme mi?

Tanımlanabilen bir düzenleme

4- Çalışmalarında renkler, şekiller, motifler dengeli bir düzenleme (kompozisyon) için nasıl yerleştirilmiş?

Dengeli, bence çok güzel yerler tercih edilmiştir.

5- Sence denge simetrik mi, yoksa asimetrik mi?

Asimetrik

6- Motifler geometrik ve keskin köşeli mi, yoksa doğal ve eğrilerle mi oluşturulmuştur?

Doğal eğrilerle oluşturulmuştur.

7- Renkler daha çok açık mı, koyu mu, parlak mı, soluk(mat) mu?

Koyu

8- Çalışmana bir ad ver, başlık bul.

Guerniko

9- Çalışman sende ne gibi hisler uyandırıyor? Açıklar mısın?

Amerika Irak Savaşı.

10- Çalışmalarının senin için anlamı nedir?

Sanat

11- Çalışmanı izleyenlerin neler hissetmesini isterdin?

Çok beğenmesini, ilham alarak çalışmasını.

12- Çalışmanın aşağıdaki hangi gerçeklerden dolayı önemli buluyorsun. Birden fazla cevap işaretleyebilirsin.

- a) Özgünlüğünden (orijinalliğinden)
- b) Uсталıkla yapılmış olmasından
- c) Renklerin ve motiflerin kendine özgü kullanılmış olmasından
- d) Kişisel, toplumsal veya politik anlatım sergilemesinden
- e) Gerçekçi oluş derecesinden ki konuyu açık bir şekilde anlatmaktadır.
- f) Bir düşünceyi ya da duyguyu yansıtır olmasından
- g) İşe yarar, kullanılabilir olmasından.

13- Panoya asılmış olan arkadaşlarının çalışmalarına bak ve başarılı bulduğun iki çalışmayı seçer misin? Seçtiğin çalışmaların nerelerini başarılı buluyorsun?

Mert Kuru - Begüm Gültekin her eşyayı

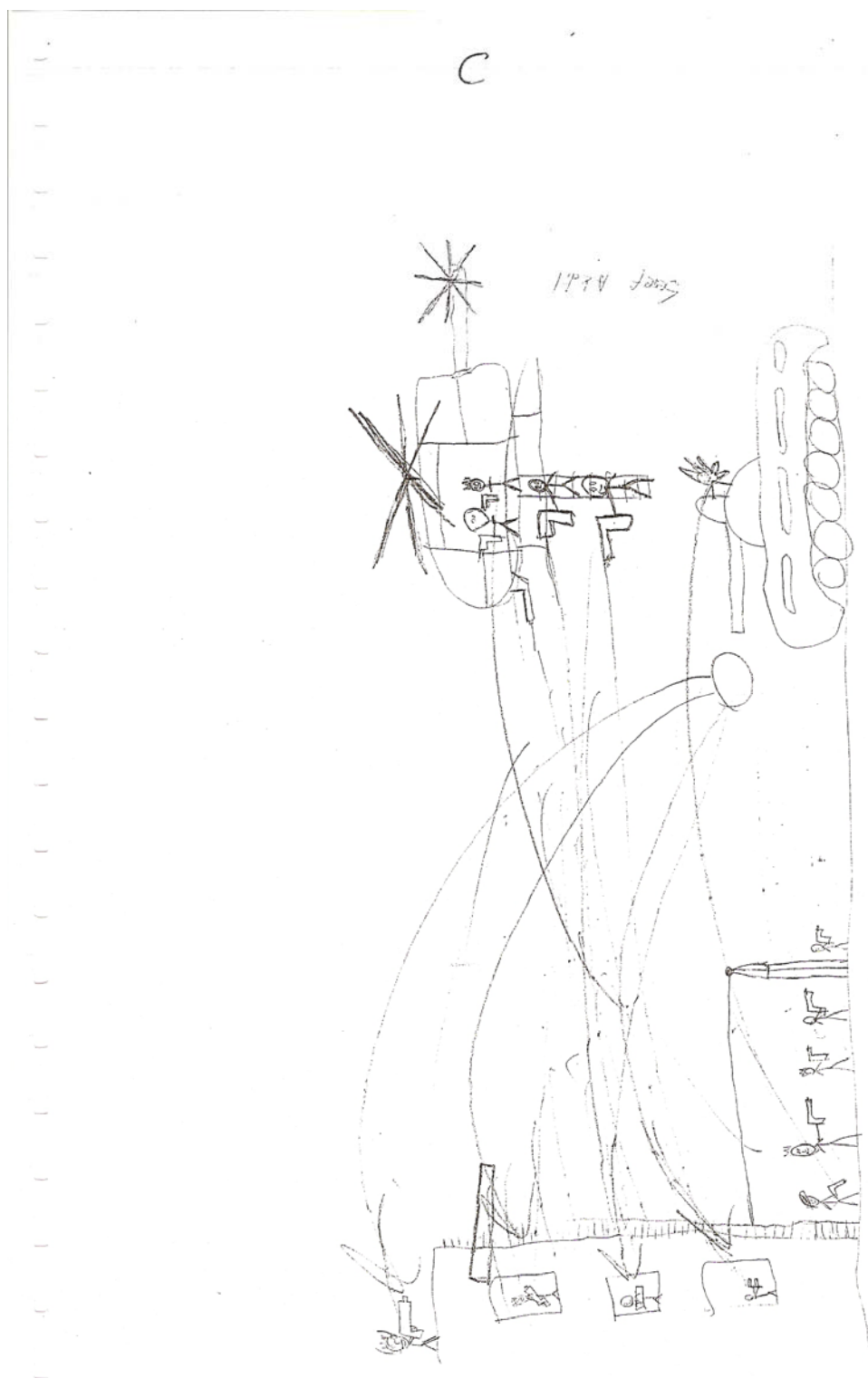
14- Arkadaşlarına sanatsal çalışmalarının daha iyi olması için neler önerirsin?

Onlara bu kalemle daha fazla çalışmasını öneririm.

EK 8.
Öğrenci Çalışmaları (A-B-C)

Ek 9.**K.S.E. Ve P.P. Projesi Ders Slaylatları**

